

Державна наукова установа
«Енциклопедичне видавництво»

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

ТЕМАТИЧНИЙ РЕЄСТР ГАСЕЛ
з напрямку

«КУЛЬТУРОЛОГІЯ»

Розділ

«ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО»

Пам'ятки всесвітньої спадщини
ЮНЕСКО

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ЕНЦИКЛОПЕДИЧНЕ ВИДАВНИЦТВО»

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

ТЕМАТИЧНИЙ РЕЄСТР ГАСЕЛ
З НАПРЯМУ

«КУЛЬТУРОЛОГІЯ»

Розділ «ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО»

Пам'ятки всесвітньої спадщини
ЮНЕСКО

Київ 2024

УДК 069
ББК 71.4
П87

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво»
(Протокол № 6 від 23 жовтня 2024 р.)*

**П87 ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ. ТЕМАТИЧНИЙ РЕЄСТР
ГАСЕЛ з напрямку «Культурологія», розділ «Пам'яткознавство» (Па-
м'ятки всесвітньої спадщини ЮНЕСКО) / Укладач : Вечерський В. В. ; за
заг. ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ : Державна наукова установа
«Енциклопедичне видавництво», 2024. 140 с.**

ISBN 0000000000

Тематичний реєстр гасел підготовлено з метою повного врахування і систематизації інформативного матеріалу з напрямку «Культурологія», розділу «Пам'яткознавство» щодо пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Видання містить перелік гасел цього напрямку, включених до загального універсального видання «Велика українська енциклопедія».

Наукове видання орієнтоване на викладачів, аспірантів, студентів спеціальностей «Культурологія», «Музеезнавство, пам'яткознавство» та суміжних спеціальностей, а також науковців, журналістів, видавців, усіх, хто цікавиться нерухомою культурною спадщиною, енциклопедистикою і процесом укладання енциклопедій.

© Державна наукова установа
«Енциклопедичне видавництво»,
2024

ISBN 0000000000

ПЕРЕДМОВА

Під час підготовки «Великої української енциклопедії» (далі — ВУЕ) вагоме значення має формування словника — переліку гасел, які включають до енциклопедичного видання. Він дає уявлення про змістове наповнення енциклопедії. У методичному плані словник є інструментом упорядкування масиву гасел та категорійно-понятійної уніфікації.

При підготовці ВУЕ стало очевидним, що загальний реєстр гасел, як і відповідні тематичні реєстри на будь-якому етапі підготовки не можуть бути остаточно визначеними й незмінними. Це впливає із суті видання, яке готують у двох варіантах — друкованому й електронному (портальна версія). У процесі підготовки енциклопедія постійно поповнюється новою інформацією, що зумовлює доповнення словника. Це стосується як друкованої версії (у процесі підготовки чергових томів на відповідні літери абетки), так і портальної версії, максимально мобільної, яка у режимі реального часу уможливорює оновлення суспільно важливої та науково апробованої інформації.

Тематичний реєстр гасел із напрямку «Культурологія», розділу «Пам'яткознавство» (пам'ятки всесвітньої спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури — ЮНЕСКО; *англ.* United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) є частиною загального реєстру гасел ВУЕ. Його метою є максимально повне врахування і систематизація інформації про усі пам'ятки всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, які є на момент підготовки ВУЕ, виходячи з комплексного бачення цього важливого сегменту гасел культурологічної частини ВУЕ.

Укладання тематичного реєстру гасел щодо пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО для формату не спеціалізованої, а універсальної енциклопедії вимагає певних, чітко обумовлених обмежень, що мають своєю основою не міркування укладачів енциклопедії, а міжнародні норми щодо пам'яток культури й природи універсального значення¹.

¹ Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань : Збірник документів. Київ : Інститут культурології Академії мистецтв України, 2009. 416 с.

Ми виходимо зі специфіки пам'яткознавства як такого та ролі в ньому пам'яток всесвітньої спадщини України і світу. Пам'яткознавство — це спеціальна наукова дисципліна, об'єктом дослідження якої є пам'ятки, предметом — методики їхньої ідентифікації, фіксації, оцінки, обліку, захисту від пошкоджень, використання, реставрації, популяризації в суспільстві, а метою — їхнє збереження в автентичному стані для теперішнього і майбутніх поколінь².

Введення в науковий обіг терміна і розроблення теоретичних основ пам'яткознавства датовано 1985: у журналі «Пам'ятки України» вперше з'явилася рубрика «Пам'яткознавство» з відповідними тематичними статтями. Початково пам'яткознавство трактували як особливий вид джерельної роботи, пов'язаний з документуванням і експонуванням пам'яток. Пам'яткознавство було тісно пов'язане з краєзнавством, відродження якого в Україні у 1980-х стало соціально значущим явищем³.

Сучасний розвиток пам'яткознавства як окремої наукової дисципліни зумовлений тим, що протягом останніх десятиріч пам'ятки як об'єкти антропогенного середовища усвідомлено суспільством не тільки як мистецькі та історичні цінності, а в значно ширшому контексті — як елементи системи тривалого, багатотисячорічного експерименту зі взаємодії людини з довкіллям. Пам'ятки розглядають як унікальні й незамінні носії інформації. Тому руйнування пам'яток, спотворення їхнього середовища, яке історично склалося, призводять до непоправних інформаційних втрат і послаблення основ спадкоємного розвитку цивілізації. Крім того, ставлення сучасників до спадщини минулого безпосередньо впливає на результати їхньої власної праці. Депрофесіоналізація у багатьох сферах людської діяльності є закономірним результатом історико-культурного нігілізму, поширеного у світі протягом 20 ст.

Пам'яткознавство як наука має два рівні — теоретико-методологічний і прикладний. Прикладні дослідження розрізняють за видами пам'яток як об'єктів дослідження (археології, архітектури, монументального мистецтва, садово-паркового мистецтва науки і техніки,

² Пам'яткознавчі студії в Україні: теорія і практика. Київ, 2007. 336 с.

³ Заремба С. Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність. Київ : Видавництво «Логос», 1995. 446 с.

містобудування, ландшафтні, комплексні); за хронологією; за регіональною і локальною специфікою; за практичним спрямуванням науково-дослідних робіт (реставрація, музеєфікація, створення історико-культурних заповідників, музеїв тощо). Поширення у суспільстві знань про пам'ятки у просвітницьких і навчальних цілях також належить до прикладного пам'яткознавства⁴.

У сучасному світі у сфері пам'яткознавства працюють сотні тисяч фахівців різних спеціальностей. На міжнародному рівні питаннями пам'яткознавства займаються ЮНЕСКО, Міжнародна рада з питань пам'яток та визначних місць (ИКОМОС; англ. International Council on Monuments and Sites, ICOMOS), Міжнародний дослідницький центр зі збереження та реставрації культурної спадщини та культурних цінностей, так званий Римський центр (ИККРОМ; англ. The International Centre for Conservation in Rome, ICCROM; The Rome Centre), Міжнародна рада музеїв (МРМ; англ. International Council of Museums, ICOM).

Пам'яткознавство виходить з основоположної засади про необхідність досліджувати й зберігати соціально значущі об'єкти історії та культури як пам'ятки, що мають особливе значення для окремих осіб, соціальних груп, територіальних громад, народів і людства загалом. Звідси походить розподіл цих об'єктів на пам'ятки місцевого, національного та всесвітнього значення⁵.

Пам'яткознавство формує науково-теоретичну базу сфери охорони культурної спадщини. Пам'яткознавчі дослідження є комплексними й міждисциплінарними. Їх виконують залежно від предмета і мети конкретних досліджень із залученням методик археології, архітектури, історії, культурології, мистецтвознавства, містобудування, музеєзнавства та інших дисциплін⁶. Це безпосередньо впливає на формування тематичних реєстрів гасел ВУЕ, оскільки чимало з них (термінологія і персоналії) дублюються в напрямках «Архітектура», «Історія», «Мистецтво», «Археологія», «Етнологія» тощо.

⁴ Заремба С. Нариси з історії українського пам'яткознавства. Київ : ТОВ «Видавництво Аратта», 2002. 204 с.

⁵ Закон України «Про охорону культурної спадщини». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>

⁶ Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 490 с.

Головним енциклопедичним виданням України з питань пам'яткознавства є «Звід пам'яток історії та культури України»⁷, який (відповідно до задуму його створення) повинен містити інформацію про всі пам'ятки та об'єкти культурної спадщини України. Універсальна енциклопедія з цим галузевим енциклопедичним виданням не може конкурувати хоча б тому, що передбачувана загальна кількість гасел у ньому в 1,5 рази перевищує запрограмовану загальну кількість гасел у ВУЕ. Тому, на підставі концептуальних засад створення ВУЕ як універсальної енциклопедії, ухвалено включати до видання не всі, а тільки найвизначніші нерухомі пам'ятки (а також комплекси, їхні ансамблі) України і світу. Критерії добору українських архітектурних і містобудівних пам'яток опрацьовано автором цього тексту, опубліковано⁸ і прийнято в роботу. Аналогічно можуть вирішуватися й питання щодо включення пам'яток інших видів (археології, історії, монументального, садово-паркового мистецтва, науки і техніки, ландшафту). Що ж стосується найвизначніших світових пам'яток, то за нас необхідну працю вже виконали провідні діячі світової пам'яткознавчої спільноти, тож нам лишається грамотно скористатися результатами їхньої високопрофесійної роботи, визнаними у світі. Йдеться про всесвітню спадщину ЮНЕСКО — культурні й природні пам'ятки, що є надбанням людства. Пам'ятки всесвітньої спадщини ЮНЕСКО занесено у Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (*англ.* World Heritage List). Це створений і ведений ЮНЕСКО за участі держав-членів перелік природних, антропогенних об'єктів та спільних витворів природи й людини, які мають визначну універсальну цінність для всього людства⁹ та підлягають міжнародній охороні відповідно до Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972)¹⁰.

⁷ Звід пам'яток історії та культури України: Енциклопедичне видання : У 28 т. / Київ. Кн. 1. Ч. 1. Київ : Головна редакція Зводу пам'яток історії та культури при видавництві «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 1999. 608 с.

⁸ Вечерський В. В. Представлення архітектури в універсальній енциклопедії // Енциклопедичні проекти — чинники національного поступу : монографія / За ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. Київ : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2020. С. 169–180.

⁹ UNESCO. World Heritage Convention. World Heritage List. URL : <https://whc.unesco.org/en/list/>

¹⁰ Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. Київ : Фенікс, 2008. 176 с.

За інформацією ЮНЕСКО, станом на серпень 2024 до Списку всесвітньої спадщини внесено 1223 пам'ятки зі 168 країн світу; з них 49 — транскордонні (значні за площею або групи однорідних пам'яток, розташовані на територіях двох і більше країн). Із них 952 пам'ятки культури, 231 — природи, 40 — змішаних (спільні витвори природи та людини). 32 країни внесли до Списку понад 10 своїх пам'яток кожна: з них найбільшою кількістю (понад 50) представлено Італію (60), Китай (59) та Німеччину (54). 56 пам'яток із 33 країн (зокрема й з України) внесено до Списку всесвітньої спадщини, що перебуває під загрозою. Три пам'ятки з трьох країн протягом 2007–2021 виключено зі Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Формування такого світового списку започатковано у міжвоєнну добу 20 ст.. Так, стаття 4 Договору про захист художніх і наукових закладів та історичних пам'яток («Пакт Реріха»), укладеного 15.04.1935 у м. Вашингтоні (США), передбачала, що уряди держав, які приєдналися до цього договору, формують перелік пам'яток і закладів, які становлять культурну скарбницю народів і яким надається спеціальний захист. Необхідність такого переліку актуалізувалася після ухвалення Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 (до якої Україна приєдналася 1988)¹¹.

При ЮНЕСКО від 1977 діє Міжурядовий комітет з охорони визначної культурної і природної спадщини загального значення (Комітет всесвітньої спадщини), що збирається на сесії щорічно. Його основна функція — складання, поновлення і публікація списку пам'яток культурної і природної спадщини, які мають видатну універсальну цінність (під назвою «Список всесвітньої спадщини»). Для формування Списку кожна держава — сторона Конвенції подає Комітету всесвітньої спадщини перелік пам'яток культурної і природної спадщини, що розміщені на її території і можуть бути внесені у Список. Цей перелік містить документацію щодо місцеперебування таких пам'яток та їхньої цінності. 1977 у м. Парижі відбулася перша сесія Комітету всесвітньої спадщини. 1978 на другій сесії у м. Вашингтоні до Списку записано перші 12 пам'яток (8 — культури, 4 — природи) із 7 країн. 45-та сесія Комітету всесвітньої спадщини відбулася 2023 у Саудівській

¹¹ Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини. Чернігів : БАТ «РВК «Деснянська правда», 2011. 796 с.

Аравії, а 46-та — 21–31.07.2024 в Індії. На кожній сесії до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО вносять нові пам'ятки з різних країн.

Список всесвітньої спадщини формують на основі стандартно оформлених пропозицій від країн, які приєдналися до Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972). Спершу запропонований об'єкт Комітет всесвітньої спадщини заносить до Попереднього списку всесвітньої спадщини (англ. Tentative List). Після цього країна-ініціатор готує номінаційне досьє, в якому описує об'єкт, аргументує його універсальну цінність, а також дає гарантії щодо належної охорони, використання, реставрації та музеєфікації¹². Кількість об'єктів, які кожна країна може подати на внесення до Списку, не обмежено. Пропозиції щодо занесення нерухомих пам'яток, які можуть стати рухомими, до уваги не беруть (з цієї причини жоден музей просто неба не занесено до Списку). Експерти Комітету всесвітньої спадщини разом з ICOMOS визначають (із виїздом на місце), чи відповідає запропонована пам'ятка встановленим критеріям автентичності й історико-культурної цінності, і якщо так — пропонують черговій щорічній сесії Комітету всесвітньої спадщини ухвалити рішення, яке приймається голосуванням простою більшістю. Кожній пам'ятці присвоюють індивідуальний номер.

Кожна така пам'ятка відповідає комплексу критеріїв (які прийнято і за критерії занесення пам'яток до ВУЕ). Крім найважливішого й фундаментального критерію автентичності, який є обов'язковим, пам'ятка, внесена до Списку всесвітньої спадщини, має відповідати щонайменше одному з таких п'яти критеріїв:

1) репрезентує шедевр творчого генія людини; або справила значний вплив протягом певного часу чи у певному культурному ареалі на розвиток архітектури, монументального мистецтва, розпланування міст або створення ландшафтів;

2) є унікальним, винятковим свідцтвом цивілізації чи культурної традиції, що зникла;

¹² Сердюк О. Попередній Список всесвітньої культурної спадщини. Проблеми та перспективи // Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень. Випуск 2. Київ : АртЕк, 2006. С. 58–65.

3) є визначним зразком певного типу будівлі, архітектурного ансамблю або ландшафту, що ілюструє один чи декілька значних періодів історії людства;

4) є визначним зразком людського поселення або традиційного заселення території, репрезентативних для культури (чи культур), особливо якщо вони стають вразливими під впливом безповоротних змін;

5) є безпосередньо або в матеріальний спосіб пов'язаним із подіями або існуючими традиціями, ідеями, віруваннями чи художніми та літературними творами, що мають виняткову загальнолюдську цінність¹³.

Тож усі пам'ятки, внесені до підготовленого Тематичного реєстру гасел, відповідають зазначеним вище критеріям. Це питання вирішено у численних фахових обговореннях та на найвищому міждержавному рівні¹⁴. Якщо пам'ятку вилучають із зазначеного Списку, то не тому, що раптом з'ясується, що вона не відповідає критеріям, а тільки внаслідок відмови відповідної держави від збереження такої пам'ятки (історія знає тільки три такі випадки, які сталися з цілком цивілізованими країнами, і це відображено у пропонованому Тематичному реєстрі гасел).

Вимоги Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО до охорони пам'яток, які увійшли до Списку, дещо вищі, ніж у національному законодавстві. Це накладає на кожну державу додаткову відповідальність. Не всі держави й не завжди спроможні відповідати цим вимогам. Тому Комітет всесвітньої спадщини складає, оновлює й публікує (коли цього вимагають обставини) список пам'яток, що фігурують у Списку, для врятування яких вимагаються значні роботи і щодо яких у рамках Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 відповідна держава просить або може просити міжнародної допомоги. Це Список всесвітньої спадщини, що перебуває під загрозою (*англ.* List of World Heritage Sites in danger). Станом на 2024 у

¹³ Вечерський В. Охорона культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні // Вступ до музеєзнавства і пам'яткознавства. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. С. 287–298.

¹⁴ Вечерський В. Презентація пам'яток всесвітньої спадщини відповідно до принципів ICOMOS і законодавства України // Актуальні проблеми музейної та пам'яткоохоронної діяльності: збірник наукових праць. Київ : Логос, 2016. С. 5–15.

ньому 56 пам'яток у 33 країнах, серед них — усі пам'ятки на території Сирії та 3 пам'ятки України. Загрозу зникнення або знищення пам'яток внаслідок природних чинників або через втручання людини спричиняють збройні конфлікти та війни, землетруси й інші природні катастрофи, забруднення середовища, браконьєрство, невпорядковане будівництво тощо. Занесення в такий список свідчить про необхідність особливої уваги до цих пам'яток та вживання невідкладних заходів щодо їхнього врятування та збереження. У разі покращення ситуації пам'ятку вилучають зі Списку всесвітньої спадщини, що перебуває під загрозою (Кельнський собор, Німеччина). Якщо стан пам'ятки погіршився настільки, що це призвело до втрати нею характерних рис, які обумовили її занесення до Списку всесвітньої спадщини, застосовують процедуру виключення цієї пам'ятки з зазначеного Списку за пропозицією або за згодою уряду відповідної країни (Долина Ельби біля Дрездена, Німеччина).

Пам'ятки, внесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, підвищують міжнародний престиж країни, в якій вони розташовані, позитивно впливають на розвиток внутрішнього й міжнародного туризму. Внесення українських пам'яток до Списку й належне адміністрування ними сприяє інтеграції України у світовий культурний простір. Станом на квітень 2024 у Списку всесвітньої спадщини було 8 українських пам'яток.

1. Київ: Собор Святої Софії з прилеглими монастирськими будівлями, Києво-Печерська лавра (1990).
2. Львів — ансамбль історичного центру (1998).
3. Геодезична дуга Струве (транскордонний об'єкт, 2005).
4. Стародавні й первісні букові ліси Карпат й інших регіонів Європи (транскордонний об'єкт, 2007).
5. Резиденція митрополитів Буковини і Далмації (2011).
6. Дерев'яні церкви Карпатського регіону Польщі та України (транскордонний об'єкт, 2013).
7. Стародавнє місто Херсонес Таврійський і його хора (2013).
8. Історичний центр міста Одеси (2023).

Серед них 7 культурних об'єктів і 1 природний; 3 транскордонні, що містять значну кількість окремих об'єктів. Найбільший поступ у справі занесення своїх пам'яток до Списку всесвітньої спадщини

Україна мала 2013 (тоді вдалося занести одразу дві пам'ятки, після чого настала 10-річна перерва).

Станом на 2024 до Попереднього списку всесвітньої спадщини (англ. Tentative List) занесено 16 об'єктів з України.

1. Історичний центр Чернігова 9–13 ст. (1989).
2. Культурний ландшафт каньйону в Кам'янці-Подільському (1989).
3. Могила Тараса Шевченка та державний історичний і природний музей-заповідник (1989).
4. Національний степовий біосферний заповідник «Асканія Нова» (1989).
5. Дендрологічний парк «Софіївка» (2000).
6. Бахчисарайський палац кримських ханів (2003).
7. Археологічне місце «Кам'яна Могила» (2006).
8. Миколаївська астрономічна обсерваторія (2007).
9. Комплекс пам'яток Судацької фортеці 6–16 ст. (2007).
10. Астрономічні обсерваторії України (2008).
11. Київ: Собор Святої Софії з прилеглими монастирськими будівлями, церкви Святого Кирила і Святого Андрія, Києво-Печерська лавра (2009; це — спроба розширити пам'ятку «Київ: Собор Святої Софії з прилеглими монастирськими будівлями, Києво-Печерська лавра»).
12. Торгові пости та фортифікації на генуезьких торговельних шляхах від Середземномор'я до Чорного моря (2010).
13. Культурний ландшафт «печерних міст» Кримської Готії (2012).
14. Історичне середовище столиці кримських ханів у Бахчисараї (2012).
15. Держпром (Будівля державної промисловості) (2017).
16. Тіра — Білгород (Аккерман) на шляху з Чорного до Балтійського морів (2019).

Проте ці об'єкти до пропонованого Тематичного реєстру гасел не внесено, оскільки перспективи набуття ними статусу пам'яток всесвітньої спадщини є досить непевними. Про самі ж пам'ятки, комплекси та їхні ансамблі, які входять до зазначених вище номінацій, підготовлено й опубліковано окремі статті в е-ВУЕ: Аккерманська фортеця, Асканія-Нова (заповідник), Бахчисарайський палац, Дер-

жпром у Харкові, Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, Судацька фортеця, Чуфут-Кале тощо.

Відповідно до мети і завдань цього Тематичного реєстру гасел та характеру предметної сфери, яку він обіймає, структурна побудова його є досить простою. У виданні наведено всі пам'ятки всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в абетковому порядку їхніх українських найменувань. Така послідовність відповідає структурі ВУЕ, але принципово відмінна від структури Списку всесвітньої спадщини. В останньому (розміщеному на офіційному вебпорталі Комітету всесвітньої спадщини) групи пам'яток певних країн розміщено за англійською абеткою англomовних найменувань відповідних країн. У межах кожної країни пам'ятки у Списку розміщено за роками внесення їх до Списку всесвітньої спадщини (при цьому рік занесення у самого Списку не зазначено, його слід вишукувати окремо, відкриваючи інформаційну довідку про кожну пам'ятку). Система зрозуміла й придатна до користування, хоча й не ідеальна.

У Тематичному реєстрі гасел представлено 1223 позиції, кожна з яких присвячена конкретній пам'ятці всесвітньої спадщини. Кожне гасло має уніфікований вигляд, наприклад:

Валлетта, місто (*англ.* City of Valletta) — архітектурне середовище ранньомодерного міста-фортеці (Мальта); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (з 1980).

Тут на першому місці подано українську назву з застосуванням інверсії, усталеної для ВУЕ; далі у дужках — назва в оригіналі, тобто англійською мовою у документі World Heritage List, як це виставлено на офіційному вебпорталі ЮНЕСКО¹⁵. Далі подано коротку дефініцію, яка лаконічно розкриває суть відповідної пам'ятки (приміром: архітектурне середовище, культурний ландшафт, природний ландшафт, що охоплюється, заповідник, історичний центр міста, пам'ятка, комплекс чи ансамбль пам'яток тощо). Іноді зазначається історична доба, до якої належить пам'ятка, а в окремих випадках — точне її датування. Після цього в дужках зазначено країну чи країни, в якій (в яких) конкретну пам'ятку, окремі її складові розташовано, зазначено її статус пам'ятки всесвітньої спадщини ЮНЕСКО і з якого року (або років).

¹⁵ UNESCO. World Heritage Convention. World Heritage List. URL : <https://whc.unesco.org/en/list/>

Викладене у попередніх абзацах потребує належних роз'яснень.

Щодо мови, з якої ми переклали найменування пам'яток українською мовою. На вебпорталі World Heritage List можна знайти стислу інформацію про пам'ятки кількома робочими мовами ЮНЕСКО, зокрема арабською, китайською, російською, японською (української серед них немає). Проте оригінали всіх документів ЮНЕСКО та її підрозділу — Комітету всесвітньої спадщини — створюють і публікують тільки двома офіційними мовами — англійською і французькою. Тільки такі тексти є оригіналами. Усі іншомовні переклади не є і не вважаються автентичними. Про те, наскільки іншомовні версії можуть бути недбалими й навіть помилковими, свідчать переклади російською мовою, виконані українофахово, тож покладатися на них неприпустимо. Саме тому в гаслі ми подаємо автентичну назву пам'ятки англійською мовою — для всіх країн, крім Франції, а французькою мовою — для французьких пам'яток. Таке рішення є результатом зрозумілого прагнення до уніфікації, поєднаного зі слушною повагою до Франції як країни, у якій постійно і комфортно перебувають штабквартири більшості світових культурницьких і пам'яткоохоронних організацій.

У документах ЮНЕСКО та Комітету всесвітньої спадщини здебільшого використовують термін «об'єкт», який ми зазвичай перекладаємо як «пам'ятка». Ми робимо це цілком свідомо з огляду на те, що у різних мовних і юридичних традиціях один і той самий термін нерідко має різні значення. В українській правничій традиції об'єкт культурної спадщини має не постійний, а тимчасовий охоронний статус до часу, поки Мінікультури не вирішить дилему: вносити його чи не вносити до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Якщо так — він стає пам'яткою; якщо ні — тоді втрачає охоронний статус. Водночас за правилами Комітету всесвітньої спадщини все, що вноситься до World Heritage List, має бути не об'єктом, а саме пам'яткою, причому навіть не місцевого, а національного значення. Тож, по суті, всі вони є пам'ятками й мають називатися саме так.

До особливостей перекладів найменувань слід віднести деякі спеціальні терміни: зони, ареали, санктуарії тощо. Перекладаючи їх, ми беремо до уваги контекст, тобто чим є той комплекс, ансамбль пам'яток, чи природний або культурний ландшафт, який в англійському

оригіналі називається «санктуарій». Якщо це монастир — християнський, буддійський чи індуїстський комплекс сакральних споруд, то його можна перекласти як «святилище». Проте «санктуарій морських черепах» не може бути святилищем, бо контекст нам підказує, що йдеться про природний заповідник, створений для збереження популяції морських черепах. У цьому й аналогічних випадках різні санктуарії, зони й ареали перекладаємо як «заповідник», не забуваючи при цьому, що їх поділяють на природні та історико-культурні¹⁶.

Якщо гасло присвячено серійній транскордонній номінації, то в дужках вказують (в абетковому порядку) країни, не територіях яких розміщено різні частини єдиної пам'ятки. Щодо таких номінацій, поданих в абетковому порядку, може виникнути питання на кшталт того: чому **Ігуасу, національний парк**, подано двічі, причому в різних країнах і з різними датами занесення до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО? Адже йдеться про єдину територію — природний ландшафт довкола водоспаду Ігуасу. Справа в тім, що дві країни — Аргентина і Бразилія, на прикордонні яких міститься пам'ятка, не домовилися про спільне управління нею (як того вимагають директиви Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО). Тож пам'ятку формально розділили на дві території у двох різних юрисдикціях відповідно до міжнародновизнаних державних кордонів.

Те ж саме стосується пам'яток давньої держави **Когурьо** у прикордонних районах КНР (Китаю) і КНДР (Корейської Народно-Демократичної Республіки), а також трьох частин фактично єдиної серійної транскордонної номінації, яка штучно поділена й тепер формально виглядає так: **Сантьяго-де-Компостела (Старе місто)** (Іспанія); **Сантьяго-де-Компостела шляхи у Франції** (Франція); **Сантьяго-де-Компостела шляхи: французькі дороги та шляхи на півночі Іспанії** (Іспанія). Така, на перший погляд, нелогічність насправді має свій сенс, оскільки цим підкреслюється, що відповідна держава несе всю повноту міжнародно-правової відповідальності за збереження пам'яток, розташованих на її території.

¹⁶ До речі, термін «заповідник» в Україні з'явився не одразу, а після деяких термінологічних пошуків: у часи УНР, Української Держави й Директорії побутував термін «національна святиня», і тільки в 1926 його замінили терміном «заповідник». То був майже точний відповідник англійського терміна «санктуарій».

Протягом побутування як пам'яток всесвітньої спадщини окремі номінації іноді розширюють, іноді — доповнюють, іноді — вилучають з них «зайві» або зіпсовані об'єкти (останнє буває вкрай рідко; таке сталося нещодавно з однією з пам'яток Грузії внаслідок безвідповідальної діяльності тодішнього президента країни М. Саакашвілі). У таких випадках наприкінці гасла вказуємо роки, коли в номінацію вносять суттєві зміни, проте в самому гаслі їх не конкретизуємо (це має бути зроблено у відповідній енциклопедичній статті). Так само у гаслі ми не вказуємо номер, під яким пам'ятка значиться у World Heritage List, її площу та площу її буферної зони (ці подробиці залишаємо для відповідної енциклопедичної статті).

Наприкінці варто зауважити, що пропонувані Тематичний реєстр гасел не є (і в принципі не може бути) повним і вичерпним, оскільки Комітет всесвітньої спадщини ЮНЕСКО щороку в липні збирається на чергові сесії, де вносить нові пам'ятки (кількістю щорічно від 20 до 30) до World Heritage List. Зрозуміло, що всі ці доповнення мають фіксуватися у ВУЕ (принаймні в її електронній версії), причому це можна робити в режимі реального часу. При підготовці відповідних енциклопедичних статей можуть бути уточнені як найменування конкретних пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, так і їхні дефініції.

Колектив Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» буде вдячний фахівцям за підказки, поради й слушні зауваження. Запрошуємо до написання енциклопедичних статей про репрезентовані в реєстрі пам'ятки всесвітньої спадщини.

Член-кореспондент Української академії архітектури
Віктор Васильович ВЕЧЕРСЬКИЙ

ТЕМАТИЧНИЙ РЕЄСТР ГАСЕЛ

Ааправасі-Гхат (англ. Aapravasi Ghat) — британський іміграційний термінал 19 ст. (Маврикій); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.

Аасівіссуйт — Ніпісат: Інуїтські мисливські угіддя між льодами й морем (англ. Aasivissuit — Nipisat: Inuit Hunting Ground between Ice and Sea) — культурний ландшафт Гренландії (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Аахенський собор (англ. Aachen Cathedral) — середньовічний ансамбль сакральних споруд (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Абомея королівські палаци (англ. Royal Palaces of Abomey) — історико-архітектурний комплекс (Бенін); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Абу-Мина (англ. Abu Mina) — архітектурне середовище ранньохристиянського священного міста (Єгипет); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Аваш, долина в нижній течії річки (англ. Lower Valley of the Awash) — місцезнаходження палеонтологічних знахідок (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Авілі старе місто з його церквами поза мурами (англ. Old Town of Avila with its Extra-Muros Churches) — архітектурне середовище середньовічного міста-фортеці (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985 та 2007.

Авіньйона історичний центр: Папський палац, ансамбль єпископської резиденції, Авіньйонський міст (франц. Centre historique d'Avignon: Palais des Papes, ensemble episcopal et Pont d'Avignon) — пам'ятки архітектури м. Авіньйона (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Австралійські поселення каторжан (англ. Australian Convict Sites) — музейні комплекси, присвячені історії австралійської каторги 18–19 ст. (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Агавовий ландшафт і стародавні підприємства з виробництва текіли (англ. Agave Landscape and Ancient Industrial Facilities of Tequila)

- la) — плантації блакитної агави з винокурнями (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Агадеса історичний центр** (англ. Historic Centre of Agadez) — архітектурне середовище міста 15–16 ст. (Нігер); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.
- Аггтелека карстові печери та Словацький карст** (англ. Caves of Aggtelek Karst and Slovak Karst) — район 712 карстових печер (Угорщина, Словаччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995 та 2000.
- Агри форт** (англ. Agra Fort) — архітектурне середовище міста-фортеці 16 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Агрідженто археологічний комплекс** (англ. Archaeological Area of Agrigento) — комплекс архітектурно-археологічних пам'яток античного міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Аджанти печери** (англ. Ajanta Caves) — буддистські печерні храми (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Аїр і Тенере природні заповідники** (англ. Air and Tenere Natural Reserves) — природний ландшафт, що охороняється (Нігер); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Айт-Бен-Хадду ксари** (англ. Ksar of Ait-Ben-Haddou) — архітектурне середовище середньовічних інкастельованих житлових будинків (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Акведук Падре Темблеке гідротехнічний комплекс** (англ. Aqueduct of Padre Tembleque Hydraulic System) — інженерні споруди 16 ст. (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.
- Аквілеї археологічний комплекс і патріарша базиліка** (англ. Archaeological Area and the Patriarchal Basilica of Aquileia) — архітектурно-археологічний комплекс 5 ст. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Акра, старе місто** (англ. Old City of Acre) — архітектурне середовище стародавнього міста-фортеці (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Аксум** (англ. Aksum) — руїни міста 1–13 ст. (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Алеппо, стародавнє місто (англ. Ancient City of Aleppo) — архітектурне середовище і пам'ятки античності й середньовіччя у місті-фортеці (Сирія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Алехандро де Гумбольдт, національний парк (англ. Alejandro de Humboldt National Park) — природний ландшафт, що охороняється, з ендемічними флорою і фауною (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Алкобаса монастир (англ. Alcobas Monastery) — готичний архітектурний ансамбль цистерціанського монастиря (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1989.

Алтаю Золоті гори (англ. Golden Mountains of Altai) — природні ландшафти, що охороняються (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Алту Дору виноробний регіон (англ. Alto Douro Wine Region) — культурний ландшафт виноробного регіону, де виготовляють портвейн (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Аль-Айна культурні комплекси (Хатіф, Хілі, Бідаа Бінт Сауд і території оазисів) [англ. Cultural Sites of Al Ain (Hafit, Hili, Bidaa Bint Saud and Oases Areas)] — архітектурно-археологічні комплекси та стародавня система зрошення (Об'єднані Арабські Емірати); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Аль-Ахса оазис, культурний ландшафт, що розвивається (англ. Al-Ahsa Oasis, an Evolving Cultural Landscape) — антропогенне середовище найбільшого у світі оазису (Саудівська Аравія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Альберобелльські труллі (англ. The Trulli of Alberobello) — архітектурний комплекс селянських жител «труллі» у Альберобелло, в області Апулія (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Альбі, єпископське місто (франц. Cité épiscopale d'Albi) — архітектурний ансамбль історичного центру в м. Альбі (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Альгамбра, Хенераліфе й Альбайсін у Гранаді (англ. Alhambra, Generalife and Albayzin, Granada) — пам'ятки історії, архітектури й садово-паркового мистецтва у м. Гранаді (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Альдабра атол (англ. Aldabra Atoll) — природний ландшафт острова і лагуни, що охороняється (Сейшельські острови); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Аль-Зубара археологічний комплекс (англ. Al Zubarah Archaeological Site) — архітектурно-археологічний комплекс портового міста-фортеці 18–19 ст. (Катар); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Алькала-де-Енарес, історична частина міста й університет (англ. University and Historic Precinct of Alcala de Henares) — архітектурний ансамбль історичної частини міста, розташованого на річці Енарес, в автономному окрузі Мадрид (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Альпійські доісторичні поселення на палях (англ. Prehistoric Pile Dwellings around the Alps) — залишки доісторичних поселень, що датують 5 тисячоліттям — 500 до н. е. (Австрія, Італія, Німеччина, Словенія, Франція, Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Альтаміра, печера і палеолітичне печерне мистецтво північної Іспанії (англ. Cave of Altamira and Paleolithic Cave Art of Northern Spain) — 18 печер із наскельними зображеннями 35–11 тисячоліть до н. е. (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985 та 2008.

Альти наскельне мистецтво (англ. Rock Art of Alta) — петрогліфи на скелястих берегах фіорда Альта (Норвегія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Аль-Фау археологічної зони культурний ландшафт (англ. The Cultural Landscape of Al-Faw Archaeological Area) — культурний ландшафт з археологічними пам'ятками й руїнами міста Кар'ят-Аль-Фау (Саудівська Аравія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Ам'єнський собор, Собор Ам'єнської Богоматері (франц. La cathédrale d'Amiens, Cathédrale Notre-Dame d'Amiens) — кафедральний собор католицької єпископії в історичному місті Ам'єні (періон О-де-Франс, Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Амальфійське узбережжя (англ. Costiera Amalfitana) — культурний ландшафт (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Амамі-Осіма острів, Токуносіма острів, північна частина острова Окінава та Іріомоте острів (англ. Amami-Oshima Island, Tokunoshima Island, Northern part of Okinawa Island, and Iriomote Island) — природні ландшафти, що охороняються (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Амбохіманга королівський пагорб (англ. Royal Hill of Ambohimanga) — ансамбль священних місць 15–19 ст. (Мадагаскар); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Амстердама концентричні канали 17 ст. у Сінгелграхті (англ. Seventeenth-Century Canal Ring Area of Amsterdam inside the Singelgracht) — архітектурне середовище міського району 17 ст. (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Анатолійські середньовічні дерев'яні гіпостильні мечеті (англ. Wooden Hypostyle Mosques of Medieval Anatolia) — 5 мечетей 13–14 ст. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Ангкор (англ. Angkor) — археологічний парк із руїнами кількох столиць Кхмерської імперії 9–15 ст. у провінції Сіємреап (Камбоджа); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Англійський озерний край (англ. The English Lake District) — природний ландшафт, що охороняється (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Ангра ду Ероїзму, центр міста на Азорах (англ. Central Zone of the Town of Angra do Heroísmo in the Azores) — архітектурне середовище міста-фортеці 15–19 ст. (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Анджар (англ. Anjar) — архітектурно-археологічний комплекс міста 8 ст. (Ліван); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Андрефана сухі ліси (англ. Andrefana Dry Forests) — 5 територій природного ландшафту, що охороняються (Мадагаскар); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Ані археологічний комплекс (англ. Archaeological Site of Ani) — архітектурно-археологічні пам'ятки середньовічної столиці Вірменії (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Антекери комплекс дольменів (англ. Antequera Dolmens Site) — мегалітичні споруди доби неоліту й бронзи (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Антигуа-Гватемала, місто Антигуа (англ. Antigua Guatemala, Antigua) — історичне місто, столиця колоніальної Гватемали в 16–18 ст., тепер адміністративний центр департаменту Сакатепекес (Гватемала); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Антикості (англ. Anticosti) — природний ландшафт зі скам'янілостями 447–447 млн років тому (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Анурадхапура, священне місто (англ. Sacred City of Anuradhapura) — архітектурно-археологічний комплекс буддійської столиці 3 ст. до н. е. — 10 ст. (Шрі-Ланка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Аполлона Епікурейського храм у Бассах (англ. Temple of Apollo Epicurius at Bassae) — культова споруда на честь бога Аполлона в місцевості Басси (тепер периферія Пелопоннес, Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Аппієва дорога. Королева доріг (англ. Via Appia. Regina Viarum) — найстародавніша й найзначущіша брукована дорога завдовжки 800 км з комплексом інженерних, транспортних та інших споруд, збудована давніми римлянами 312 до н. е. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Аравійського орікса заповідник (англ. Arabian Oryx Sanctuary) — природний ландшафт з ендемічною фауною, що охоронявся (Оман); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994, виключена з 2007.

Арагона архітектура стилю мудехар (англ. Mudéjar Architecture of Aragon) — середньовічні архітектурні пам'ятки 12 — початку 17 ст. (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 2001.

Аранхуес, культурний ландшафт (англ. Aranjuez Cultural Landscape) — палацово-парковий ансамбль королівської заміської резиденції в історичному місті Аранхуесі (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Ардеш, печера з розписами Пон-д'Арк, відома як **печера Шове-Пон-д'Арк** (франц. Grotte ornée du Pont-d'Arc, dite Grotte Chauvet-Pont-d'Arc, Ardèche) — печера з понад 1000 творів доісторичного мистецтва (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Арекіпі історичний центр (англ. Historical Centre of the City of Arequipa) — архітектурне середовище старовинного міста (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Арлі-Пенджарі комплекс (англ. W-Arly-Pendjari Complex) — система трьох національних парків у африканській савані (Бенін, Буркіна-Фасо, Нігер); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996 та 2017.

Арль, давньоримські та романські пам'ятки (франц. Arles, monuments romains et romans) — комплекс античних і середньовічних архітектурних пам'яток в історичному центрі м. Арля (регіон Прованс — Альпи — Лазуровий берег, Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Арслантепе курган (англ. Arslantepe Mound) — археологічний комплекс 6 тисячоліття до н. е. — 4 ст. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Археологічний ландшафт перших кавових плантацій на Південно-му Сході Куби (англ. Archaeological Landscape of the First Coffee Plantations in the South-East of Cuba) — культурний ландшафт залишків плантацій біля підніжжя гір Сьєрра-Маестра (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Архітектурні твори Ле Корбюзьє, визначний внесок у модернізм (англ. The Architectural Work of Le Corbusier, an Outstanding Contribution to the Modern Movement) — серія 17 пам'яток архітектури (Аргентина, Бельгія, Індія, Німеччина, Франція, Швейцарія, Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Аскія гробниця (англ. Tomb of Askia) — сакральний архітектурний комплекс 1495 (Малі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Асклепія святилище в Епідаврі (англ. Sanctuary of Asklepios at Epidaurus) — історико-археологічний комплекс у м. Епідаврі (ном Арголіда, Пелопоннеський півострів, Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Асмара: модерністське африканське місто (англ. Asmara: A Modernist African City) — італійське колоніальне місто першої половини 20 ст. (Еритрея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Ас-Салт — місце толерантності й міської гостинності (англ. As-

- Salt — The Place of Tolerance and Urban Hospitality) — архітектурне середовище міста 1860-х — 1920-х (Йорданія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Атапуерки археологічний комплекс** (англ. Archaeological Site of Atapuerca) — печерний археологічний комплекс у районі м. Бургос (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Атсінанани дощові ліси** (англ. Rainforests of the Atsinanana) — 6 природних заповідників (Мадагаскар); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.
- Ат-Турайф район у ад-Дір'ї** (англ. At-Turaif District in ad-Dir'iyah) — архітектурне середовище першої столиці династії Саудитів 15 ст. (Саудівська Аравія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.
- Аугсбурга система управління водними ресурсами** (англ. Water Management System of Augsburg) — мережа каналів і водогінних веж 14–17 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Аугустусбург та Фалькенлуст, замки в Брюлі** (англ. Castles of Augustusburg and Falkenlust at Bruhl) — палацово-парковий ансамбль резиденції архієпископа і курфюрста Кельна у м. Брюлі (федеральна земля Північний Рейн — Вестфалія, Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Аушвіц Біркенау німецький нацистський концентраційний табір смерті (1940–1945)** [англ. Auschwitz Birkenau German Nazi Concentration and Extermination Camp (1940–1945)] — історичний комплекс найбільшого у Третьому райху концтабору (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Афінський Акрополь** (англ. Acropolis, Athens) — архітектурний ансамбль сакральних споруд 5 ст. до н. е. (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Афладж, іригаційні системи Оману** (англ. Aflaj Irrigation Systems of Oman) — 5 іригаційних систем античності й середньовіччя (Оман); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Афон, гора** (англ. Mount Athos) — 20 православних монастирів, що утворюють центр православного чернецтва на засадах самоврядування (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Афродизіас (англ. Aphrodisias) — архітектурно-археологічний комплекс пам'яток античного міста та мармурових кар'єрів (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Ахвар (болота) південного Іраку: притулок біорізноманіття та реліктовий ландшафт міст Месопотамії (англ. The Ahwar of Southern Iraq: Refuge of Biodiversity and the Relict Landscape of the Mesopotamian Cities) — 7 територій: 3 археологічні комплекси старовинних шумерських міст (серед них Ура і Урука) та 4 болота (Ірак); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Ахмадабад, історичне місто (англ. Historic City of Ahmadabad) — архітектурне середовище міста-фортеці (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Ахпат і Санаїн монастирі (англ. Monasteries of Haghpata and Sanahin) — храмово-архітектурні комплекси головних християнських монастирів Лорійського (Ташир-Дзорагетського) царства, розташовані на території Лорійської області (Вірменія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Ашанті традиційні будівлі (англ. Asante Traditional Buildings) — комплекс із 13 сакральних споруд, збудованих в епоху держави Ашанті (Гана); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Ашшур (Калат Шергат) [англ. Ashur (Qal'at Sherqat)] — стародавнє місто (пагорб-урочище Калат-Шергат) південніше м. Шергат у Північному Іраку, споруджене на високому західному березі р. Тигр, вище впадіння в нього притоки Малий Заб (Ірак); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Аютія, історичне місто (англ. Historic City of Ayutthaya) — старовинна частина м. Аютія, колишньої столиці однойменної середньовічної тайської держави (1351–1767; Таїланд); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Баальбек (англ. Baalbek) — античний храмовий ансамбль (Ліван); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Баган (англ. Bagan) — культурний ландшафт із пам'ятками буддійських мистецтва й архітектури (М'янма); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Багерхат, історичне місто мечетей (англ. Historic Mosque City of

- Bagerhat) — історико-архітектурний комплекс стародавнього м. Халіфатабада (Бангладеш); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Бадин Джаран пустеля – піщані дюни й озера** (англ. Badain Jaran Desert – Towers of Sand and Lakes) — природний ландшафт, що охоплюється (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- Байкал, озеро** (англ. Lake Baikal) — природні ландшафти, що охороняються (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Байройта маркграфський оперний театр** (англ. Margravia Opera House Bayreuth) — театральна споруда у м. Байройті (земля Баварія, Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Баку стара фортеця, палац Ширваншахів і Дівоча вежа** (англ. Walled City of Baku with the Shirvanshah's Palace and Maiden Tower) — історико-архітектурний комплекс (Азербайджан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Балі культурний ландшафт: система Субак як прояв філософії Трьох джерел блага** (англ. Cultural Landscape of Bali Province: the Subak System as a Manifestation of the Tri Hita Karana Philosophy) — рисові тераси й водні храми — центри управління водними ресурсами з 9 ст. (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Бам і його культурний ландшафт** (англ. Bam and its Cultural Landscape) — історико-культурний комплекс, розташований у м. Бам (провінція Керман, Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Бамберг, місто** (англ. Town of Bamberg) — архітектурне середовище історичного центру міста (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Баміанської долини культурний ландшафт та археологічні пам'ятки** (англ. Cultural Landscape and Archaeological Remains of the Bamiyan Valley) — комплекс пам'яток у долині р. Баміан біля м. Баміана (провінція Баміан, Афганістан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Бан Чіанг, археологічна пам'ятка** (англ. Ban Chiang Archaeological Site) — давнє поселення в провінції Удонтхані (Таїланд); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Бандіагара скеля (Земля Догонів) [англ. Cliff of Bandiagara (Land of the Dogons)] — скелясте плато з освоєними людьми печерами (Малі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1989.

Банк д'Арген, національний парк (англ. Banc d'Arguin National Park) — природний ландшафт, що охороняється на узбережжі Атлантичного океану (Мавританія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1989.

Банська Штявниця, історичне місто та технічні пам'ятки в його околицях (англ. Historic Town of Banska Stiavnica and the Technical Monuments in its Vicinity) — архітектурне середовище середньовічного і ранньомодерного центру гірництва та металургії (Словаччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Барбертон Макхонджва гори (англ. Barberton Makhonjwa Mountains) — гірський природний ландшафт, що охороняється (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Бардейова міський заповідник (англ. Bardejov Town Conservation Reserve) — архітектурне середовище середньовічного міста-фортеці (Словаччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Баррагана Луїса будинок і студія (англ. Luis Barragan's house and studio) — архітектурна пам'ятка (1948) у передмісті м. Мехіко, район Мігеля Ідальго (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Баруміні Су Нураксі (англ. Su Nuraxi di Barumini) — укріплення доби бронзи на острові Сардинія (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Бассарі країна: Бассарі, Фула і Бедік культурні ландшафти (англ. Bassari Country: Bassari, Fula and Bedik Cultural Landscapes) — мультикультурні агро-скотарські ландшафти з сільськими поселеннями (Сенегал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Бат, Ель-Хутм, Ель-Айн археологічні комплекси (англ. Archaeological Sites of Bat, Al-Khutm and Al-Ayn) — археологічні залишки поселень та некрополі 3 тисячоліття до н. е. (Оман); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Бат, місто (англ. City of Bath) — архітектурне середовище бальнеологічного курорту на р. Ейвон (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Баталья, монастир (англ. Monastery of Batalha) — архітектурний ансамбль домініканського монастиря 14–15 ст. (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Баугауз та його пам'ятки у Веймарі, Дессау та Бернау (англ. Bauhaus and its Sites in Weimar, Dessau and Bernau) — архітектурні пам'ятки 20 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996 та 2017.

Бахаї святі місця у Хайфі та західній Галілеї (англ. Baha'i Holy Places in Haifa and the Western Galilee) — архітектурні комплекси у містах Акрі й Хайфі (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Бахла фортеця (англ. Bahla Fort) — фортеця 12–15 ст. (Оман); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Бвінді Непрохідний, національний парк (англ. Bwindi Impenetrable National Park) — лісовий природний ландшафт, що охороняється (Уганда); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Белізького бар'єрного рифу система заповідників (англ. Belize Barrier Reef Reserve System) — система природно-заповідних територій у прибережній зоні Атлантичного океану (Беліз); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Беллінцони три замки, оборонна стіна та вали ринкового міста (англ. Three Castles, Defensive Wall and Ramparts of the Market-Town of Bellinzona) — ансамбль оборонних споруд навколо м. Беллінцони, кантон Тічино (Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000 та 2023.

Бельгії та Франції міські дзвіниці (франц. Beffrois de Belgique et de France) — розташовані в Бельгії (33 дзвіниці) та Франції (23 дзвіниці) (Бельгія, Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999 та 2005.

Бемстер польдер [англ. Droogmakerij de Beemster (Beemster Polder)] — культурний ландшафт польдера початку 17 ст. (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Бенедиктинський монастир Святого Іоанна в долині Мюстаїр (англ.

- Benedictine Convent of St. John at Mustair) — монастир епохи Каролінгів із фресками 9 ст. (Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Берата і Гірокастри історичні центри** (англ. Historic Centres of Berat and Gjirokastra) — архітектурні ансамблі міст періоду Османської імперії (Албанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005 та 2008.
- Берег Відкриття — лісові заповідники атлантичного узбережжя** (англ. Discovery Coast Atlantic Forest Reserves) — 3 національні парки і 5 заповідників із вологими приморськими лісами (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Берлін, Музейний острів** [англ. Museumsinsel (Museum Island), Berlin)] — комплекс музейних споруд 19–20 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Берлінські житлові масиви доби модернізму** (англ. Berlin Modernism Housing Estates) — 6 комплексів житлової забудови 1910–1933 (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.
- Берна старе місто** (англ. Old City of Berne) — архітектурний ансамбль історичної частини м. Берна (Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Біблійні городища — Мегіддо, Хацор, Беєр Шева** (англ. Biblical Tels — Megiddo, Hazor, Beer Sheba) — археологічні комплекси стародавніх міст (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Біблос** (англ. Byblos) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього фінікійського міста (Ліван); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Бікіні атолл, місце ядерних випробувань** (англ. Bikini Atoll Nuclear Test Site) — місце 67 ядерних і термоядерних вибухів 1946–1958 (Маршаллові острови); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.
- Біле місто Тель-Авів — модернізм** (англ. White City of Tel-Aviv — the Modern Movement) — архітектурне середовище міста в стилі сучасної архітектури (модернізму) (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Біловезька пуща** (англ. Bialowieza Forest) — найбільший в Європі залишок реліктового первісного рівнинного лісу (Білорусь, Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979 та 1992.

- Бірка і Ховгорден** (англ. Birka and Hovgarden) — 2 археологічні комплекси поселень вікінгів 9–10 ст. на островах (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Біскайський міст** (англ. Vizcaya Bridge) — споруда 1893 (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Бісотун** (англ. Bisotun) — комплекс археологічний пам'яток (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Блакитні й Джона Кроу гори** (англ. Blue and John Crow Mountains) — природний ландшафт, що охороняється (Ямайка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.
- Бленавонський індустриальний ландшафт** (англ. Blaenavon Industrial Landscape) — шахти, кар'єри, виробничі й житлові комплекси 19 ст. (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Бленгеймський палац** (англ. Blenheim Palace) — палацово-парковий ансамбль у м. Вудстоці, графство Оксфордшир (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Болгара історичний і археологічний комплекс** (англ. Bolgar Historical and Archaeological Complex) — архітектурні й археологічні пам'ятки середньовічного міста Болгара 7–15 ст. (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Болоньї портики** (англ. The Porticoes of Bologna) — архітектурне середовище історичного центру міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Бом Жезус ду Монте святилище у Бразі** (англ. Sanctuary of Bom Jesus do Monte in Braga) — культурний ландшафт католицького сакрального архітектурного ансамблю (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Бордо, Місячний порт** (франц. Bordeaux, Port de la Lune) — архітектурне середовище історичного центру міста-порту доби Просвітництва (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.
- Борободур храмовий комплекс** (англ. Borobudur Temple Complex) — буддистський храмовий ансамбль на острові Яві (провінція Центральна Ява, Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Босра, стародавнє місто (англ. Ancient City of Bosra) — архітектурне середовище і пам'ятки античності й середньовіччя у місті-фортеці (Сирія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980 та 2017.

Боянська церква (англ. Boyana Church) — ансамбль сакральних споруд 10–13 ст. із фресками у передмісті м. Софії (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Бразилія (англ. Brazil) — нове місто в стилістиці модернізму (столиця Бразилії); містобудівна й архітектурна пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Бразильські острови в Атлантиці: заповідники Фернанду-ді-Норон'я і атол Рокас (англ. Brazilian Atlantic Islands: Fernando de Noronha and Atol das Rocas Reserves) — надводні вершини підводного Південноатлантичного гірського хребта (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Бранкузі монументальний ансамбль у Тіргу-Жіу (англ. Brâncuși Monumental Ensemble of Târgu Jiu) — меморіал, створений скульптором Костянтином Бранкузі 1937–1938 у пам'ять про загиблих під час Першої світової війни захисників міста (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Бремена ратуша та статуя Роланда на Ринковій площі (англ. Town Hall and Roland on the Marketplace of Bremen) — архітектурний ансамбль в історичному центрі міста (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Бриджтаун історичний та його гарнізон (англ. Historic Bridgetown and its Garrison) — взірць британської колоніальної архітектури (Барбадос); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Брімстон Хілл фортеця, національний парк (англ. Brimstone Hill Fortress National Park) — комплекс британських оборонних споруд бастионного типу 17–18 ст. (Сент-Кітс і Невіс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Бру на Бойні — археологічний ансамбль у долині р. Бойн (англ. Bru na Boyne is an archaeological ensemble in the valley of the Boyne River) — ансамбль мегалітичних споруд (Ірландія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Брюгге, історичний центр (франц. Le centre historique de Bruges; ні-

- дерланд. Le centre historique de Bruges) — історико-архітектурний комплекс у м. Брюгге (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000).
- Брюгген** (англ. Brugge) — архітектурне середовище старого портового кварталу м. Бергена (Норвегія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Брюссельська Велика площа** (англ. La Grand-Place, Brussels) — архітектурний ансамбль центральної площі міста 17 ст. (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Будапешт: береги Дунаю, замок Буди з околицями та проспект Андраши** (англ. Budapest, including the Banks of the Danube, the Buda Castle Quarter and Andrássy Avenue) — визначне місце (Угорщина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987 та 2002.
- Будж-Бім, культурний ландшафт** (англ. Budj Bim Cultural Landscape) — водно-болотні угіддя довкола вулкана, на яких аборигени розводять австралійського річкового вугра (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Бургоський собор** (англ. Burgos Cathedral) — католицький готичний собор у м. Бургосі (автономна область Кастилія-і-Леон, Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Бурзький собор** (франц. Cathédrale de Bourges) — готичний храм у м. Бурзі (регіон Центр — Долина Луари, Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.
- Буркіна-Фасо пам'ятки стародавньої чорної металургії** (англ. Ancient Ferrous Metallurgy Sites of Burkina Faso) — комплекс інженерних споруд (Буркіна-Фасо); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Бурса і Джумаликизик: народження Османської імперії** (англ. Bursa and Cumalikizik: the Birth of the Ottoman Empire) — сукупність комплексів, зразок міської та сільської забудов у період зародження Османської імперії (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Бурхан Халдун велика гора та довколишній священний ландшафт** (англ. Great Burkhan Khaldun Mountain and its surrounding sacred landscape) — культурний ландшафт місця народження і поховання Чингісхана (Монголія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Бутрінт (англ. Butrint) — археологічний комплекс античного й середньовічного міста (Албанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Бухари історичний центр (англ. Historic Centre of Bukhara) — архітектурне середовище інкастельованого історичного центру середньовічного міста (Узбекистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993 та 2016.

Бхімбетки скельні житла (англ. Rock Shelters of Bhimbetka) — 5 груп житлових печер у скелях із розписами (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

В'ехо та історичний район м. Панами — археологічні комплекси Панами (англ. Archaeological Site of Panama Viejo and Historic District of Panama) — архітектурне середовище міста 16–17 ст. (Панама); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997 та 2003.

Вавилон (англ. Babylon) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього міста (Ірак); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Ваді аль-Хітан (Долина китів) [англ. Wadi Al-Hitan (Whale Valley)] — місцезнаходження палеонтологічних скам'янілостей (Єгипет); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Ваді-Рам, заповідник (англ. Wadi Rum Protected Area) — природний і культурний ландшафт із петрогліфами й археологічними пам'ятками (Йорданія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Валле-де-Ме, природний заповідник (англ. Vallee de Mai Nature Reserve) — природний ландшафт, що охороняється (Сейшели); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Валлетта, місто (англ. City of Valletta) — архітектурне середовище ранньомодерного міста-фортеці (Мальта); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Валлонії вугледобувні комплекси (англ. Major Mining Sites of Wallonia) — взірці промислової архітектури 1838–1909 (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Валонго набережна, археологічна пам'ятка (англ. Valongo Wharf Archaeological Site) — комплекс набережної у портовій частині м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Валь-де-Бою романські каталонські церкви (англ. Catalan Romanesque Churches of the Vall de Boi) — сільські церкви романського стилю у високогірній долині Піренеїв (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Валь-ді-Ното долини пізньобарокові містечка Південного Сходу Сицилії [англ. Late Baroque Towns of the Val di Noto (South-Eastern Sicily)] — 8 міст на острові Сицилії, відновлених після землетрусу 1693 (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.

Валь-д'Орча (англ. Val d'Orcia) — культурний ландшафт 14–15 ст. поблизу м. Сієни в області Тоскана (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Вальдес, півострів (англ. Peninsula Valdes) — місце розмноження морських ссавців у Патагонії (Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Валь-Камоніки петрогліфи (англ. Rock Drawings in Valcamonica) — наскельні зображення 6–2 тисячоліття до н. е. у долині Валь-Камоніка (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Вальпараїсо, портового міста історичний квартал (англ. Historic Quarter of the Seaport City of Valparaiso) — архітектурне середовище приморського колоніального міста 19 ст. (Чилі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Вартбург, замок (англ. Wartburg Castle) — середньовічний замок, пов'язаний із життям і діяльністю М. Лютера (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Варунга, національний парк (англ. Virunga National Park) — природний заповідник (Демократична Республіка Конго); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Варшави історичний центр (англ. Historic Centre of Warsaw) — архітектурне середовище й пам'ятки столиці Польщі (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Ват Фу та пов'язані з ним стародавні поселення в межах культурного ландшафту Чампасак (англ. Vat Phou and Associated Ancient Settlements within the Champasak Cultural Landscape) — культурний ландшафт храмового комплексу 5–15 ст. (Лаос); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Ватикан, місто (англ. Vatican City) — комплекс архітектурних пам'яток (Ватикан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Ватнайокюль, національний парк — динамічна природа вогню і криги (англ. Vatnajökull National Park — Dynamic Nature of Fire and Ice) — 10 вулканів, із них частина — під льодовиком (Ісландія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Ватта море (англ. Wadden Sea) — морський прибережний природний ландшафт (Данія, Німеччина, Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009 та 2014.

Вауда парова насосна станція [англ. Ir. D. F. Woudagemaal (D. F. Wouda Steam Pumping Station)] — найпотужніша в світі насосна станція 1920 (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Вахау, культурний ландшафт (англ. Wachau Cultural Landscape) — частина долини р. Дунаю зі старовинними монастирями й замками (Австрія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Вегаейн — архіпелаг Вега (англ. Vegayan — The Vega Archipelago) — культурний ландшафт приполярних островів та акваторій (Норвегія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Везерської долини доісторичні пам'ятки і розмальовані печери (франц. Sites préhistoriques et grottes ornées de la vallée de la Vézère) — 147 палеолітичних стоянок і 25 печер із настінними малюнками (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Везле, базиліка й пагорб (франц. Basilique et colline de Vézelay) — бенедиктинський монастир із романським собором Бургундської школи (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Веймар класичний (англ. Classical Weimar) — архітектурне середовище історичного міста, пов'язаного з життям і діяльністю Й. В. Гете і Ф. Шіллера (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Велика стіна (англ. The Great Wall) — оборонний мур із баштами й брамами 220-х до н. е. — 1644, який захищав країну від нападів із півночі (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Великий бар'єрний риф (англ. Great Barrier Reef) — природоохоронні території і акваторія з найбільшим у світі скупченням коралових рифів (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Великий канал (англ. The Grand Canal) — судноплавний канал, один із найдавніших чинних комплексів гідротехнічних споруд світу (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Великий Каньйон, національний парк (англ. Grand Canyon National Park) — природний ландшафт каньйона річки Колорадо, що охороняється (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Великих Блакитних гір район (англ. Greater Blue Mountains Area) — система природно-заповідних територій у штаті Новий Південний Вельс (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Великих Димних гір, національний парк (англ. Great Smoky Mountains National Park) — гірський природний ландшафт, що охороняється (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Великі курортні міста Європи (англ. The Great Spa Towns of Europe) — 11 курортних міст: Баден, Бад-Емс, Баден-Баден, Бад-Кіссінген, Бат, Віші, Карлові Вари, Маріанські Лазні, Монтекатіні-Терме, Спа, Франтишкові Лазні (Австрія, Бельгія, Велика Британія, Італія, Німеччина, Франція, Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Великого Гімалайського національного парку заповідник (англ. Great Himalayan National Park Conservation Area) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Великого Зімбабве національна пам'ятка (англ. Great Zimbabwe National Monument) — руїни столичного міста 11–15 ст. (Зімбабве); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Великої Мідної гори гірничий район у Фалуні (англ. Mining Area of the Great Copper Mountain in Falun) — гірничий кар'єр 13 ст. із видобування міді та архітектурне середовище 17 ст. міста Фалун (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Велички та Бохні королівські соляні шахти (англ. Wieliczka and Bochnia Royal Salt Mines) — комплекси соляних копалень 13–20 ст. (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978 та 2008, 2013.

Венеційські фортифікації 16–17 ст.: Суходільна держава — Західна морська держава (англ. Venetian Works of Defence between the 16th

- and 17th Centuries: Stato da Terra — Western Stato da Mar) — 6 комплексів бастионних укріплень на Адріатиці, які захищали венеційські володіння на суходолі й морські шляхи (Хорватія, Чорногорія, Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Венеція та її лагуна** (англ. Venice and its Lagoon) — архітектурний ансамбль історичного міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Верла деревообробне підприємство** (англ. Verla Groundwood and Board Mill) — підприємство з робітничим селищем 19 — початку 20 ст. (Фінляндія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Версальський палац і парк** (франц. Palais et parc de Versailles) — палацово-парковий ансамбль королівської резиденції (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Верф Антигуа і пов'язані з нею археологічні пам'ятки** (англ. Antigua Naval Dockyard and Related Archaeological Sites) — архітектурно-археологічний комплекс (Антигуа і Барбуда); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.
- Вестмінстерський палац і Вестмінстерське абатство та церква Святої Маргарити** (англ. Palace of Westminster and Westminster Abbey including Saint Margaret's Church) — комплекс архітектурних пам'яток в історичному центрі м. Лондона (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987 та 2008.
- Ветреницька печера у Равно** (англ. Vjetrenica Cave, Ravno) — природний карстовий ландшафт Динарського нагір'я з печерним комплексом, що охороняється (Боснія і Герцеговина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- Виробництво солі: від великої солеварні Сален-ле-Бен до королівської солеварні Арк-е-Сенан** (франц. De la grande saline de Salinles-Bains à la saline royale d'Arc-et-Senans, la production du sel ignigène) — солеварні, що діяли протягом 1200 років; архітектурний ансамбль збудовано 1775 за проектом архітектора К. Н. Леду (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Високий Берер / архіпелаг Кваркен** (англ. High Coast / Kvarken Archipelago) — природний ландшафт узбережжя Ботнічної затоки Балтійського моря (Фінляндія, Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000 та 2006.

- Віган, історичне місто** (англ. Historic City of Vigan) — архітектурне середовище іспанського колоніального міста, заснованого у 16 ст. (Філіппіни); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Відня історичний центр** (англ. Historic Centre of Vienna) — історична забудова центру міста (Австрія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Вілла Адріана в Тіволі** [англ. Villa Adriana (Tivoli)] — архітектурно-археологічний комплекс вілли римського імператора Адріана (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Вілландра озерний район** (англ. Willandra Lakes Region) — територія, багата на археологічні й палеонтологічні знахідки (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Віллемстада історична зона, внутрішнє місто і гавань, Кюрасао** (англ. Historic Area of Willemstad, Inner City and Harbour, Curacao) — архітектурне середовище історичного центру колоніального міста на острові Кюрасао на Антільських островах (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Вільгельмшоне гірський парк** (англ. Bergpark Wilhelmshöhe) — парковий ансамбль 18 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.
- Вільнюса історичний центр** (англ. Vilnius Historic Centre) — архітектурне середовище і пам'ятки старовинного міста 14–19 ст. (Литва); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Віньялес, долина** (англ. Valle de Vinales) — культурний ландшафт сільської місцевості (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Вірменські монастирські ансамблі Ірану** (англ. Armenian Monastic Ensembles of Iran) — 3 середньовічні вірменські монастирі (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.
- Віс, паломницька церква** (англ. Pilgrimage Church of Wies) — архітектурна пам'ятка стилю баварського рококо 1745–1754 (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Вісбю, ганзейське місто** (англ. Hanseatic Town of Visby) — архітектурне середовище торговельного міста-фортеці 12–14 ст. на острові Готланд, північного центру Ганзейського союзу (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Віченца і вілли Палладіо в області Венето (англ. City of Vicenza and the Palladian Villas of the Veneto) — архітектурне середовище історичного центру міста та архітектурні ансамблі в околицях (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994 та 1996.

Владимира та Суздаля білокам'яні пам'ятки (англ. White Monuments of Vladimir and Suzdal) — споруди переважно 12–13 ст., розташовані у Владимирській області (Росія); пам'ятки всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Влколинец (англ. Vlkolinec) — архітектурне середовище традиційного села (Словаччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Вобанові фортифікації (франц. Fortifications de Vauban) — 13 бастіонних фортець другої половини 17 — початку 18 ст. уздовж кордонів Франції, створених військовим інженером Себастьяном де Вобаном (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Вознесенська церква в Коломенському (англ. Church of the Ascension, Kolomenskoye) — архітектурна пам'ятка 1532 (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Володіння вождя Рой Мата (англ. Chief Roi Mata's Domain) — культурний ландшафт трьох островів, пов'язаний із життям і діяльністю історичної особи 17 ст. (Вануату); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Вольти, Великої Аккри, Центрального та Західного регіонів форти і замки (англ. Forts and Castles, Volta, Greater Accra, Central and Western Regions) — залишки португальських укріплених пунктів 15–18 ст. (Гана); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Волюбіліса археологічний комплекс (англ. Archaeological Site of Volubilis) — архітектурно-археологічні пам'ятки античного міста (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Вотертон-Глейшер міжнародний парк миру (англ. Waterton Glacier International Peace Park) — національний парк (Канада, США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Врангеля остров, природна система заповідника (англ. Natural System of Wrangel Island Reserve) — акваторії та островні природні ландшафти, що охороняються (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Вредефорта купол (англ. Vredefort Dome) — найстародавніший, віком 2 мільярди 23 мільйони років тому, кратер діаметром 190 км від падіння метеорита (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Вуд Баффало, національний парк (англ. Wood Buffalo National Park) — рівнина з річковою дельтою та найбільшою популяцією бізонів (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Вулкани та ліси гори Пеле, гірські вершини на півночі Мартініки (франц. Volcans et forêts de la Montagne Pelée et des pitons du nord de la Martinique) — природний ландшафт, що охороняється (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Вутай, гора (англ. Mount Wutai) — культурний ландшафт священної гори буддистів (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

Вюрцбургська резиденція з придворними садами та Резиденційною площею (англ. Wurzburg Residence with the Court Gardens and Residence Square) — палацово-парковий ансамбль у стилі бароко (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Гавайських вулканів національний парк (англ. Hawaii Volcanoes National Park) — природний ландшафт двох вулканів на Гавайських островах (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Гавр — місто, відбудоване Огюстом Перре (франц. Le Havre, la ville reconstruite par Auguste Perret) — приморське місто, відбудоване 1945–1964 після руйнувань Другої світової війни (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Гадамеса старе місто (англ. Old Town of Ghadames) — архітектурне середовище старовинного міста в оазі на межі пустелі Сахари (Лівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 2023.

Галапагоські острови (англ. Galapagos Islands) — архіпелаг із 19 островів у Тихому океані (Еквадор); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Галле, старе місто і його оборонні споруди (англ. Old Town of Galle and its Fortifications) — архітектурне середовище міста-фортеці 16–18 ст. (Шрі-Ланка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Галльштатт-Дахштайну в Зальцкаммергуті, культурний ландшафт (англ. Hallstatt-Dachstein / Salzkammergut Cultural Landscape) — архітектурне середовище історичного міста з довколишнім гірським ландшафтом та старовинними соляними промислами (Австрія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Гамберстон і Санта-Лаура, виробництво селітри (англ. Humberstone and Santa Laura Saltpeter Works) — робітничі селища на найбільшому в світі родовищі селітри, що діяли 1880–1960 (Чилі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Гамзіград-Ромуліана, палац Галерія (англ. Gamzigrad-Romuliana, Palace of Galerius) — архітектурно-археологічний комплекс пам'яток доби Римської імперії (Сербія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Гаммельстад, церковне містечко поблизу Лудео (англ. Church Town of Gammelstad, Lulea) — поселення для тимчасового проживання вірян довкола мурованої церкви 15 ст. (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Гарамба, національний парк (англ. Garamba National Park) — природний заповідник (Демократична Республіка Конго); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Гарахонай, національний парк (англ. Garajonay National Park) — природний ландшафт острова Гомера Канарських островів, що охороняється (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Гарський міст (франц. Pont du Gard) — античний римський акведук, що проходить через річку Гар (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Гауді Антоніо твори (англ. Works of Antoni Gaudí) — архітектурні пам'ятки і комплекси авторства А. Гауді у м. Барселоні та її околицях (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984 та 2005.

Гвінедду замки і міські мури короля Едуарда I (англ. Castles and Town Walls of King Edward I in Gwynedd) — комплекси середньовічних оборонних споруд 13–14 ст. у давньому князівстві Гвінедд у Вельсі (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Гебель Баркал і комплекси пам'яток регіону Напатам (англ. Gebel Barkal and the Sites of the Napatan Region) — 5 археологічних комп-

- лексів у долині річки Нілу з храмами й некрополями (Судан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Геброн / Аль-Халіль, старе місто** (англ. Hebron / Al-Khalil Old Town) — архітектурне середовище і комплекси пам'яток стародавнього міста (Палестина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Гегард і долина верхів'я річки Азат** (англ. Monastery of Geghard and the Upper Azat Valley) — монастирський комплекс 4–13 ст. (Вірменія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Гедебу і Даневірке, прикордонний археологічний комплекс** (англ. Archaeological Border complex of Hedeby and the Danevirke) — археологічні залишки античного і середньовічного міст (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.
- Гед-Смешд-Ін-Баффало-Джамп** (англ. Head-Smashed-In Buffalo Jump) — території, де полювали на бізонів корінні жителі Північної Америки протягом 6 тисячоліть (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Гедео, культурний ландшафт** (англ. The Gedeo Cultural Landscape) — стародавній сільськогосподарський ландшафт народу гедео з мегалітичними пам'ятками (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.
- Геді, історичне місто й археологічний комплекс** (англ. The Historic Town and Archaeological Site of Gedi) — архітектурно-археологічний комплекс історичного міста Геді народу суахілі 10–17 ст. (Кенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- Гелаті, монастир** (англ. Gelati Monastery) — ансамбль споруд православного монастиря 11–13 ст. (Грузія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Гелсінгландські селянські будинки з декором** (англ. Decorated Farmhouses of Halsingland) — 7 дерев'яних селянських будинків 19 ст., інтер'єри яких прикрашено творами народного мистецтва (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Гендерсон, острів** (англ. Henderson Island) — природний ландшафт тихоокеанського острова, що охороняється (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.
- Геноциду пам'ятні місця: Н'ямата, Мурамбі, Гісозі та Бісесеро** (англ. Memorial sites of the Genocide: Nyamata, Murambi, Gisozi and

- Bisesero) — 4 місця масових убивств і поховань жертв геноциду 1994 (Руанда); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.
- Генуя: Нова вулиця і комплекс палаців деї Роллі** (англ. Genoa: Le Strade Nuove and the system of the Palazzi dei Rolli) — архітектурне середовище історичного центру міста 16–17 ст. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Геодезична дуга Струве** (англ. Struve Geodetic Arc) — мережа триангуляційних пунктів, створена астрономом В. Струве 1816–1855 для визначення параметрів Землі (Білорусь, Естонія, Латвія, Литва, Молдова, Норвегія, Росія, Україна, Фінляндія, Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Герд і Макдональд, острови** (англ. Heard and McDonald Islands) — острови з вулканами в Індійському океані між Австралією, Африкою і Антарктидою (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Геркулесова вежа** (англ. Tower of Hercules) — античний римський маяк кінця 1 ст. (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.
- Гетбол, корейські приливні рівнини** (англ. Getbol, Korean Tidal Flats) — природні ландшафти, що охороняються (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Гирканські ліси** (англ. Hyrcanian Forests) — прадавній лісовий масив на південному узбережжі Каспійського моря (Азербайджан, Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019 та 2023.
- Гільдесгаймський собор Святої Марії та церква Святого Михаїла** (англ. St. Mary's Cathedral and St. Michael's Church at Hildesheim) — романські храми 11 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Гімарайнша історичний центр і район Курос** (англ. Historic Centre of Guimarães and Couros Zone) — архітектурне середовище старовинного міста (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001 та 2023.
- Гірські форти Раджастхана** (англ. Hill Forts of Rajasthan) — 6 міст-фортець 8–15 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Гоа, церкви й монастирі (англ. Churches and Convents of Goa) — сакральні споруди й ансамблі колишньої столиці Португальської Індії (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Гобустан, культурний ландшафт наскельного мистецтва (англ. Gobustan Rock Art Cultural Landscape) — археологічний заповідник (Азербайджан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Гойсальські сакральні ансамблі (англ. Sacred Ensembles of the Hoysalas) — 3 храмові ансамблі індуїзму 12–13 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Голестанський палац (англ. Golestan Palace) — палацово-парковий ансамбль 18–19 ст. (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Голешовіце історичне село (англ. Holashovice Historic Village) — ансамбль забудови традиційного центральноєвропейського села (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Голландські водні оборонні лінії (англ. Dutch Water Defence Lines) — оборонні та гідротехнічні комплекси 16–20 ст. (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996 та 2021.

Гонбад-і Кабус (англ. Gonbad-e Qabus) — вежа-гробниця 1006 (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Гора Кенія, національний парк / природний ліс (англ. Mount Kenya National Park / Natural Forest) — природний ландшафт, що охороняється (Кенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Гора Святого Георгія (англ. Monte San Giorgio) — природний ландшафт із місцезнаходженнями палеонтологічних скам'янілостей (Італія, Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003 та 2010.

Горамський печерний комплекс (англ. Gorham's Cave Complex) — 4 печери неандертальців у східній частині Гібралтарської скелі (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Гордіон (англ. Gordion) — археологічний комплекс пам'яток античного міста (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Горе острів (англ. Island of Goree) — архітектурне середовище міста 15–19 ст. на острові (Сенегал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Гори Бале, національний парк (англ. Bale Mountains National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Горішня Сванетія (англ. Upper Svaneti) — гірський культурний ландшафт, що збережено з доби Середньовіччя (Грузія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Гоупвелльські церемоніальні земляні споруди (англ. Hopewell Ceremonial Earthworks) — серія 8 комплексів земляних споруд індіанців 1–4 ст. (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Гоф і Недоступний острови (англ. Gough and Inaccessible Islands) — природні ландшафти двох островів у Південній Атлантиці, що охороняються (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995 та 2004.

Гояса історичний центр (англ. Historic Centre of the Town of Goias) — шахтарське поселення 18–19 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Гран-Бассам, історичне місто (англ. Historic Town of Grand-Bassam) — архітектурне середовище колоніального міста кінця 19 — початку 20 ст., першої столиці країни (Кот-д'Івуар); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Гранд-Пре, ландшафт (англ. Landscape of Grand Pre) — культурний ландшафт поселень європейських колоністів 17 ст. (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Граца історичний центр і замок Еггенберг (англ. City of Graz — Historic Centre and Schloss Eggenberg) — архітектурне середовище історичного міста із замком 17 ст. у стилі бароко (Австрія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Грінвіч приморський (англ. Maritime Greenwich) — ансамбль архітектурних пам'яток 17–18 ст. із парком (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Грімтонська радіостанція у Варбергу (англ. Grimeton Radio Station, Varberg) — комплекс інженерних споруд 1922–1924 для трансат-

лантичної комунікації (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Грос-Морн, національний парк (англ. Gros Morne National Park) — природний ландшафт острова Ньюфаундленд (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Гуанакасте, заповідник (англ. Area de Conservacion Guanacaste) — природний ландшафт, що охороняється (Коста-Рика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999 та 2004.

Гуанохуато, історичне місто і прилеглі шахти (англ. Historic Town of Guanajuato and Adjacent Mines) — архітектурне середовище міста 16–18 ст. та срібні копальні (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Гуарані єзуїтські місії: Сан-Ігнасіо-Міні, Санта-Ана, Нуестра-Сеньйора-де-Лорето та Санта-Марія-ла-Майор (Аргентина); руїни Сан-Мігел-дас-Місойнс (Бразилія) (англ. Jesuit Missions of the Guaranis: San Ignacio Mini, Santa Ana, Nuestra Señora de Loreto and Santa Maria Mayor (Argentina), Ruins of Sao Miguel das Missoes (Brazil) — руїни єзуїтських місій 17–18 ст. серед тропічних лісів (Аргентина, Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Гунунг-Мулу, національний парк (англ. Gunung Mulu National Park) — природний ландшафт тропічного карсту на острові Борнео (Малайзія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Гусуку комплекси та пов'язані пам'ятки королівства Рюкю (англ. Gusuku Sites and Related Properties of the Kingdom of Ryukyu) — історико-археологічний комплекс гусуку (замків) та інших пам'яток держави Рюкю 14–19 ст. (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Гьобеклі-Тепе (англ. Gobekli Tepe) — комплекс сакральних споруд 9600–8200 до н. е. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Гьореме національний парк і скельні комплекси Каппадокії (англ. Goreme National Park and the Rock Sites of Cappadocia) — комплекс ранньохристиянських храмів 6–9 ст. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

- Дамаск, стародавнє місто** (англ. Ancient City of Damascus) — архітектурне середовище і пам'ятки античності й середньовіччя (Сирія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979 та 2011.
- Данься Китаю** (англ. China Danxia) — природний ландшафт (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.
- Дар'єн, національний парк** (англ. Darien National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Панама); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Дарема замок і собор** (англ. Durham Castle and Cathedral) — середньовічні архітектурні пам'ятки 11–12 ст. (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 2008.
- Дармштадт, Матильдин пагорб** (англ. Mathildenhöhe Darmstadt) — ансамбль споруд колонії художників 1897–1914 (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Даурії ландшафти** (англ. Landscapes of Dauria) — природний ландшафт Даурського степу (Монголія, Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Дацзу наскельні рельєфи** (англ. Dazu Rock Carvings) — комплекс рельєфів 9–13 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Делі, мавзолей Хумаюна** (англ. Humayun's Tomb, Delhi) — меморіальний ансамбль із садом 1570 (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Делос** (англ. Delos) — комплекс пам'яток античного, римського та ранньохристиянського періодів на острові Делос (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.
- Дель Казале, римська вілла** (англ. Villa Romana del Casale) — архітектурно-археологічний комплекс на острові Сицилії (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Дельф археологічні пам'ятки** (англ. Archaeological Site of Delphi) — руїни храму Аполлона Піфійського, скарбниць, театру та стадіону 6–2 ст. до н. е. (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Деньфену історичні пам'ятки у «Центрі неба й землі»** (англ. Historic Monuments of Dengfeng in «The Centre of Heaven and Earth») — істо-

- рико-архітектурний комплекс на одній із п'яти священних гір даосизму (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.
- Дербента цитадель, старе місто й оборонні споруди** (англ. Citadel, Ancient City and Fortress Buildings of Derbent) — архітектурне середовище середньовічного міста-фортеці (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Дервентської долини млини** (англ. Derwent Valley Mills) — фабричні та житлові комплекси 18–19 ст. (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Дерев'яні церкви словацької частини Карпатських гір** (англ. Wooden Churches of the Slovak part of the Carpathian Mountain Area) — 2 католицькі, 3 протестантські й 3 греко-католицькі церкви 16–18 ст. (Словаччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.
- Десембарко дель Гранма, національний парк** (англ. Desembarco del Granma National Park) — природний ландшафт (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Дессау-Вьорліца паркове королівство** (англ. Garden Kingdom of Dessau-Wörlitz) — палацово-парковий комплекс 18 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Джа, природний заповідник** (англ. Dja Faunal Reserve) — екваторіальний ліс зі 107 видами ссавців, із яких 5 — рідкісні й такі, що зникають (Камерун); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Джайпур, місто у Раджастхані** (англ. Jaipur City, Rajasthan) — архітектурне середовище міста 18 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Джантар-Мантар у Джайпурі** (англ. The Jantar Mantar, Jaipur) — астрономічна обсерваторія початку 18 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.
- Джеджу, вулканічний острів і лавові тунелі** (англ. Jeju Volcanic Island and Lava Tubes) — природний ландшафт, що охороняється (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.
- Джеміла** (англ. Djemila) — руїни давньоримського міста (Алжир); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Джемський мінарет і археологічні об'єкти** (англ. Minaret and Archaeological Remains of Jam) — комплекс пам'яток у річковій долині

(провінція Гур, Афганістан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.

Дженне старі міста (англ. Old Towns of Djenne) — архітектурне середовище стародавнього міста (Малі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Джерба: свідoctво розселення на острівній території (англ. Djerba: Testimony to a settlement pattern in an island territory) — культурний ландшафт острова Джерба (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Джидда, історична брама у Мекку (англ. Historic Jeddah, the Gate to Makkah) — архітектурне середовище стародавнього портового міста (Саудівська Аравія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Джоггінса скелі зі скам'янілостями (англ. Joggins Fossil Cliffs) — палеонтологічна пам'ятка 318–303 млн років тому (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Джодрелл Бенк обсерваторія (англ. Jodrell Bank Observatory) — радіоастрономічна обсерваторія 1945 (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Джок'якарти космологічна вісь та її історичні пам'ятки (англ. The Cosmological Axis of Yogyakarta and its Historic Landmarks) — архітектурне середовище центральної вулиці Джок'якарти з комплексами громадських споруд (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Джоудж, національний пташиний заповідник (англ. Djoudj National Bird Sanctuary) — водно-болотний природний ландшафт, що охороняється (Сенегал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Дзьомон, доісторичні пам'ятки на Півночі Японії (англ. Jomon Prehistoric Sites in Northern Japan) — 17 археологічних пам'яток 13 тисячоліття до н. е. на острові Хоккайдо (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Дивриги велика мечеть і шпиталь (англ. Great Mosque and Hospital of Divrigi) — архітектурний комплекс 11–13 ст. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Динозаврів провінційний парк (англ. Dinosaur Provincial Park) — національний парк із викопними рештками динозаврів (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Диярбакирської фортеці й Хевсельських садів культурний ландшафт (англ. Diyarbakır Fortress and Hevsel Gardens Cultural Landscape) — архітектурне середовище і пам'ятки стародавнього міста-фортеці з садами (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Діамантини історичний центр (англ. Historic Centre of the Town of Diamantina) — комплекс міської забудови 18 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Дільмуна кургани (англ. Dilmun Burial Mounds) — 21 археологічна пам'ятка 2200–1750 до н. е. (Бахрейн); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Долини Коа й Сієга-Верде пам'ятки доісторичного наскельного мистецтва (англ. Prehistoric Rock Art Sites in the Coa Valley and Siega Verde) — місця розташування петрогліфів доби верхнього палеоліту (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998 та 2010.

Доломіти (англ. The Dolomites) — високогірний природний ландшафт Доломітових Альп, що охороняється (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

Донгфайєн-Кхауяй лісовий комплекс (англ. Dong Phrayayen-Khao Yai Forest Complex) — лісові природні ландшафти, що охороняються (Таїланд); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Доньяна, національний парк (англ. Donana National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994 та 2005.

Дорога велетнів та її узбережжя (англ. Giant's Causeway and Causeway Coast) — природний ландшафт узбережжя Північної Ірландії, що охороняється (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 2016.

Дорсетське і східнодевонське узбережжя (англ. Dorset and East Devon Coast) — природний ландшафт, що охороняється, зі скам'янілостями (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Дошові ліси східного узбережжя Австралії (англ. Gondwana Rainforests of Australia) — мережа природних парків і заповідників із дошовими лісами (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 1994.

Дроттнінггольм, королівська резиденція (англ. Royal Domain of Drottningholm) — палацово-парковий комплекс 17–20 ст., резиденція монархів Швеції (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991 та 2019.

Дубровника старе місто (англ. Old City of Dubrovnik) — ансамбль забудови історичного міста на Адріатиці (Хорватія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Дугга / Тутга (англ. Dougga / Thugga) — архітектурно-археологічний комплекс античного міста (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Дунаю дельта (англ. Danube Delta) — природний ландшафт, що охороняється (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Дурмітор, національний парк (англ. Durmitor National Park) — природний гірський ландшафт долини річки Тара, що охороняється (Чорногорія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980 та 2005.

Дхолавіра: харап্পське місто (англ. Dholavira: a Harappan City) — археологічний комплекс міста, що було південним центром Харап্পської цивілізації 3000–1500 до н. е. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Дю-Сантра каналу чотири суднопіднімачі та їхнє оточення, Ля-Лув'єр і Ле-Рейкс (провінція Ено) [англ. The Four Lifts on the Canal du Centre and their Environs, La Louviere and Le Roeulx (Hainaut)] — зразок промислового ландшафту кінця 19 ст. (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Еверглейдський національний парк (англ. Everglades National Park) — водно-болотний природний ландшафт, що охороняється (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Евори історичний центр (англ. Historic Centre of Evora) — архітектурне середовище міста 15–18 ст. (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Егі археологічний комплекс (сучасна назва Верджина) [англ. Archaeological Site of Aigai (modern name Vergina)] — залишки м. Егі, першої столиці Македонії 9–4 ст. до н. е., тепер м. Верджина (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Единбурга Старе і Нове міста (англ. Old and New Towns of Edinburgh) — архітектурне середовище двох частин столиці Шотландії 15–19 ст. (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Ейсінги планетарій у Франекері (англ. Eisinga Planetarium in Franeker) — рухома механічна модель Сонячної системи 1774–1781 (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Елвас, гарнізонне прикордонне місто та його оборонні укріплення (англ. Garrison Border Town of Elvas and its Fortifications) — архітектурне середовище міста-фортеці 17–19 ст. (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Елефанти печери (англ. Elephanta Caves) — печерне місто на острові в Аравійському морі (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Еллінга кургани, рунічні камені й церква (англ. Jelling Mounds, Runic Stones and Church) — пам'ятки поганської культури північних народів та часів їхньої християнізації в 10 ст. (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Еллори печери (англ. Ellora Caves) — 34 буддистські печерні монастирі й храми (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Ельби долина біля Дрездена (англ. Dresden Elbe Valley) — культурний ландшафт м. Дрездена та його околиць (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004, яку виключено 2009.

Ель-Віскаїно, заповідник китів (англ. Whale Sanctuary of El Vizcaino) — морські лагуни — місця розмноження і зимівлі морської фауни (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Ель-Джема амфітеатр (англ. Amphitheatre of El Jem) — античний римський амфітеатр 3 ст. (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Ель-Пінакате і біосферний заповідник Гран-Дес'єрто-де-Алтар (англ. El Pinacate and Gran Desierto de Altar Biosphere Reserve) — дві території природного ландшафту, що охороняється (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Ель-Тахін, доіспанське місто (англ. El Tajin, Pre-Hispanic City) — архітектурно-археологічний комплекс міста 9–13 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Ельче, пальмові гаї (англ. Palmeral of Elche) — культурний ландшафт гаїв фінікових пальм зі стародавньою зрошувальною системою (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Емей гори ландшафтна територія, включно з Великим Буддою у Лешані (англ. Mount Emei Scenic Area, including Leshan Giant Buddha Scenic Area) — храмовий буддистський комплекс 8–19 ст. і статуя Будди (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Енгельсберг залізобудівний завод (англ. Engelsberg Ironworks) — металургійний комплекс 17–18 ст. (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Еннеді гірський масив: природний і культурний ландшафт (англ. Ennedi Massif: Natural and Cultural Landscape) — каньйони й скелі з наскельними зображеннями (Чад); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Ербіля цитадель (англ. Erbil Citadel) — архітектурне середовище історичного центру міста (Ірак); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Ерфурта єврейська середньовічна спадщина (англ. Jewish-Medieval Heritage of Erfurt) — 3 пам'ятки єврейської культури 11–14 ст. в історичному центрі міста (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Ерцгебірге / Красногори гірничий район (англ. Erzgebirge / Krusnohorí Mining Region) — Рудні гори — середньовічний осередок добування і оброблення корисних копалин (Чехія, Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Ескоріал, монастир і комплекс, Мадрид (англ. Monastery and Site of the Escorial, Madrid) — архітектурний ансамбль королівської резиденції і монастиря 16–17 ст. (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Ессенський промисловий комплекс вугільної шахти Цолльферайн (англ. Zollverein Coal Mine Industrial Complex in Essen) — індустріальний ландшафт, характерний для кінця 19–20 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Ессувейри медіна (колишнього Могадора) [англ. Medina of Essaouira (formerly Mogador)] — архітектурне середовище історичного цен-

- тру міста-фортеці 18 ст. (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Етна, гора** (англ. Mount Etna) — природний ландшафт вулкана, який постійно вивергається протягом 500 тисяч років, що охороняється (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.
- Етруські некрополі Черветері та Тарквінії** (англ. Etruscan Necropolises of Cerveteri and Tarquinia) — 2 комплекси етруських гробниць 9–1 ст. до н. е. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Ефес** (англ. Ephesus) — архітектурно-археологічний комплекс пам'яток античного міста (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.
- Ечміадзінський кафедральний собор, церкви та археологічні залишки храму Звартноц** (англ. Cathedral and Churches of Echmiatsin and the Archaeological Site of Zvartnots) — комплекс головного храму Вірменської апостольської церкви та руїни храму Звартноц 3–7 ст. у м. Вагаршапата (Вірменія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Єзуїтські місії Ла Сантісіма-Трінідад-де-Парана і Хесус-де-Таваранге** (англ. Jesuit Missions of La Santisima Trinidad de Parana and Jesus de Tavarangue) — архітектурні комплекси 17–18 ст. (Парагвай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Єзуїтські місії на землях індіанців чікітос** (англ. Jesuit Missions of the Chiquitos) — комплекс із шести єзуїтських місій 1696–1760 у департаменті Санта-Крус (Болівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.
- Єллоустонський національний парк** (англ. Yellowstone National Park) — природний ландшафт із геотермальними феноменами, що охороняється (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.
- Єпископський комплекс Євфразієвої базилики в історичному центрі Пореча** (англ. Episcopal Complex of the Euphrasian Basilica in the Historic Centre of Porec) — один із найбільших ранніх християнських храмів Європи, 6 ст. (Хорватія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Єрусалима старе місто та його мури (англ. Old City of Jerusalem and its Walls) — історико-архітектурний комплекс 10 ст. до н. е. — 17 ст. н. е. святих місць для юдеїв, християн і мусульман (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Жатец і ландшафт жатецького хмелю (англ. Zatec and the Landscape of Saaz Hops) — історичний центр міста і культурний ландшафт плантацій хмелю з пивоварнями (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Забід, історичне місто (англ. Historic Town of Zabid) — архітектурне середовище середньовічного міста (Ємен); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Загори, культурний ландшафт (англ. Zagori Cultural Landscape) — традиційне архітектурне середовище гірських сіл в оточенні лісів (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Зала Незалежності (англ. Independence Hall) — споруда у м. Філадельфії, в залі якої 1776 підписано декларацію незалежності США та 1787 — конституцію США (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Зала сторіччя у Вроцлаві (англ. Centennial Hall in Wrocław) — пам'ятка архітектури початку 20 ст. (Нижньосілезьке воєводство, Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.

Залізного мосту ущелина (англ. Ironbridge Gorge) — індустриальний ландшафт 18 ст. із першим у світі залізним мостом (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Зальцбурга історичний центр (англ. Historic Centre of the City of Salzburg) — історична міська забудова від середньовіччя до 19 ст. (Австрія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Замок Тевтонського ордену в Мальборку (англ. Castle of the Teutonic Order in Malbork) — архітектурний ансамбль (Поморське воєводство, Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Замостя, старе місто (англ. Zamostia is the Old Town) — архітектурне середовище ренесансного міста 16–17 ст. (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Занзібара кам'яне місто (англ. Stone Town of Zanzibar) — архітектурне середовище прибережного торговельного міста народу суахілі (Танзанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Заповідники перелітних птахів уздовж узбережжя Жовтого моря — Бохайської затоки Китаю (фаза I) [англ. Migratory Bird Sanctuaries along the Coast of Yellow Sea-Bohai Gulf of China (Phase I)] — природний ландшафт, що охороняється (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Західний Кавказ (англ. Western Caucasus) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Західні Гати (англ. Western Ghats) — гірський лісовий природний ландшафт, що охороняється (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Західної Норвегії фіорди — Гейрангерфіорд і Нерьойфіорд (англ. Western Norway's fjords are Geiranger Fjord and Nerey Fjord) — природні ландшафти двох фіордів (Норвегія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Земля ладану (англ. Land of Frankincense) — старовинний торговий шлях, яким постачали ладан у середньовіччі (Оман); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Земмерінгська залізниця (англ. Semmering Railway) — перша у світі гірська залізниця, збудована 1848–1854 (Австрія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Ібіца, біорізноманіття і культура (англ. Ibiza, Biodiversity and Culture) — природний ландшафт острова Балеарського архіпелагу, що охороняється, з археологічними та архітектурними пам'ятками (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Івамі Гінзан срібні копальні та їхній кудьтурний ландшафт (англ. Iwami Ginzan Silver Mine and its Cultural Landscape) — культурно-промисловий ландшафт срібних копалень 16–20 ст. у префектурі Сімане (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Іваново скельні церкви (англ. Rock-Hewn Churches of Ivanovo) — комплекс вирубаних у скелі церков 12–14 ст. (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Івіндо, національний парк (англ. Ivindo National Park) — природний ландшафт, що охороняється, з ендемічною фауною (Габон); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Іврея, індустріальне місто 20 ст. (англ. Ivrea, Industrial City of the 20th Century) — архітектурний комплекс промислового міста компанії Оліветті (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018 та 2021.

Ігуасу, національний парк (англ. Iguazu National Park) — один із найбільших у світі водоспадів (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Ігуасу, національний парк (англ. Iguazu National Park) — водоспад в ущелині серед субтропічного лісу (Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Ієраполіс-Памуккале (англ. Hierapolis-Pamukkale) — архітектурно-археологічні пам'ятки античного курортного міста біля термальних джерел (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Ієрихон стародавній / Телль ес-Султан (англ. Ancient Jericho / Tell es-Sultan) — городище 11–8 тисячоліть до н. е. у долині річки Йордан (Палестина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Ієронімітів монастир і Белемська башта у Лісабоні (англ. Monastery of the Hieronymites and Tower of Belem in Lisbon) — сакральний та оборонний архітектурні комплекси (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983 та 2008.

Ілуїссат льодовиковий фіорд (англ. Ilulissat Icefjord) — льодовик Гренландії, від якого відколюються айсберги (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Імператорські гробниці династій Мін і Цін (англ. Imperial Tombs of the Ming and Qing Dynasties) — кілька комплексів поховальних споруд у різних провінціях країни (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000 та 2003, 2004.

Імператорські палади династій Мін і Цін у Пекіні та в Шеньяні (англ. Imperial Palaces of the Ming and Qing Dynasties in Beijing and Shenyang) — історико-архітектурні ансамблі (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987 та 2004.

Індійські гірські залізниці (англ. Mountain Railways of India) — 3 гімалайські залізниці 19 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999 та 2005, 2008.

Іньсюй (англ. Yin Xu) — історико-археологічний комплекс, руїни столиці держави Шан 13–11 ст. до н. е. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.

Ісімангалісо, водно-болотний парк (англ. Isimangaliso Wetland Park) — природний ландшафт, що охороняється (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Історичний центр (Хора) з монастирем Святого Іоанна Богослова та печерою Апокаліпсису на острові Патмос [англ. The Historic Centre (Chora) with the Monastery of Saint-John the Theologian and the Cave of the Apocalypse on the Island of Patmos] — монастир 10 ст. та архітектурне середовище стародавнього поселення на острові в архіпелазі Додеканес (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Історичний центр Одеси (англ. The Historic Centre of Odesa) — архітектурне середовище портового міста 19 ст. (Україна); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Історичні пам'ятки в Маклі, Татта (англ. Historical Monuments at Makli, Thatta) — архітектурно-археологічні пам'ятки міста 14–18 ст. (Пакистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Ісусове місце народження: церква Різдва Христового і шляхи паломників, Віфлеєм (англ. Birthplace of Jesus: Church of the Nativity and the Pilgrimage Route, Bethlehem) — християнський сакральний комплекс пам'яток 1–6 ст. (Палестина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Ісчигуаласто і Талампайя природні парки (англ. Ischigualasto / Talampaya Natural Parks) — пустельний ландшафт, насичений палеонтологічними рештками Тріасового періоду (Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Іцукусіма, синтоїстський храм (англ. Itsukushima Shinto Shrine) — сакральний архітектурний комплекс 13 ст. (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Ічан-Кала (англ. Itchan Kala) — архітектурне середовище інкастельованого історичного центру м. Хіва (Узбекистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Ішкьоль, національний парк (англ. Ichkeul National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Йоденсавання археологічний комплекс: поселення Йоденсавання і кладовище Кассіпора Крік (англ. Jodensavanne Archaeological Site: Jodensavanne Settlement and Cassipora Creek Cemetery) — архітектурно-археологічні пам'ятки єврейського поселення другої половини 17 ст. (Суринам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Йосемітський національний парк (англ. Yosemite National Park) — гірський природний ландшафт, що охороняється (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

К'ю, королівські ботанічні сади (англ. Royal Botanic Gardens, Kew) — ботанічні сади 18–20 ст. у передмісті м. Лондона (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Кабаньяс, шпиталь у Гвадалахарі (англ. Hospicio Cabañas, Guadalupe) — архітектурно-художній ансамбль 19 — початку 20 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Каенг Крачан, лісовий комплекс (англ. Kaeng Krachan Forest Complex) — лісовий природний ландшафт, що охороняється (Таїланд); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Казанлика фракійська гробниця (англ. Thracian Tomb of Kazanlak) — гробниця 4 ст. до н. е. (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Казанського кремля історичний та архітектурний комплекс (англ. Historic and Architectural Complex of the Kazan Kremlin) — архітектурний комплекс 10–19 ст. (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Казанського федерального університету астрономічні обсерваторії (англ. Astronomical Observatories of Kazan Federal University) — 2 комплекси пам'яток архітектури, науки і техніки (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Казерти королівський палац 18 ст. із парком, акведук Ванвітеллі й комплекс Сан-Леучо (англ. 18th Century Royal Palace at Caserta with the Park, the Aqueduct of Vanvitelli, and the San Leucio Complex) — культурний ландшафт палацово-паркового ансамблю та його оточення (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Казиранга, національний парк (англ. Kaziranga National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Каї тумулуси (англ. Gaya Tumuli) — курганні некрополі 1–6 ст. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Каїр історичний (англ. Historic Cairo) — пам'ятка ісламського містобудування 10–14 ст. (Єгипет); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Кайпін Дяолу і села (англ. Kaiping Diaolou and Villages) — 4 архітектурні комплекси сільських багатоповерхоих інкастельованих житлових будинків (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Кайруан (англ. Kairouan) — історико-архітектурний комплекс 7–9 ст. священного міста мусульман Магрибу (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988 та 2010.

Какаду, національний парк (англ. Kakadu National Park) — археологічний, етнографічний та природний заповідник (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Какатія Рудрешвара (Рамаппа) храм у Телангана (англ. Kakatiya Rudreshwara (Ramappa) Temple, Telangana) — храм Шиви 13 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Кала (фортеця) м. Бені-Хаммад (англ. Al Qal'a of Beni Hammad) — руїни стародавнього міста-фортеці (Алжир); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Калакмула в Кампече, тропічні охоронювані ліси і стародавнє місто мая (англ. Ancient Maya City and Protected Tropical Forests of Calakmul, Campeche) — археологічні залишки міста мая серед тропічного лісу на півострові Юкатані (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.

Калат-аль-Бахрейн — стародавня гавань і столиця Дільмуна (англ. Qal'at al-Bahrain — Ancient Harbour and Capital of Dilmun) — архео-

логічний комплекс 2300 до н. е. — 16 ст. (Бахрейн); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Каліфорнійської затоки острови і заповідники (англ. Islands and Protected Areas of the Gulf of California) — природний ландшафт, що охороняється (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Калхат, стародавнє місто (англ. Ancient City of Qalhat) — архітектурно-археологічний комплекс міста 11–15 ст. (Оман); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Кальварія Зебжидовська: маньєристичний архітектурний і парковий ландшафтний комплекс і паломницький парк (англ. Kalwaria Zebrzydowska: the Mannerist Architectural and Park Landscape Complex and Pilgrimage Park) — культурний ландшафт сакрального комплексу (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Камагуея історичний центр (англ. Historic Centre of Camaguey) — розпланування і забудова традиційного для регіону міста (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Каміно-Реал-де-Т'єрра-Адентро (англ. Camino Real de Tierra Adentro) — королівський торговельний шлях завдовжки 1400 км із 55 поселеннями (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Кампече, історичне місто-фортеця (англ. Historic Fortified Town of Campeche) — архітектурне середовище інкастельованого іспанського міста-порту (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Камчатки вулкани (англ. Volcanoes of Kamchatka) — природні ландшафти, що охороняються (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996 та 2001.

Канадських скелястих гір парки (англ. Canadian Rocky Mountain Parks) — національні й провінційні природні парки у високогірному ландшафті (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984 та 1990.

Канайма, національний парк (англ. Canaima National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Венесуела); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Канді, священне місто (англ. Sacred City of Kandy) — архітектурне середовище стародавнього буддійського міста (Шрі-Ланка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Канченджанга, національний парк (англ. Khangchendzonga National Park) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Капського флористичного регіону заповідники (англ. Cape Floral Region Protected Areas) — національні парки, природні заповідники, інші природні ландшафти, що охороняються (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004 та 2015.

Каракаса університетське містечко (англ. Ciudad Universitaria de Caracas) — архітектурний ансамбль 1940–1960 архітектора К. Р. Вільянуеви (Венесуела); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Карал-Супе, священне місто (англ. Sacred City of Caral-Supe) — комплекс архітектурно-археологічних пам'яток стародавнього міста (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

Каркассонн, історичне місто-фортеця (франц. Ville fortifiée historique de Carcassonne) — архітектурне середовище середньовічного міста, оточеного мурами з баштами (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Карлсбадські печери, національний парк (англ. Carlsbad Caverns National Park) — карстовий ландшафт, що охороняється (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Карлскруни морський порт (англ. Naval Port of Karlskrona) — військово-морський порт кінця 17 ст. (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Картахени порт, фортеці та комплекс пам'яток (англ. Port, Fortresses and Group of Monuments, Cartagena) — найпотужніше місто-фортеця Південної Америки (Колумбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Карфагена археологічний комплекс (англ. Archaeological Site of Carthage) — архітектурно-археологічні пам'ятки античного міста (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

- Касба Алжира** (англ. Kasbah of Algiers) — архітектурний комплекс історичного центру м. Алжира (Алжир); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.
- Касерес, старе місто** (англ. Old Town of Caceres) — архітектурне середовище середньовічного міста-фортеці (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 2016.
- Кастель-дель-Монте** (англ. Castel del Monte) — замок 13 ст. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Катманду, долина** (англ. Kathmandu Valley) — 7 архітектурних комплексів міста Катманду та його околиць (Непал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Каунас модерністський: архітектура оптимізму, 1919–1939** (англ. Modernist Kaunas: Architecture of Optimism, 1919–1939) — архітектурне середовище старовинного міста, реконструйоване на засадах архітектури модернізму (Литва); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.
- Кафедральний собор Нотр-Дам у Турні** (англ. Notre-Dame Cathedral in Tournai) — романо-готичний собор 12–13 ст. (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Кафедральний собор Святого Якова у Шибенику** (англ. The Cathedral of St. James in Sibenik) — собор 1431–1535, що поєднує стилістику готики і ренесансу (Хорватія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Кахокії кургани, історичний комплекс пам'яток штату** (англ. Cahokia Mounds State Historic Site) — некрополь зі 120 курганів 800–1400 (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Кахузі-Бієга, національний парк** (англ. Kahuzi-Biega National Park) — екваторіальні ліси, природний заповідник (Демократична Республіка Конго); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.
- Квадратний будинок у Німі** (франц. La Maison Carrée de Nîmes) — античний римський храм 1 ст. (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.
- Кведлінбурга колегіатська церква, замок і старе місто** (англ. Collegiate Church, Castle and Old Town of Quedlinburg) — архітектурне середовище та пам'ятки історичного центру міста (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Квінсленду вологі тропіки (англ. Wet Tropics of Queensland) — вологі тропічні ліси, населені рідкісними видами тварин і птахів (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Кгарі (острів Фрейзера) [англ. K'gari (Fraser Island)] — найбільший у світі піщаний острів із прісноводними озерами й лісами (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Кебрада-де-Умауака (англ. Quebrada de Humahuaca) — археологічний та історико-архітектурний комплекс уздовж історичного «Шляху інків» (Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Кельнський собор (англ. Cologne Cathedral) — готичний кафедральний собор 1248–1880 (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Кенійська система озер у Великій рифтовій долині (англ. Kenya Lake System in the Great Rift Valley) — природний ландшафт, що охороняється (Кенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Кеноозер'я культурний ландшафт (англ. Cultural Landscape of Kenozero Lake) — культурний ландшафт старовинних сіл з дерев'яними церквами (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Кентерберійський собор, монастир Святого Августина і церква Святого Мартіна (англ. Canterbury Cathedral, St. Augustine's Abbey, and St. Martin's Church) — комплекс середньовічних сакральних споруд у м. Кентербері (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Кеоладео, національний парк (англ. Keoladeo National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Керетаро, зона історичних пам'яток (англ. Historic Monuments Zone of Queretaro) — архітектурне середовище колоніального міста 17–18 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Керкуан, пунічне місто та його некрополь (англ. Punic Town of Kerkuane and its Necropolis) — архітектурно-археологічний комплекс античного міста (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985 та 1986.

Кернавський археологічний комплекс (Кернавський культурний заповідник) [англ. Kernave Archaeological Site (Cultural Reserve of Kernave)] — група археологічних пам'яток у культурному ландшафті долини річки Няріс (Литва); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Кесона історичні пам'ятки й визначні місця (англ. Historic Monuments and Sites in Kaesong) — архітектурне середовище міста 10–14 ст. (Корейська Народно-Демократична Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Кизький погост (англ. Kizhi Pogost) — ансамбль пам'яток сакральної дерев'яної архітектури 18–19 ст. (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Київ: собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська лавра (англ. Kyiv: Saint-Sophia Cathedral and Related Monastic Buildings, Kyiv-Pechersk Lavra) — 2 ансамблі архітектурних пам'яток (Україна); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Киригуа, археологічний парк і руїни (англ. Archaeological Park and Ruins of Quirigua) — комплекс архітектурних й археологічних пам'яток (Гватемала); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Кілва-Кісівані й Сонго-Мнара руїни (англ. Ruins of Kilwa Kisiwani and Ruins of Songo Mnara) — архітектурно-археологічні пам'ятки двох старовинних морських портів (Танзанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Кіліманджаро, національний парк (англ. Kilimanjaro National Park) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Танзанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Кільцеві фортеці епохи вікінгів (англ. Viking-Age Ring Fortresses) — археологічні залишки 5 фортець 970–980 (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Кінабалу, парк (англ. Kinabalu Park) — національний парк із природним ландшафтом, що охороняється, на острові Борнео (Малайзія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Кіндердейка-Елсхаута вітряки (англ. Mill Network at Kinderdijk-Elshout) — споруди гідротехнічного комплексу (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Киото старого історичні пам'ятки (міста Киото, Удзі й Оцу) [англ. Historic Monuments of Ancient Kyoto (Kyoto, Uji and Otsu Cities)] — архітектурне середовище історичного міста (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Кірені археологічний комплекс (англ. Archaeological Site of Cyrene) — архітектурно-археологічний комплекс античного міста (Лівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Кіто, місто (англ. City of Quito) — архітектурне середовище історичного центру міста з ансамблями й спорудами стилю бароко (Еквадор); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Кладруби над Лабем, ландшафт для розведення і вишколу церемоніальних коней для карет (англ. Landscape for Breeding and Training of Ceremonial Carriage Horses at Kladruby nad Labem) — культурний ландшафт імператорського кінного заводу, заснованого 1579 (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Кліма, бургундські виноградники (франц. Les Climats du vignoble de Bourgogne) — культурний ландшафт кліма — земель, розділених на окремі ділянки згідно з картою виноградників (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Клуейн / Врангелля — Святого Іллі / Глейшер Бей / Татшеншині-Алсек (англ. Kluane / Wrangell-St. Elias / Glacier Bay / Tatshenshini-Alsek) — природні парки й заповідники з гірськими льодовиками (Канада, США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979 та 1992, 1994.

Когурьо столиці та гробниці стародавнього королівства (англ. Capital Cities and Tombs of the Ancient Koguryo Kingdom) — археологічний комплекс поховань часів держави Когурьо 1 ст. до н. е. — 7 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Когурьо, комплекс гробниць (англ. Complex of Koguryo Tombs) — 30 гробниць правителів із розписами в інтер'єрах (Корейська Народна-Демократична Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Коїба, національний парк і його спеціальна зона морської охорони (англ. Coiba National Park and its Special Zone of Marine Protection) — природні ландшафти островів і акваторій, що охороняються (Панама); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Коїмбри університет — Альта і Софія (англ. University of Coimbra — Alta and Sofia) — архітектурний комплекс університетського містечка 12–20 ст. (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013 та 2019.

Кокос острів, національний парк (англ. Cocos Island National Park) — природний ландшафт острова у Тихому океані, укритого тропічним лісом (Коста-Рика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Колонії милосердя (англ. Colonies of Benevolence) — сільськогосподарські поселення для незаможних, організовані як частина соціальної реформи 19 ст. (Бельгія, Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021 та 2023.

Колонія дель Сакраменто, історичний квартал міста (англ. Historic Quarter of the City of Colonia del Sacramento) — архітектурне середовище колоніального міста кінця 17–18 ст. (Уругвай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Колумбії кавовий культурний ландшафт (англ. Coffee Cultural Landscape of Colombia) — сільськогосподарські райони та міські центри, що спеціалізуються на вирощуванні та переробці кави (Колумбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Колхідські дощові ліси й болота (англ. Colchic Rainforests and Wetlands) — природний ландшафт, що охороняється, з реліктовою флорою і фауною (Грузія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Комі праліси (англ. Virgin Komi Forests) — природні ландшафти, що охороняються (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Комодо, національний парк (англ. Komodo National Park) — природний ландшафт вулканічних островів, ареал велетенських варанів (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Комое, національний парк (англ. Comoe National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Кот-д'Івуар); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Конарак, храм Сонця (англ. Sun Temple, Konarak) — брахманське святилище 13 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

- Кондоа, комплекси наскельного мистецтва** (англ. Kondoa Rock-Art Sites) — понад 150 місць зі збереженими наскельними малюнками (Танзанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Консо, культурний ландшафт** (англ. Konso Cultural Landscape) — терасований ландшафт з укріпленими поселеннями (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.
- Конфуція храм і цвинтар, садиба роду Кун у Цюйфу** (англ. Temple and Cemetery of Confucius and the Kong Family Mansion in Qufu) — історико-архітектурний комплекс 5 ст. до н. е. — 20 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Копан, комплекс мая** (англ. Maya Site of Copan) — архітектурне середовище стародавнього міста індіанців мая (Гондурас); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.
- Корвей, місто і каролінгський монастир** (англ. Carolingian Westwork and Civitas Corvey) — сакральний архітектурний ансамбль 9 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Кордови єзуїтський квартал і місії** (англ. Jesuit Block and Estancias of Cordoba) — ансамбль споруд 17–18 ст. у м. Кордові (Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Кордови історичний центр** (англ. Historic Centre of Cordoba) — архітектурне середовище і пам'ятки середньовічного міста (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Кордони Римської імперії** (англ. Frontiers of the Roman Empire) — різноманітні укріплення вздовж кордонів Римської імперії 2 ст. (Німеччина, Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987 та 2005, 2008.
- Кордуанський маяк** (франц. Le phare de Cordouan) — споруда маяка 16–17 ст. (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Корнволл і західнодевонський гірничий ландшафт** (англ. Cornwall and West Devon Mining Landscape) — індустріальний ландшафт 18–19 ст., пов'язаний із видобуванням міді й олова (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Коро й його порт** (англ. Coro and its Port) — архітектурне середовище приморського колоніального міста 16–17 ст. (Венесуела); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Королів Буганди поховання в Касубі (англ. Tombs of Buganda Kings at Kasubi) — архітектурно-археологічний комплекс (Уганда); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Королівська виставкова будівля і сади Карлтон (англ. Royal Exhibition Building and Carlton Gardens) — виставкова споруда Всесвітніх виставок 1880 та 1888 у м. Мельбурні (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Королівський монастир Святої Марії Гваделупської (англ. Royal Monastery of Santa Maria de Guadalupe) — архітектурний ансамбль сакральних архітектурних пам'яток доби середньовіччя (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Корфу, старе місто (англ. Old Town of Corfu) — історико-архітектурний комплекс 8–19 ст. м. Керіка (Корфу), острів Корфу (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Косово середньовічні пам'ятки (англ. Medieval Monuments in Kosovo) — 2 ансамблі архітектурних і мистецьких пам'яток — монастир Дечани і Печська патріархія (Сербія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004 та 2006.

Косси і Севенни, середземноморський аграрно-пасовищний культурний ландшафт (франц. Les Causses et les Cévennes, paysage culturel de l'agro-pastoralisme méditerranéen) — гірський ландшафт із сільськими поселеннями (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Котор, природний і культурно-історичний регіон (англ. Natural and Culturo-Historical Region of Kotor) — культурний ландшафт затоки Бока Которська та архітектурні пам'ятки (Чорногорія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979 та 2012, 2015.

Коутаммакоу, земля народу батаммаріба (англ. Koutammakou, the Land of the Batammariba) — культурний ландшафт із традиційними поселеннями й історико-архітектурними об'єктами, (Бенін, Того); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004 та 2023.

Кох-Кер: археологічний комплекс давнього Лінгапура, або Чок Гар'яр (англ. Koh Ker: Archaeological Site of Ancient Lingapura or Chok Gargyar) — сакральний міський ансамбль із храмами й святилищами 10 ст. (Камбоджа); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Кочхан, Хвасон і Канхва комплекси дольменів (англ. Gochang, Hwasun and Ganghwa Dolmen Sites) — некрополі 1 тисячоліття до н. е. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Країна потоку (англ. The Flow Country) — природний водно-болотний ландшафт Шотландії, що охороняється (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Крак де Шевальє і Калат Салах Ель-Дін (англ. Crac des Chevaliers and Qal'at Salah El-Din) — 2 середньовічні замки 12–13 ст. (Сирія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.

Кракова історичний центр (англ. Krakow historical center) — архітектурне середовище й пам'ятки історичної столиці Польщі (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Кремль і Красна площа, Москва (англ. Kremlin and Red Square, Moscow) — архітектурний комплекс в історичному центрі міста (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Креспі д'Адда (англ. Crespi d'Adda) — фабричне селище 19 — початку 20 ст. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Крістіансфельд, поселення Моравської церкви (англ. Christiansfeld, a Moravian Church Settlement) — архітектурне середовище колонії, заснованої лютеранською конгрегацією 1773 (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Кромеріжа сади і замок (англ. Gardens and Castle at Kromerizha) — архітектурний ансамбль у стилі бароко (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Кронборг, замок (англ. Kronborg Castle) — королівський замок 1574–17 ст., що має важливе символічне значення як Ельсінор — місце дії трагедії В. Шекспіра «Гамлет» (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Ксанаду визначне місце (англ. Site of Xanadu) — археологічні залишки столиці великого хана Монгольської імперії й імператора Китаю Хубілая 1256 (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Ксанф та Летоон (англ. Xanthos-Letoon) — історико-археологічний комплекс античного міста та залишки храму богині Лето 8–7 ст.

до н. е. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Куджатаа Гренландська: нордичне та інуїтське землеробства край крижаної шапки (англ. Kujataa Greenland: Norse and Inuit Farming at the Edge of the Ice Cap) — субарктичний сільськогосподарський ландшафт Гренландії (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Куева-де-лас-Манос, печера у Ріо-Пінтурас (англ. Cueva de las Manos, Río Pinturas) — печера з наскельними малюнками 11–8 тисячоліть до н. е. (провінція Санта-Крус, Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Куенка, історичне місто-фортеця (англ. Historic Walled Town of Cuenca) — архітектурне середовище середньовічного інкастельованого міста (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Кука старовинна сільськогосподарська місцевість (англ. Kuk Early Agricultural Site) — культурний ландшафт (Папуа — Нова Гвінея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Кулангсу, історичне міжнародне поселення (англ. Kulangsu, a Historic International Settlement) — культурний ландшафт острова з європейською забудовою початку 20 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Кулдїги старе місто (англ. Old town of Kuldiga) — архітектурне середовище історичного центру міста (Латвія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Культурний ландшафт народу Хиналиг і шлях перегону худоби Коч-Йолу (англ. Cultural Landscape of Khinalig People and «Koch Yolu» Transhumance Route) — високогірне село з пасовиськами й сільськогосподарськими терасами (Азербайджан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Культурний ландшафт старих чайних лісів гори Цзінмай в Пуері (англ. Cultural Landscape of Old Tea Forests of the Jingmai Mountain in Pu'er) — традиційні села, розташовані поміж чайних гаїв (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Кунта Кінтен, острів і пов'язані пам'ятки (англ. Kunta Kinteh Island and Related Sites) — культурний ландшафт (Гамбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

- Куня-Ургенч** (англ. Kunya-Urgench) — архітектурно-археологічні пам'ятки 11–16 ст. стародавнього міста, столиці Хорезма (Туркменістан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Куршська коса** (англ. Curonian Spit) — культурний ландшафт морського піщаного півострова (Литва, Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Кусейр-Амра** (англ. Quseir Amra) — інкастельована резиденція халіфів династії Омеядів початку 8 ст. (Йорданія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Куско, місто** (англ. City of Cuzco) — архітектурне середовище старовинного міста (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Кутб-Мінар і його пам'ятки в Делі** (англ. Qutb Minar and its Monuments, Delhi) — вежа початку 13 ст. із прилеглими ісламськими сакральними спорудами, збереженими частково (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Кутна Гора: історичний центр міста з церквою Святої Варвари й собором Богородиці у Седлеці** (англ. Kutna Hora: Historical Town Centre with the Church of St. Barbara and the Cathedral of Our Lady at Sedlec) — ансамбль забудови середньовічного міста (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Кхаджурахо, комплекс пам'яток** (англ. Khajuraho Group of Monuments) — 20 старовинних храмів індуїзму і джайнізму (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.
- Кхамі руїни, національна пам'ятка** (англ. Khami Ruins National Monument) — архітектурно-археологічні пам'ятки міста 16–18 ст. (Зімбабве); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.
- Кхапак-Ньян, система шляхів у Андах** (англ. Kharapak-Nyan, Andean Road System) — мережа шляхів, прокладених протягом кількох тисячоліть індіанськими цивілізаціями Південної Америки (Аргентина, Болівія, Еквадор, Колумбія, Перу, Чилі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Кшемьонки, доісторичний регіон видобутку смугастого кременю** (англ. Krzemionki Prehistoric Striped Flint Mining Region) — 4 місця видобутку кременю доби неоліту й бронзи (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Кьонджу історичні райони (англ. Gyeongju Historic Areas) — пам'ятки архітектури й монументального мистецтва 7–10 ст. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Л'Анс-о-Медоус, національна історична пам'ятка (англ. L'Anse aux Meadows National Historic Site) — археологічні залишки поселення вікінгів 11 ст. (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Лаво, тераси виноградників (англ. Lavaux, Vineyard Terraces) — культурний ландшафт південних схилів гір уздовж берега Женевського озера (Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Лалібеле, скельні церкви (англ. Rock-Hewn Churches, Lalibela) — 11 середньовічних церков, вирізаних у скельних масивах у 13 ст. (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Ламу, старе місто (англ. Lamu Old Town) — архітектурне середовище історичного міста народу суахілі (Кенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Лангобарди в Італії. Осередки влади (568–774) [англ. Longobards in Italy. Places of the Power (568–774 A. D.)] — 7 архітектурних комплексів (фортеці, замки, монастирі, церкви) доби раннього середньовіччя (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Лапландія (англ. Laponian Area) — природний ландшафт, що охороняється (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Лас-Медулас (англ. Las Medulas) — природний ландшафт понівечений античною золотовидобувною промисловістю (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Ла-Шо-де-Фон / Ле-Локль містобудівна організація годинниківства (англ. La Chaux-de-Fonds / Le Locle, Watchmaking Town Planning) — 2 розташованих поряд міста — центри виробництва годинників (Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

Левоча, Спішський град і пов'язані з ними культурні пам'ятки (англ. Levoca, Spisskyi Grad and the Associated Cultural Monuments) — архітектурне середовище історичного центру середньо-

- вічного міста та комплекс середньовічного замку (Словаччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993 та 2009.
- Левука, історичне портове місто** (англ. Levuka Historical Port Town) — архітектурне середовище колоніального міста 19 ст. (Фіджі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.
- Ледніце-Валтіце, культурний ландшафт** (англ. Lednice-Valtice Cultural Landscape) — 2 замки в садах і парках — найбільший в Європі рукотворний ландшафт (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Ле-Морн, культурний ландшафт** (англ. Le Morne Cultural Landscape) — гірський ландшафт, що був притулком рабів-утікачів у 18–19 ст. (Маврикій); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Ленггонг долини археологічна спадщина** (англ. Archaeological Heritage of the Lenggong Valley) — 4 археологічні пам'ятки палеоліту й неоліту (Малайзія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Ленсойс-Мараньєнсес національний парк** (англ. Lençóis Maranhenses National Park) — приморський природний ландшафт, що охороняється (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- Ленські стовпи, природний парк** (англ. Lena Pillars Nature Park) — природний ландшафт, що охороняється (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Леонський кафедральний собор** (англ. Leon Cathedral) — архітектурна пам'ятка 1747 — початку 19 ст. (Нікарагуа); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.
- Лептіс-Магні, археологічний комплекс** (англ. Archaeological Site of Leptis Magna) — архітектурно-археологічний комплекс античного міста (Лівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Ліверпуль — приморське торговельне місто** (англ. Liverpool — Maritime Mercantile City) — архітектурне середовище 18–19 ст. (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004; виключено 2021.
- Ліма історичний центр** (англ. Historic Centre of Lima) — архітектурне середовище історичного міста 16–18 ст. — адміністративного центру іспанських володінь у Південній Америці (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Ліон, історична частина (франц. Site historique de Lyon) — архітектурне середовище історичного центру міста (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Лісове кладовище (англ. Forest cemetery) — архітектурний ансамбль кладовища 1917–1920 у м. Стокгольмі у стилістиці модернізму (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Лісові заповідники південно-східного Атлантичного узбережжя (англ. Atlantic Forest South-East Reserves) — 25 лісових заповідників на узбережжі океану (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Літній палац, імператорський парк у Пекіні (англ. Summer Palace, an Imperial Garden in Beijing) — палацово-парковий ансамбль 18–19 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Літомишльський замок (англ. Litomysl Castle) — укріплена будівля у стилях ренесансу і бароко (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Ліцзян, старе місто (англ. Old Town of Lijiang) — комплекс забудови старовинного міста 7–16 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997 та 2012.

Лопе-Оканда, екосистема й реліктовий культурний ландшафт (англ. Ecosystem and Relict Cultural Landscape of Lope-Okanda) — вологі тропічні ліси й савани зі зразками наскельного мистецтва (Габон); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Лорд-Гау, острови (англ. Lord Howe Island Group) — вулканічні острови, населені ендемічними видами птахів (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Лоренц, національний парк (англ. Lorentz National Park) — природний ландшафт, що охороняється, з палеонтологічними знахідками (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Лоропені руїни (англ. Ruins of Loropeni) — історико-архітектурний комплекс (Буркіна-Фасо); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

Лорша, монастир і старий собор (англ. Abbey and Altenmünster of Lorsch) — дороманські пам'ятки доби Каролінгів (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

- Лос-Алерсес, національний парк** (англ. Los Alerces National Park) — гірські ліси з озерами й деревами віком близько 4000 років 75 м заввишки (Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Лос-Гласьярес, національний парк** (англ. Los Glaciares National Park) — високогірна місцевість із льодовиковими озерами (Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Лос-Катіос, національний парк** (англ. Los Katios National Park) — природний ландшафт з ендемічною флорою і фауною (Колумбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Луанг-Прабанг, місто** (англ. Town of Luang Prabang) — архітектурне середовище історичного міста (Лаос); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Луари долина між Сюллі-сюр-Луар і Шалонном** (франц. Val de Loire entre Sully-sur-Loire et Chalonnes) — культурний ландшафт із замками у стилі французького ренесансу (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Луго римські мури** (англ. Roman Walls of Lugo) — античні римські фортечні мури й башти 3 ст. м. Луго (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Лумбіні, місце народження Будди** (англ. Lumbini, the Birthplace of the Lord Buddha) — комплекс археологічних пам'яток, центр паломництва буддистів (Непал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Луненберга старе місто** (англ. Old Town Lunenburg) — британське колоніальне поселення 18 ст. (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Лунмень, гроти** (англ. Longmen Grottoes) — буддистський печерний храм 4–10 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Лут, пустеля** (англ. Lut Desert) — природний ландшафт, що охороняється (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.
- Лушань, національний парк** (англ. Lushan National Park) — культурний ландшафт, до складу якого входять буддистські й даоські храми (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Львів — ансамбль історичного центру** (англ. L'viv — the Ensemble of the Historic Centre) — архітектурне середовище і пам'ятки

- старовинного міста (Україна); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Любек, ганзейське місто** (англ. Hanseatic City of Lubeck) — архітектурне середовище історичного центру міста (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Люблянські твори Йозе Плечника** — людиноцентричний міський дизайн (англ. The works of Jozef Plecnik in Ljubljana — Human Centred Urban Design) — архітектурне середовище м. Любляни, створене 1920–1940 (Словенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Люксембург, місто: його старі квартали й оборонні споруди** (англ. City of Luxembourg: its Old Quarters and Fortifications) — місто-фортеця 16–19 ст. (Люксембург); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Лютера меморіальні місця в Айслебені й Віттенберзі** (англ. Luther Memorials in Eisleben and Wittenberg) — історичні й архітектурні пам'ятки, пов'язані з життям і діяльністю М. Лютера та Меланхтона (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Лянчжу, археологічні руїни міста** (англ. Archaeological Ruins of Liangzhu City) — культурний ландшафт міста доби пізнього неоліту (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Мавзолей першого імператора династії Цін** (англ. Mausoleum of the First Qin Emperor) — поховання Цін Шихуанді 210 до н. е. з тисячами теракотових скульптур воїнів (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Мадарський вершник** (англ. Madara Rider) — наскельний рельєф 9 ст. (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Мадейри лаврові ліси** (англ. Laurisilva of Madeira) — природний ландшафт, що охороняється (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Мадріу-Перафіта-Кларор, долина** (англ. Madriu-Perafita-Claror Valley) — культурний ландшафт у високогір'ї Піренеїв (Андорра); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Мазаган, португальське місто (Ель-Джадіда)** [англ. Portuguese City of Mazagan (El Jadida)] — архітектурне середовище історичного цен-

- тру міста-фортеці 16–18 ст. (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Макао історичний центр** (англ. Historic Centre of Macao) — комплекс історичної забудови міста з фортецею і маяком (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Маккуорі, острів** (англ. Macquarie Island) — острів у Південному океані між Австралією і Антарктидою (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Малаві озеро, національний парк** (англ. Lake Malawi National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Малаві); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Малоті-Дракенсберг, парк** (англ. Maloti-Drakensberg Park) — природний ландшафт, що охороняється з печерами й стародавніми наскельними малюнками (Лесото, Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000 та 2013.
- Мальпело, заповідник флори й фауни** (англ. Malpelo Fauna and Flora Sanctuary) — острів із прилеглою акваторією в Тихому океані (Колумбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Мальти мегалітичні храми** (англ. Megalithic Temples of Malta) — 7 архітектурно-археологічних комплексів (Мальта); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980 та 1992.
- Мамонтова печера, національний парк** (англ. Mammoth Cave National Park) — найбільша в світі система природних печер (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Мана-Пулс, національний парк, Сопі й Чеворе території сафари** (англ. Mana Pools National Park, Sapi and Chewore Safari Areas) — водно-болотний ландшафт із великими популяціями диких тварин (Зімбабве); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Манас, природний заповідник** (англ. Manas Wildlife Sanctuary) — природний ландшафт передгір'я Гімалаїв з ендемічною фауною, що охороняється (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Мандели, Нельсона місця спадщини: права людини, звільнення і примирення** (англ. Human Rights, Liberation and Reconciliation: Nelson Mandela Legacy Sites) — 14 пам'ятних місць, пов'язаних з

- боротьбою за права людини корінного населення Південної Африки та його лідера Нельсона Мандели (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- Маново-Гоунда Сен-Флоріс, національний парк** (англ. Mapovo-Gounda St. Floris National Park) — африканська савана з багатою флорою і фауною (Центральноафриканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.
- Мантуя і Саббйонета** (англ. Mantua and Sabbioneta) — архітектурні комплекси історичних центрів двох міст (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.
- Ману, національний парк** (англ. Manu National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Мапунгубве, культурний ландшафт** (англ. Mapungubwe Cultural Landscape) — архітектурно-археологічні залишки стародавніх поселень (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Марамурешу дерев'яні церкви** (англ. Wooden Churches of Maramures) — 8 дерев'яних церков регіону на півночі країни (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Марракеша медіна** (англ. Medina of Marrakesh) — архітектурне середовище історичного центру міста (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Масада** (англ. Masada) — архітектурно-археологічний комплекс стародавньої фортеці (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Матобо пагорби** (англ. Matobo Hills) — скелястий природний ландшафт із пам'ятками наскельного живопису (Зімбабве); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Маульбронн, монастирський комплекс** (англ. Maulbronn Monastery Complex) — архітектурний ансамбль романо-готичного цистерціанського монастиря (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Мафрі королівська будівля — палац, базиліка, монастир, сад Серко і мисливський парк (Тапада)** [англ. Royal Building of Mafra — Palace, Basilica, Convent, Cerco Garden and Hunting Park (Tapada)] —

- палацово-парковий ансамбль 18 ст. у стилі бароко (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Махабаліпурама, комплекс пам'яток** (англ. Group of Monuments at Mahabalipuram) — вирізані в скелях святилища 7–8 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Махабодхі храмовий комплекс у Бодх-Гая** (англ. Mahabodhi Temple Complex at Bodh Gaya) — один із найстародавніших цегляних буддистських храмів 5–6 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.
- Мачу-Пікчу, історичний заповідник** (англ. Historic Sanctuary of Machu Picchu) — архітектурне середовище стародавнього міста (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Мбанза-Конго, спадщина столиці колишнього Королівства Конго** (англ. Mbanza Kongo, Vestiges of the Capital of the former Kingdom of Kongo) — історико-архітектурний комплекс (Ангола); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Мегалітичні місця глеків у Сієнгкхуані — Рівнина глеків** (англ. Megalithic Jar Sites in Xiengkhuang — Plain of Jars) — мегалітичний некрополь (Лаос); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Медіна Азахара, місто халіфату** (англ. Caliphate City of Medina Azahara) — архітектурно-археологічний комплекс колишньої столиці Кордовського халіфату династії Омеядів 10–11 ст. (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.
- Мейдан-Імам у Ісфахані** (англ. Meidan Emam, Esfahan) — архітектурний ансамбль 15–17 ст. (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Мейманда, культурний ландшафт** (англ. Cultural Landscape of Maymand) — напівпустельний район з напівкочовим населенням, що займається відгінним скотарством (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.
- Мекнес, історичне місто** (англ. Historic City of Meknes) — архітектурне середовище історичного центру міста 11–17 ст. (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Мелака і Джордж Таун, історичні міста на берегах Малакки** (англ. Melaka and George Town, Historic Cities of the Straits of Malacca) — архітектурне середовище двох міст на берегах Малаккської про-

токи (Малайзія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Мелка Кунтуре і Балчіт: археологічні й палеонтологічні пам'ятки на високогір'ї Ефіопії (англ. Melka Kunture and Balchit: Archaeological and Palaeontological Sites in the Highland Area of Ethiopia) — група пам'яток, що демонструють найстародавніші етапи еволюції людини, з викопною фауною і флорою (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Мемфіс і його некрополі — поля пірамід від Гізи до Дашура (англ. Memphis and its Necropolis — the Pyramid Fields from Giza to Dahshur) — піраміди, храми й гробниці доби Стародавнього царства (Єгипет); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Мерв стародавній, державний історико-культурний парк (англ. State Historical and Cultural Park «Ancient Merv» — архітектурно-археологічні пам'ятки стародавнього міста (Туркменістан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Меріди археологічний ансамбль (англ. Archaeological Ensemble of Merida) — архітектурно-археологічні пам'ятки античного римського міста (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Меркурія спадщина. Альмаден та Ідрія (англ. Heritage of Mercury. Almaden and Idrija) — пам'ятки історії гірничої справи, пов'язані з видобуванням ртуті (Іспанія, Словенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Мерое острова археологічні комплекси (англ. Archaeological Sites of the Island of Meroe) — архітектурно-археологічні пам'ятки столиці стародавнього царства Куш (Судан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Меса-Верде, національний парк (англ. Mesa Verde National Park) — культурний ландшафт поселень індіанців 6–12 ст. (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Мессель, територія викопних решток (англ. Messel Pit Fossil Site) — кар'єр зі скам'янілостями віком 57–36 млн років (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Метелика монарха біосферний заповідник (англ. Monarch Butterfly Biosphere Reserve) — природний ландшафт, що охороняється (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Метеора (англ. Meteora) — комплекс із шести православних монастирів 11–20 ст., розташованих на вершинах скель Фессалії (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Мехіко і Сочімілко історичний центр (англ. Historic Centre of Mexico City and Xochimilco) — архітектурне середовище двох історичних міст 16–20 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Мехмед Паші Соколовича міст у Вишеграді (англ. Mehmed Pasa Sokolovic Bridge in Visegrad) — пам'ятка архітектури та інженерного мистецтва 16 ст. (Боснія і Герцеговина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Мзаб, долина (англ. M'Zab Valley) — традиційний район поселення берберських мусульман-ібадитів (Алжир); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Мирський, замковий комплекс (англ. Mir Castle Complex) — готичний замок початку 16 ст. (Білорусь); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Мишон, святилище (англ. My Son Sanctuary) — комплекс сакральних споруд індуїзму 4–13 ст. (В'єтнам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Мігуаша, національний парк (англ. Miguasha National Park) — природний ландшафт із палеонтологічними знахідками (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Міджікенда Кая священні ліси (англ. Sacred Mijikenda Kaya Forests) — культурний ландшафт 10 укріплених поселень 16–19 ст. (Кенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Мікен і Тірінфу, археологічні комплекси (англ. Archaeological Sites of Mусенае and Tіryns) — залишки міст 15–12 ст. до н. е. (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Містейкен Пойнт (англ. Mistaken Point) — природний заповідник зі скам'янілостями на острові Ньюфаундленді (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Містри, археологічний комплекс (англ. Archaeological Site of Mystas) — археологічні й архітектурні пам'ятки 13–15 ст. (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1989.

Місце хрещення «Віфанія за Йорданом» (Аль-Магтас) [англ. Baptism Site «Bethany Beyond the Jordan» (Al-Maghtas)] — культурний

ландшафт із археологічними пам'ятками, серед них — місце хрещення Ісуса Христа (Йорданія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Місця еволюції людини на горі Кармель: печери Нахаль Меарот і Ваді ель-Мугара (англ. Sites of Human Evolution at Mount Carmel: The Nahal Me'arot / Wadi el-Mughara Caves) — печери з археологічним культурним шаром, що відображає 500 тисяч років еволюції людини (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Місця знахідок викопних гомінідів у Південній Африці (англ. Fossil Hominid Sites of South Africa) — археологічні пам'ятки (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999 та 2005.

Міські особняки архітектора Віктора Орта в Брюсселі [англ. Major Town Houses of the Architect Victor Horta (Brussels)] — житлові будинки у стилі модерн (ар-нуво) (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Могао, печери (англ. Mogao Caves) — буддійський печерний храм 4–14 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Модени кафедральний собор, Громадянська башта і Велика площа (англ. Cathedral, Torre Civica and Piazza Grande, Modena) — комплекс архітектурних пам'яток середньовічного міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Модзу-Фуруїті Кофун група: курганні гробниці стародавньої Японії (англ. Mozu-Furuichi Kofun Group: Mounded Tombs of Ancient Japan) — 49 курганів 3–6 ст. (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Мозамбік, острів (англ. Island of Mozambique) — архітектурне середовище португальського міста-фортеці 16–18 ст. на острові (Мозамбік); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Мойдами — комплекс курганних поховань династії Ахом (англ. Moidams — the Mound-Burial System of the Ahom Dynasty) — королівський курганний некрополь (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Молдови церкви (англ. Churches of Moldavia) — 7 мурованих церков і монастир 15–16 ст. із фасадами, прикрашеними фресками (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993 та 2010.

Момбаси форт Ісуса (англ. Fort Jesus, Mombasa) — бастионна фортеця 1593–1596, що захищала порт Момбаса (Кенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Монастирі Дафні, Осіос Лукас і Неа Моні у Хіосі (англ. Monasteries of Daphni, Hosios Loukas and Nea Moni of Chios) — візантійські монастирі 6–11 ст. (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Монгольського Алтаю петрогліфічні комплекси (англ. Petroglyphic Complexes of the Mongolian Altai) — степовий ландшафт із наскельними малюнками 11 тисячоліття до н. е. — 8 ст. (Монголія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Мон-Сен-Мішель і його затока (франц. Mont-Saint-Michel et sa baie) — готичний бенедиктинський монастир і поселення 11–16 ст. на скелястому однойменному півострові (регіон Нормандія, Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Монтічелло та Університет Вірджинії у Шарлоттсвіллі (англ. Monticello and the University of Virginia in Charlottesville) — створені Т. Джефферсоном власна садиба 1769–1809 та кампус університету штату 1817–1826 (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Морелії історичний центр (англ. Historic Centre of Morelia) — архітектурне середовище міста 16–18 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Морн-Труа-Пітон, національний парк (англ. Morne Trois Pitons National Park) — природний заповідник на вулканічному рельєфі (Домініка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Мосі-оа-Тунья / Водоспад Вікторія (англ. Mosi-oa-Tunya / Victoria Falls) — природний ландшафт водоспаду на річці Замбезі (Замбія, Зімбабве); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1989.

Мостарського Старого мосту район у старому місті (англ. Old Bridge Area of the Old City of Mostar) — історична частина м. Мостара (Боснія і Герцеговина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Мохенджодаро археологічні руїни (англ. Archaeological Ruins at Mohenjodaro) — архітектурно-археологічний комплекс міста 3 тисячоліття до н. е. (Пакистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Мужаковський парк (англ. Muskauer Park / Park Mużakowski) — ландшафтний парк англійського типу 1815–1844 на кордоні Польщі та Німеччини (Німеччина, Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Музей і меморіальний центр ESMA — колишній таємний центр ув'язнення, тортур і знищення (англ. ESMA Museum and Site of Memory — Former Clandestine Center of Detention, Torture and Extermination) — споруда Вищої школи механіки Військово-морського флоту Аргентини у м. Буенос-Айресі, в якій під час військово-цивільної диктатури 1976–1983 катували й убивали опозиціонерів (Аргентина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Мумбаю ансамблі Вікторіанської готики й ар-деко (англ. Victorian Gothic and Art Deco Ensembles of Mumbai) — ансамблі громадських споруд другої половини 19 — початку 20 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Мцхеги історичні пам'ятки (англ. Historical Monuments of Mtskheta) — середньовічні архітектурні пам'ятки стародавньої столиці Грузії (Грузія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Н'юнгве, національний парк (англ. Nyungwe National Park) — природний ландшафт тропічних лісів, що охороняється (Руанда); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Наланда Махавіхара у Наланді, Біхар, археологічний комплекс (англ. Archaeological Site of Nalanda Mahavihara at Nalanda, Bihar) — архітектурно-археологічний комплекс найстародавнішого буддистського університету 3 ст. до н. е. — 13 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Наміба піщане море (англ. Namib Sand Sea) — природний ландшафт пустелі Наміб, що охороняється (Намібія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Намхансансон (англ. Namhansanseong) — архітектурне середовище міста-фортеці 7–17 ст. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Нанда-Деві та Долина квітів, національний парк (англ. Nanda Devi and Valley of Flowers National Parks) — гірський природний ланд-

- шафт Гімалаїв (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.
- Нан-Мадол: церемоніальний центр Східної Мікронезії** (англ. Nan Madol: Ceremonial Centre of Eastern Micronesia) — архітектурно-археологічний комплекс 1200–1500 (Мікронезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.
- Нансі, площі Станіслава, де ла Кар'єра в д'Альянс** (франц. Places Stanislas, de la Carrière et d'Alliance à Nancy) — 3 площі історичного центру міста 18 ст. (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Нара стародавнього історичні пам'ятки** (англ. Historic Monuments of Ancient Nara) — архітектурний комплекс історичного міста (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Наска і Пальпа лінії та геогліфи** (англ. Lines and Geoglyphs of Nasca and Palpa) — культурний ландшафт плато з геогліфами (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Наскельне мистецтво Середземномор'я на Іберійському півострові** (англ. Rock Art of the Mediterranean Basin on the Iberian Peninsula) — група пам'яток наскельного живопису вздовж середземноморського узбережжя (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Наскельне мистецтво у регіоні Хайль Саудівської Аравії** (англ. Rock Art in the Hail Region of Saudi Arabia) — 2 ділянки розташування петрогліфів (Саудівська Аравія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.
- Наумбурзький собор** (англ. Naumburg Cathedral) — середньовічний собор 11–13 ст. романо-готичної стилістики (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.
- Наханні, національний парк** (англ. Nahanni National Park) — каньйони з водоспадами й карстовими печерами (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО 1978.
- Нгоронгоро, заповідник** (англ. Ngorongoro Conservation Area) — природний ландшафт, що охороняється (Танзанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979 та 2010.
- Неаполя історичний центр** (англ. Historic Centre of Naples) — архітектурне середовище і пам'ятки міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Некрополь Бейт-Шеарим: пам'ятка єврейського відродження (англ. Necropolis of Bet She'arim: A Landmark of Jewish Renewal) — катакомби з похованнями 2 ст. (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Неллефабрик, завод (англ. Van Nellefabriek) — ансамбль споруд промислової архітектури модернізму 1920-х (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Немрут-Даг (англ. Nemrut Dag) — археологічна пам'ятка на горі Немрут-Даг — мавзолей Антіоха I 69–34 до н. е. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Неолітичні каменоломні в Сп'єнні (Монс) [англ. Neolithic Flint Mines at Spiennes (Mons)] — найстародавніший в Європі комплекс каменоломень (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Несвізький замок — архітектурний, садибний і культурний комплекс Радзивіллів (англ. Architectural, Residential and Cultural Complex of the Radziwill Family at Nesvizh) — історичний центр міста й замок Радзивіллів (Білорусь); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Несебара старе місто (англ. Ancient City of Nessebar) — комплекс історичної забудови 6 ст. до н. е. — 19 ст. (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Нижньонімецькі оборонні лінії кордону Римської імперії (англ. Frontiers of the Roman Empire — The Lower German Limes) — археологічні залишки античних римських укріплень, поселень, споруд, шляхів, каналів (Німеччина, Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Нікко, святилища і храми (англ. Shrines and Temples of Nikko) — культурний ландшафт із сакральними архітектурними пам'ятками (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Німба гора, природний заповідник (англ. Mount Nimba Strict Nature Reserve) — природний ландшафт, що охороняється (Кот-д'Івуар, Гвінея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981 та 1982.

Нінгалло узбережжя (англ. Ningaloo Coast) — узбережний риф із карстовою системою (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Ніоколо-Коба, національний парк (англ. Niokolo-Koba National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Сенегал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Ніси, парфянські фортеці (англ. Parthian Fortresses of Nisa) — археологічний комплекс пам'яток античного міста-фортеці Парфянської імперії (Туркменістан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Ніцца, зимове курортне місто Рів'єри (франц. Nice, la ville de la villégiature d'hiver de riviera) — архітектурне середовище курортного міста 19 ст. (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Нія, національного парку археологічна спадщина печерного комплексу (англ. The Archaeological Heritage of Niah National Park's Caves Complex) — печерний комплекс зі слідами життєдіяльності прадавньої людини на острові Борнео (Малайзія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Новгорода та околиць історичні пам'ятки (англ. Historic Monuments of Novgorod and Surroundings) — архітектурні пам'ятки 11–16 ст., розташовані у м. Великому Новгороді та Новгородській області (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Новий Ланарк (англ. New Lanark) — архітектурне середовище утопічної індустріальної спільноти 18 ст. Р. Оуена (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Новодівичого монастиря ансамбль (англ. Ensemble of the Novodevichy Convent) — ансамбль пам'яток сакральної архітектури 16–17 ст. у м. Москві (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Новозеландські субантарктичні острови (англ. New Zealand Sub-Antarctic Islands) — природні ландшафти 5 островних груп, що охороняються (Нова Зеландія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Нової Каледонії лагуни: різноманітність коралових рифів та їхніх екосистем (франц. Lagons de Nouvelle-Calédonie: diversité récifale et écosystèmes associés) — акваторії поблизу островів у Тихому океані з кораловими рифами (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Ноель-Кемпфф-Меркадо, національний парк (англ. Noel Kempff Mercado National Park) — ліси в басейні р. Амазонки (Болівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Нубійські пам'ятки від Абу-Сімбела до Філе (англ. Nubian Monuments from Abu Simbel to Philae) — врятовані від затоплення у 1960-х — 1980-х храми й святилища Стародавнього Єгипту (Єгипет); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Оахака історичний центр і Монте Альбан, археологічний комплекс (англ. Historic Centre of Oaxaca and Archaeological Site of Monte Albán) — архітектурно-археологічні комплекси двох історичних поселень — доколумбового і колоніального періодів (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Ов'єдо пам'ятки та королівства Астурія (англ. Monuments of Oviedo and the Kingdom of the Asturias) — сакральні архітектурні пам'ятки 9 ст. (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985 та 1998.

Огасавара, острови (англ. Ogasawara Islands) — природний заповідник на островах у Тихому океані (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Одзала-Кокуа, лісовий масив (англ. Forest Massif of Odzala-Kokoua) — природний ландшафт (Конго); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Окаванго, дельта (англ. Okavango Delta) — водно-болотна система річки, яка не має виходу до моря (Ботсвана); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Окапі, природний заповідник (англ. Okapi Wildlife Reserve) — заповідник ендемічної фауни (Демократична Республіка Конго); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Окіносіма, священний острів та пов'язані пам'ятки в регіоні Мунаката (англ. Sacred Island of Okinoshima and Associated Sites in the Munakata Region) — культурний ландшафт острова з археологічними пам'ятками (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Оленні камені — пам'ятники і пов'язані пам'ятки бронзового віку (англ. Deer Stone Monuments and Related Bronze Age Sites) — комп-

- лекси поховальних і сакральних пам'яток 1200–600 до н. е. (Монголія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.
- Олімпії археологічний комплекс** (англ. Archaeological Site of Olympia) — долина із комплексом античних пам'яток 10–1 ст. до н. е. (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1989.
- Олімпік, національний парк** (англ. Olympic National Park) — природний ландшафт, що охороняється (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Олінда, історичний центр міста** (англ. Historic Centre of the Town of Olinda) — ансамбль міської забудови 18 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Омбіліна, шахтарська спадщина у Савалунто** (англ. Ombilin Coal Mining Heritage of Sawahlunto) — промисловий комплекс вугільної шахти кінця 19 ст. (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Омо, долина в нижній течії річки** (англ. Lower Valley of the Omo) — місцезнаходження палеонтологічних знахідок (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.
- Онезького озера і Білого моря петрогліфи** (англ. Petroglyphs of Lake Onega and the White Sea) — 33 пам'ятки з наскельними зображеннями доби неоліту (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Оранж, античний театр та його оточення і тріумфальна арка** (франц. Théâtre antique et ses abords et «Arc de Triomphe» d'Orange) — античний римський театр та тріумфальна арка 10–25 (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Орхона долини культурний ландшафт** (англ. Orkhon Valley Cultural Landscape) — долина річки з архітектурно-археологічним комплексом руїнованого міста Каракорум — столиці Золотої Орди (Монголія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Осун-Осогбо, священний гай** (англ. Osun-Osogbo Sacred Grove) — культурний ландшафт, що має сакральне значення для народу йоруба (Нігерія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Оуру-Прету, історичне місто** (англ. Historic Town of Ouro Preto) — ансамбль міської забудови 18 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Охридського регіону природна і культурна спадщина (англ. Natural and Cultural Heritage of the Ohrid region) — пам'ятки на березі Охридського озера (поблизу м. Охрида, Північна Македонія та в Албанії); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979 та 2019.

П'ємонтський ландшафт виноградників: Ланге-Реро і Монферрато (англ. Vineyard Landscape of Piedmont: Langhe-Roero and Monferrato) — культурний ландшафт 5 окремих виноробних районів із замком Кавур (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

П'ю, стародавні міста (англ. Pyu Ancient Cities) — архітектурно-археологічні комплекси трьох стародавніх міст у басейні річки Ірваді (М'янма); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

П'ятнична мечеть в Ісфахані (англ. Masjid-e Jame of Isfahan) — архітектурний ансамбль найстародавнішої купольної мечеті країни (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Падуанський ботанічний сад [англ. Botanical Garden (Orto Botanico), Padua] — перший у світі ботанічний сад 1545 (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Падуанські цикли фресок 14 ст. (англ. Padua's 14th Century fresco cycles) — фрески в інтер'єрах 8 сакральних споруд в історичному центрі м. Падуї (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Пакіме, археологічний комплекс у Касас Грандес (англ. Archaeological Zone of Paquime, Casas Grandes) — архітектурно-археологічні пам'ятки 14–15 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Палац і парки Шенбрунн (англ. Palace and Gardens of Schonbrunn) — палацово-парковий ансамбль, що включає архітектурні пам'ятки (м. Відень, Австрія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Палац каталонської музики і лікарня Сан-Пау в Барселоні (англ. Palau de la Musica Catalana and Hospital de Sant Pau, Barcelona) — дві архітектурні пам'ятки каталонського модерну авторства архітектора Луїса Доменеч-і-Монтанера (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997 та 2008.

Паленке, доіспанське місто й національний парк (англ. Pre-Hispanic City and National Park of Palenque) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього міста мая (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Палермо арабо-норманська спадщина і кафедральні собори Чефалу і Монреале (англ. Arab-Norman Palermo and the Cathedral Churches of Cefalu and Monreale) — архітектурні комплекси 12 ст. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Палестина: земля олив і виноградників — культурний ландшафт південного Єрусалима, Баттир (англ. Palestine: Land of Olives and Vines — Cultural Landscape of Southern Jerusalem, Battir) — сільсько-господарські долини з кам'яними терасами зі зрошувальною системою біля села Баттир (Палестина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Паломницька церква Святого Яна Непомука на Зеленій Горі (англ. Pilgrimage Church of St. John of Nepomuk at Zelena Hora) — сакральний архітектурний ансамбль 18 ст. у стилі бароко (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Пальміри археологічний комплекс (англ. Site of Palmyra) — архітектурно-археологічні пам'ятки античного міста (Сирія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980 та 2017.

Пам'ятки стародавнього королівства Саба, Маріб (англ. Landmarks of the Ancient Kingdom of Saba, Marib) — 7 архітектурно-археологічних пам'яток (Ємен); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Пам'ятки японської промислової революції Мейдзі: залізо і сталь, кораблебудування і вугільні шахти (англ. Sites of Japan's Meiji Industrial Revolution: Iron and Steel, Shipbuilding and Coal Mining) — 11 об'єктів індустріальної спадщини кінця 19 — початку 20 ст. (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Пампулї, модерністський ансамбль (англ. Pampulha Modern Ensemble) — місто-сад 1940 у м. Белу-Оризонті (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Паннонхальмський тисячорічний бенедиктинський монастир та його природне оточення (англ. Millenary Benedictine Abbey of

- Pannonhalma and its Natural Environment) — архітектурний комплекс монастиря 13–19 ст. (Угорщина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Пантанал, заповідник** (англ. Pantanal Conservation Area) — 4 заповідники — водно-болотні угіддя (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Папаханаумокуакеа** (англ. Papahānaumokuākea) — національний морський парк (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.
- Парамарібо, історичне внутрішнє місто** (англ. Historic Inner City of Paramaribo) — архітектурне середовище голландського колоніального міста 17–18 ст. (Суринам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.
- Параті й Ілья Гранде** — культура й біорізноманіття (англ. Paraty and Ilha Grande — Culture and Biodiversity) — культурний ландшафт та історичний центр міста Параті 18–19 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Париж, береги Сени** (франц. Paris, rives de la Seine) — набережні, площі, вулиці й шедеври архітектури в історичному центрі міста (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Пасаргади** (англ. Pasargadae) — археологічний комплекс стародавнього міста — першої столиці імперії Ахеменідів (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Паттадакала, комплекс пам'яток** (англ. Group of Monuments at Pattadakal) — 9 індуїстських храмів і джайністське святилище 7–8 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Пафос** (англ. Paphos) — комплекс археологічних пам'яток античного міста (Кіпр); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.
- Пахарпур, руїни буддійського монастиря** (англ. Ruins of the Buddhist Vihara at Paharpur) — залишки монастиря 7–12 ст. (Бангладеш); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Пекіна центральна вісь: ансамбль будівель, що показує ідеальний порядок китайської столиці** (англ. Beijing Central Axis: A Building Ensemble Exhibiting the Ideal Order of the Chinese Capital) — архітектурне середовище історичного центру міста (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Пекінської людини стоянка у Чжоукоудяні (англ. Peking Man Site at Zhoukoudian) — стоянка синантропа 600 тисяч — 400 тисяч років тому (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Пекче, історичні райони (англ. Baekje Historic Areas) — 8 архітектурно-археологічних пам'яток 475–660: фортеці, палаци і храми (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Пергам і його багатопшаровий культурний ландшафт (англ. Pergamon and its Multi-Layered Cultural Landscape) — архітектурно-археологічний комплекс пам'яток античного міста (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Перлинний промисел, спадщина острівної економіки (англ. Pearling, Testimony of an Island Economy) — стародавній центр перлинного промислу 2 ст. н. е. — 1930-х (Бахрейн); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Персеполіс (англ. Persepolis) — архітектурний ансамбль стародавнього міста — столиці імперії Ахеменідів (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Персидський канат (англ. The Persian Qanat) — старовинна гідротехнічна система (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Персидський караван-сарай (англ. The Persian Caravanserai) — 54 старовинні караван-сарай, що містяться на всій території країни (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Персидський сад (англ. The Persian Garden) — 9 старовинних садів у 9 провінціях країни (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Петра (англ. Petra) — архітектурно-археологічний комплекс античного міста (Йорданія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Петаявесі стара церква (англ. Petajavesi Old Church) — дерев'яна лютеранська церква 1763–1765 (Фінляндія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Печа, ранньохристиянський некрополь (Сопіана) [англ. Early Christian Necropolis of Pecs (Sopianae)] — гробниці римського міста

Сопіана у м. Печ (Угорщина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Печери Мареші і Бейт-Гуврина в Юдейській долині як мікрокосм Землі печер [англ. Caves of Maresha and Bet-Guvrin in the Judean Lowlands as a Microcosm of the Land of the Caves] — рукотворні стародавні печерні комплекси (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Письмена-на-камені (англ. Writing-on-Stone) — сакральний для місцевих індіанців культурний ландшафт із петрогліфами 4500–3500 до н. е. (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Південний канал (франц. Canal du Midi) — інженерний комплекс судноплавного каналу 1667–1694 (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Південного Еланда сільськогосподарський ландшафт (англ. Agricultural Landscape of Southern Oland) — культурний ландшафт південної частини острова Еланд у Балтійському морі (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Південної Малополющі дерев'яні церкви (англ. Wooden Churches of Southern Malopolska) — низка середньовічних дерев'яних костелів (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Південно-Китайський карст (англ. South China Karst) — карстовий природний ландшафт (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007 та 2014.

Північних Апеннін евапоритовий карст і печери (англ. Evaporitic Karst and Caves of Northern Apennines) — карстовий рельєф із 900 печерами загальною довжиною 100 км (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Північного Па-де-Кале гірничий басейн (франц. Bassin minier du Nord-Pas de Calais) — індустриальний ландшафт 18–20 ст. (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Північно-Західного Вельсу сланцевий ландшафт (англ. The Slate Landscape of Northwest Wales) — 6 комплексів шахт і кар'єрів індустриального ландшафту 18–20 ст. (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Північної Зеландії мисливський ландшафт (англ. The par force hunting landscape in North Zealand) — культурний ландшафт лісопаркової території, пристосованої для королівського полювання (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Північної Сирії стародавні села (англ. Ancient Villages of Northern Syria) — культурний ландшафт з архітектурними пам'ятками античності й середньовіччя (Сирія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Пієнці історичний центр (англ. Historic Centre of the City of Pienza) — архітектурне середовище міста доби Відродження (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Піку острова ландшафт виноробської культури (англ. Landscape of the Pico Island Vineyard Culture) — культурний ландшафт виноградників острова Азорського архіпелагу 15–19 ст. (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Пімачіовін-Акі (англ. Pimachiowin Aki) — природний ландшафт, в якому мешкає місцевий індіанський народ анішинабеги (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Пін'яо, старе місто (англ. Ancient City of Ping Yao) — комплекс історичної забудови 14–19 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Піренеї — Загублена гора (франц. Pyrénées — Mont Perdu) — гірський природний ландшафт із каньйонами, льодовиками й поселеннями горян (Франція, Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997 та 1999.

Пірін, національний парк (англ. Pirin National Park) — гірський карстовий ландшафт з озерами (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Пітонс, заповідник (англ. Pitons Management Area) — природний ландшафт, що охороняється (Сент-Люсія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Піфагорей та Герайон на Самосі (англ. Pythagoreion and Heraion of Samos) — руїни античного міста Піфагорей та храм Гери 8–6 ст. до н. е. на острові Самосі (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

- Плантен-Моретюс, музейний комплекс видавничого дому й друкарні** (англ. Plantin-Moretus House-Workshops-Museum Complex) — музейний заклад, присвячений ранньому періоду книгодрукування в Європі, друкарня Кристофа Плантена 16 ст. (м. Антверпен, Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Плітвіцькі озера, національний парк** (англ. Plitvice Lakes National Park) — природний заповідник (Хорватія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Поблет, монастир** (англ. Poblet Monastery) — архітектурний ансамбль середньовічного цистерціанського монастиря з резиденцією і некрополем королів Каталонії та Арагону (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Поверті-Пойнт, монументальні споруди** (англ. Monumental Earthworks of Poverty Point) — кургани й земляні споруди спільнот мисливців і рибалок 3700–3100 до н. е. (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Полоннарува, стародавнє місто** (англ. Ancient City of Polonnaruwa) — архітектурно-археологічний комплекс міста 10–12 ст. (Шрі-Ланка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Помпеї, Геркуланум і Торре Аннунціата, археологічні комплекси** (англ. Archaeological Areas of Pompei, Herculaneum and Torre Annunziata) — архітектурно-археологічні комплекси трьох давньоримських міст, які загинули під час виверження вулкана Везувій 79 н. е., регіон Кампанія (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997 та 2023.
- Понткисилтський акведук і канал** (англ. Pontcysyllte Aqueduct and Canal) — канал і акведук 1805 авторства Т. Телфорда (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.
- Попокате, петля схилів монастирів початку 16 ст.** (англ. Earliest 16th Century Monasteries on the Slopes of Popocatepetl) — 3 католицькі монастирі на схилах вулкана Попокатепетль (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994 та 2021.
- Портобело — Сан-Лоренцо, оборонні споруди карибського узбережжя Панами** (англ. Fortifications on the Caribbean Side of Panama: Portobelo-San Lorenzo) — комплекс оборонних споруд 16–17 ст. (Панама); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Портовенере, Чінкве-Терре і острови (Пальмарія, Тіна і Тінетто) [англ. Portovenere, Cinque Terre, and the Islands (Palmaria, Tino and Tinetto)] — культурний ландшафт Лігурійського узбережжя (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Порту затока: Каланче-де-П'яна, затока Джіролата, заповідник Скандола (франц. Golfe de Porto: calanche de Piana, golfe de Girolata, réserve de Scandola) — природні заповідники на острові Корсика (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Порту історичний центр, міст Луїса I та монастир Серра-ду-Пілар (англ. Historic Centre of Oporto, Luiz I Bridge and Monastery of Serra do Pilar) — архітектурне середовище і пам'ятки старовинного міста (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Поселення доколумбових вождівств із кам'яними сферами Дікіса (англ. Precolumbian Chiefdom Settlements with Stone Spheres of the Diquís) — 4 археологічні комплекси 500–1500-х у дельті р. Дікіс (Коста-Рика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Поселення і штучна муміфікація культури Чінчорро в регіоні Арика і Парінакота (англ. Settlement and Artificial Mummification of the Chinchorro Culture in the Arica and Parinacota Region) — культурний ландшафт індіанців чінчоро в пустелі Атакама (Чилі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Потала, історичний ансамбль палацу в Лхасі (англ. Historic Ensemble of the Potala Palace, Lhasa) — палацово-храмовий комплекс — зимова резиденція далай-лами 7–17 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Потосі, місто (англ. City of Potosi) — житлово-промисловий комплекс у гірничозаводському районі (Болівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Потсдама і Берліна палаци та парки (англ. Palaces and Parks of Potsdam and Berlin) — палацово-паркові ансамблі 18 — початку 20 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Поховальні й меморіальні комплекси Першої світової війни (Західний фронт) [англ. Funerary and memory sites of the First World War

(Western Front)] — некрополі й меморіали загиблих під час війни 1914–1918 (Бельгія, Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Поява сучасної людської поведінки: заселені місцевості доби Плейстоцену в Південній Африці (англ. The Emergence of Modern Human Behaviour: The Pleistocene Occupation Sites of South Africa) — три комплекси археологічних пам'яток віком 162 тис. років (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Праги історичний центр (англ. Historic Centre of Prague) — архітектурний ансамбль Старого і Нового Міста, Малої Страни і Градчан (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Прадо, бульвар і парк Приємної Самотності, ландшафт мистецтв і наук (англ. Paseo del Prado and Buen Retiro, a landscape of Arts and Sciences) — культурний ландшафт 16–20 ст. у центрі м. Мадрида (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021 та 2023.

Прамбанан, храмовий комплекс (англ. Prambanan Temple Compounds) — найбільший храмовий комплекс 10 ст., присвячений Шиві (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Преах Віхеар, храм (англ. Temple of Preah Vihear) — храмовий комплекс 9–11 ст. у провінції Преахвіхеа (Камбоджа); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Приховані християнські місця у регіоні Нагасаки (англ. Hidden Christian Sites in the Nagasaki Region) — 12 комплексів, пов'язаних із історією християнства у Японії 17–19 ст. (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Провен, місто середньовічних ярмарків (франц. Provins, ville de foire médiévale) — архітектурне середовище середньовічного торговельного міста-фортеці (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Просекко пагорби в Конельяно і Вальдобб'янде (англ. Le Colline del Prosecco di Conegliano e Valdobbiadene) — культурний ландшафт виноробного району, в якому виробляють вина просекко (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Псковської архітектурної школи церкви (англ. Churches of the Pskov School of Architecture) — середньовічні архітектурні пам'ятки 12–16 ст. у м. Пскові (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Пuebлі історичний центр (англ. Historic Centre of Puebla) — архітектурне середовище міста 16–17 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Пуерто-Принцеса підземна річка, національний парк (англ. Puerto-Princesa Subterranean River National Park) — природний карстовий ландшафт із підземною річкою (Філіппіни); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Пурнулулу, національний парк (англ. Purnululu National Park) — гірський район з явищем конічного карсту (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Путорана, плато (англ. Putorana Plateau) — природний заповідник з арктичною екосистемою (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Пушта — Хортобадський національний парк (англ. Hortobagy National Park — the Puszta) — культурний ландшафт степової рівнини (Угорщина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Пху Пхрабат, спадщина кам'яної традиції Сіма періоду Двараваті (англ. Phu Phrabat, a testimony to the Sîma stone tradition of the Dvaravati period) — буддистські сакральні камені 7-11 ст. (Таїланд); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Р'юкана-Нутоддена, комплекс індустріальної спадщини (англ. Rjukan-Notodden Industrial Heritage Site) — комплекс виробничих споруд і житлові райони двох міст початку 20 ст. (Норвегія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Рабат, сучасна столиця та історичне місто: спільна спадщина (англ. Rabat, Modern Capital and Historic City: a Shared Heritage) — архітектурне середовище середньовічного історичного центру міста 12–17 ст. та нового міста 1912–1930 (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Равенни ранньохристиянські пам'ятки (англ. Early Christian Monuments of Ravenna) — пам'ятки архітектури й монументального

мистецтва (мозаїки) 5–8 ст. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Райхенау, монастирський острів (англ. Monastic Island of Reichenau) — ранньосередньовічний архітектурний ансамбль бенедиктинського монастиря на острові в Боденському озері (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Раммельсберга шахти, історичне місто Гослар і система управління водними ресурсами Верхнього Гарца (англ. Mines of Rammelsberg, Historic Town of Goslar and Upper Harz Water Management System) — культурний ландшафт, пов'язаний із розвитком промисловості в 17–20 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Рангірі Дамбулла, печерний храм (англ. Rangiri Dambulla Cave Temple) — архітектурний комплекс буддійського печерного монастиря із Золотим храмом (Шрі-Ланка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Рані-кі-Вав (Колодязь королеви) у Патані, Гуджарат [англ. Rani-ki-Vav (the Queen's Stepwell) at Patan, Gujarat)] — меморіальна інженерна споруда 11 ст., що забезпечує водопостачання (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Рапа-Нуї, національний парк (англ. Rapa Nui National Park) — культурний ландшафт на острові Пасхи на основі залишків матеріальної культури суспільства полінезійського походження (Чилі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Раума стара (англ. Old Rauma) — архітектурне середовище історичного центру портового міста (Фінляндія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Рашида Карамі міжнародний ярмарок-Тріполі (англ. Rachid Karami International Fair-Tripoli) — архітектурний комплекс 1962 авторства О. Німеєра поблизу м. Тріполі (Ліван); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Ревільяхіхедо, архіпелаг (англ. Archipielago de Revillagigedo) — островів і акваторій у Тихому океані природний ландшафт, що охороняється (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Регенсбурга старе місто та Штадтамгоф (англ. Old Town of Regensburg with Stadtamhof) — архітектурне середовище історичного центру

- міста та району Штадтамгоф (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Ред-Бей, баскська китобійна станція** (англ. Red Bay Basque Whaling Station) — історико-археологічна пам'ятка 1530-х (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.
- Редвудські національний парк і парк штату** (англ. Redwood National and State Parks) — природний ландшафт Тихоокеанського узбережжя, що охороняється (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.
- Резиденція митрополитів Буковини і Далмації** (англ. Residence of Bukovinian and Dalmatian Metropolitans) — ансамбль пам'яток архітектури й містобудування національного значення у м. Чернівцях (Україна); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.
- Реймс, кафедральний собор Нотр-Дам, колишнє абатство Сен-Ремі й палац То** (франц. Cathédrale Notre-Dame, ancienne abbaye Saint-Rémi et palais du Tau, Reims) — шедеври романської архітектури, готики й ренесансу в історичному центрі міста (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Рейну Середнього долина** (англ. Upper Middle Rhine Valley) — культурний ландшафт із замками й старовинними містами та виноградниками (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.
- Ретійська залізниця в ландшафтах Альбули / Берніни** (англ. Rhaetian Railway in the Albula / Bernina Landscapes) — комплекс інженерних споруд двох залізниць початку 20 ст., що прямують через перевали швейцарських Альп (Італія, Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.
- Реюньйона острова піки, кратери й вали** (франц. Pitons, cirques et remparts de l'île de la Réunion) — природний ландшафт острова у Тихому океані (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.
- Риги історичний центр** (англ. Historic Centre of Riga) — архітектурне середовище старовинного міста (Латвія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Рильський монастир** (англ. Rila Monastery) — ансамбль сакральних пам'яток Болгарського відродження 18–19 ст. (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Римської імперії кордони — Дакія (англ. Frontiers of the Roman Empire — Dacia) — комплекс 277 оборонних споруд на північному кордоні Римської імперії, зведених 106-271 (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Римської імперії кордони — Дунайська межа (західний сегмент) [англ. Frontiers of the Roman Empire — The Danube Limes (Western Segment)] — низка залишків античних римських укріплень уздовж р. Дунаю (Австрія, Німеччина, Словаччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Рима історичний центр, власність Святого Престолу в Римі з правами екстериторіальності та Сан-Паоло-Фуорі-ле-Мура (англ. Historic Centre of Rome, the Properties of the Holy See in that City Enjoying Extraterritorial Rights and San Paolo Fuori le Mura) — історико-архітектурний комплекс у складі пам'яток античності, церкви Сан-Паоло-Фуорі-ле-Мура, громадських та релігійних споруд папського Риму (Ватикан, Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980 та 1990, 2015, 2023.

Ріверслей і Наракорт, викопні останки австралійських ссавців [англ. Australian Fossil Mammal Sites (Riversleigh / Naracoorte)] — місцезнаходження скам'янілостей (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Рідо, канал (англ. Rideau Canal) — гідротехнічна споруда між містами Оттавою і Кінгстоном; пам'ятка інженерного мистецтва 19 ст. (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Ріо-Абісео, національний парк (англ. Rio Abiseo National Park) — природний ландшафт тропічних лісів, що охороняється, та археологічні пам'ятки (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Ріо-де-Жанейро: каріокські ландшафти між горами й морем (англ. Rio de Janeiro: Carioca Landscapes between the Mountain and the Sea) — ландшафтно-урбаністичний комплекс (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Ріо-Платано, біосферний заповідник (англ. Rio Platano Biosphere Reserve) — вологі тропічні ліси у гористій місцевості (Гондурас); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Ріско-Кайдо і Святі Гори Великих Канар, культурний ландшафт (англ. Risco Caído and the Sacred Mountains of Gran Canaria Cultural Landscape) — природний ландшафт Канарських островів із доісторичними археологічними пам'ятками сакрального призначення (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Рітвелдівський будинок Шрьодера [англ. Rietveld Schroderhuis (Rietveld Schroder House)] — особняк (1924) родини Шрьодерів у м. Утрехті архітектора Г. Т. Рітвелда — символ модернізму групи архітекторів «Де Стил» (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Ріхтерсфелда культурний і ботанічний ландшафт (англ. Richtersveld Cultural and Botanical Landscape) — природний ландшафт із пасовищним господарством місцевого напівкочового племені нана (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Роббен, острів (англ. Robben Island) — архітектурний комплекс в'язниці й військової бази (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Роберто Бурле-Маркса сад (англ. Sitio Roberto Burle Marx) — ландшафтний сад, створений 1949 (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Робота інженера Еладіо Діесте: Церква Атлантиди (англ. The work of engineer Eladio Dieste: Church of Atlantida) — архітектурний комплекс сакральних споруд 1960 (Уругвай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Родос, середньовічне місто (англ. Medieval City of Rhodes) — комплекс архітектурних пам'яток історичного центру міста на острові Родос (периферія Південні Егейські острови, Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Розмальовані церкви в районі Троодоса (англ. Painted Churches in the Troodos Region) — 9 візантійських церков, інтер'єри яких розмальовано фресками (Кіпр); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Роскільський собор (англ. Roskilde Cathedral) — найдавніший (12–14 ст.) цегляний готичний собор Скандинавії (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

- Рохтас, фортеця** (англ. Rohtas Fort) — комплекс оборонних споруд 16 ст. (Пакистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Рошія Монтана гірничий ландшафт** (англ. Roşia Montană Mining Landscape) — ландшафт золотовидобувного комплексу часів Римської імперії (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Рувензорі гори, національний парк** (англ. Rwenzori Mountains National Park) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Уганда); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Рьорус, шахтарське місто та його околиці** (англ. Roros Mining Town and the Circumference) — архітектурне середовище та культурний ландшафт промислового міста 17–18 ст. (Норвегія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.
- С'Танг Гваай** (англ. SGang Gwaay) — село індіанського племені Нанс Дінс на острові (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Сабрати, археологічний комплекс** (англ. Archaeological Site of Sab-ratha) — архітектурно-археологічний комплекс античного міста (Лівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Савойської династії резиденції** (англ. Residences of the Royal House of Savoy) — палацово-паркові ансамблі у м. Туріні та околицях (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997 та 2010.
- Сагарматха, національний парк** (англ. Sagarmatha National Park) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Непал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Садо, острова золоті копальні** (англ. Sado Island Gold Mines) — культурний ландшафт і археологічні пам'ятки давнього золотовидобувного промислу 16 ст. (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- Сакатекаса історичний центр** (англ. Historic Centre of Zacatecas) — архітектурне середовище міста 16–18 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Саламанки старе місто** (англ. Old City of Salamanca) — архітектурне середовище і пам'ятки старовинного університетського міста (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

- Салвадора-ді-Баї історичний центр** (англ. Historic Centre of Salvador de Bahia) — ансамбль міської забудови 16–18 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Салонга, національний парк** (англ. Salonga National Park) — екваторіальні ліси, природний заповідник (Демократична Республіка Конго); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Салонік ранньохристиянські та візантійські пам'ятки** (англ. Paleo-Christian and Byzantine Monuments of Thessalonika) — архітектурний комплекс сакральних споруд 4–15 ст. (регіон Центральна Македонія, Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.
- Салума, дельта** (англ. Saloum Delta) — природний ландшафт, що охороняється, та археологічні пам'ятки (Сенегал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.
- Самарканд — перехрестя культур** (англ. Samarkand — Crossroad of Cultures) — історико-архітектурний комплекс 14–17 ст. (Узбекистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Самарра, археологічне місто** (англ. Samarra Archaeological City) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього міста (Ірак); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.
- Самбор-Прей-Кук, храмова територія, археологічний комплекс давньої Ішанапури** (англ. Temple Zone of Sambor Prei Kuk, Archaeological Site of Ancient Ishanapura) — понад 100 храмів 7 ст. (Камбоджа); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Саммаллахденмяки, поховальний комплекс доби бронзи** (англ. Bronze Age Burial Site of Sammallahdenmaki) — 30 гранітних могильних насипів 1 тисячоліття до н. е. (Фінляндія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Сан-Агустин, археологічний парк** (англ. San Agustin Archaeological Park) — комплекс мегалітичних скульптур (Колумбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Сан-Антоніо місії** (англ. San Antonio Missions) — 5 архітектурних комплексів місіонерів-францисканців 18 ст. у штаті Техас (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.
- Санга тринаціональна** (англ. Sangha Trinational) — національний парк на територіях трьох країн (Камерун, Конго, Центральноафриканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.

Сангай, національний парк (англ. Sangay National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Еквадор); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Санганеб, морський національний парк і Дунгонабської затоки — Муккаварського острова морський національний парк (англ. Sanganeb Marine National Park and Dungonab Bay — Mukkawar Island Marine National Park) — природні ландшафти, що охороняються: коралового рифа у Червоному морі та бухти з островом, утвореним кораловими рифами (Судан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Сангіранська стоянка давньої людини (англ. Sangiran Early Man Site) — місцезнаходження викопних останків гомінідів (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Сан-Джиміньяно історичний центр (англ. Historic Centre of San Gimignano) — архітектурний ансамбль середньовічного міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Сани старе місто (англ. Old City of Sana'a) — архітектурне середовище й пам'ятки стародавнього міста (Ємен); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Сан-Крістобаль-де-ла-Лагуна (англ. San Cristóbal de La Laguna) — міський історико-архітектурний комплекс 16–18 ст. (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Санкт-Петербурга історичний центр і пов'язані з ним групи пам'яток (англ. Historic Centre of Saint Petersburg and Related Groups of Monuments) — архітектурне середовище міського центру та його передмість (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990 та 2013.

Санктуарій Бон-Жесус-ду-Конгоньяс (англ. Sanctuary of Bom Jesus do Congonhas) — архітектурний ансамбль 18 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Сан-Луїса історичний центр (англ. Historic Centre of Sao Luis) — колоніальне місто іберійського типу 17 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Сан-Маріно історичний центр та гора Титано (англ. San Marino Historic Centre and Mount Titano) — архітектурне середовище і пам'ятки міста-фортеці 13–19 ст. (Сан-Маріно); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Сан-Мігель, заповідне місто і святилище Ісуса із Назарета в Ато-тонілько (англ. Protective town of San Miguel and the Sanctuary of Jesus Nazareno de Atotonilco) — архітектурне середовище міста-фортеці 16–18 ст. (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Сан-Мільян Юсо і Сусо монастирі (англ. San Millan Yuso and Suso Monasteries) — 2 ансамблі архітектурних пам'яток 6–16 ст. (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Санса, буддійські гірські монастирі в Кореї (англ. Sansa, Buddhist Mountain Monasteries in Korea) — 7 сакральних комплексів 7–9 ст. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Санта-Ана-де-лос-Ріос-де-Куенка історичний центр (англ. Historic Centre of Santa Ana de los Rios de Cuenca) — архітектурне середовище колоніального міста 16–19 ст. (Еквадор); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Санта-Крус-де-Момпокса історичний центр (англ. Historic Centre of Santa Cruz de Mompoх) — архітектурне середовище міста 16–19 ст. (Колумбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Санта-Марія-делле-Граціє, церква і домініканський монастир з «Тайною вечерєю» Леонардо да Вінчі (англ. Church and Dominican Convent of Santa Maria delle Grazie with «The Last Supper» by Leonardo da Vinci) — монастирська трапезна, в інтер'єрі якої — композиція «Тайна вечеря» Леонардо да Вінчі 1495–1497 (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Санто-Домінго, колоніальне місто (англ. Colonial City of Santo Domingo) — місто 1498, регулярне розпланування якого стало взірцем для містобудівників Нового Світу (Домініканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Сантьяго-де-Компостела (Старе місто) [англ. Santiago de Compostela (Old Town)] — архітектурне середовище і пам'ятки середньовічного міста (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Сантьяго-де-Компостела шляхи у Франції (франц. Chemins de Saint-Jacques-de-Compostelle en France) — романські собори, розташовані на чотирьох історичних шляхах, які ведуть через Францію на

північний захід Іспанії (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Сантьяго-де-Компостела шляхи: французькі дороги та шляхи на Півночі Іспанії (англ. Routes of Santiago de Compostela: Camino Frances and Routes of Northern Spain) — середньовічні архітектурні пам'ятки уздовж чотирьох паломницьких шляхів, які ведуть із Франції до собору м. Сантьяго-де-Компостела (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993 та 2015.

Сан-Франциско площа у Сан-Крисловао (англ. San Francisco square in San Cristovao) — архітектурний ансамбль площі 18–19 ст. (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Санціньшан гори, національний парк (англ. Mount Sanqingshan National Park) — природний ландшафт (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Санчі, буддистські пам'ятки (англ. Buddhist Monuments at Sanchi) — архітектурний ансамбль найстародавнішого буддистського святилища (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1989.

Саразму археологічний комплекс протоміського поселення (англ. Proto-urban Site of Sarazm) — археологічний комплекс 4–2 тисячоліть до н. е. (Таджикистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Сардона, швейцарський тектонічний цирк (англ. Swiss Tectonic Arena Sardona) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Сариарка — степ і озера Північного Казахстану (англ. Saryarka — Steppe and Lakes of Northern Kazakhstan) — 2 природні заповідники (Казахстан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Сасанідський археологічний ландшафт провінції Фарс (англ. Sassanid Archaeological Landscape of Fars Region) — архітектурно-археологічні комплекси міст-фортець Бішапура, Сервестана і Фірузабада 224–658 (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Сассі й парк печерних церков Матери (англ. The Sassi and the Park of the Rupestrian Churches of Matera) — культурний ландшафт старо-

- давнього печерного поселення (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Сафранболу, місто** (англ. City of Safranbolu) — архітектурне середовище і пам'ятки міста 13–20 ст. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Свештарів фракійська гробниця** (англ. Thracian Tomb of Sveshtari) — гробниця 3 ст. до н. е. (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Святі Гори П'ємонту і Ломбардії** (англ. Sacri Monti of Piedmont and Lombardy) — 9 сакральних архітектурних ансамблів 16–17 ст. (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Святого Галла монастир** (англ. Abbey of St. Gall) — архітектурний комплекс сакральних споруд 8–18 ст. у м. Санкт-Галлені (Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Святого Іларіона монастир/Тель Ум Амер** (англ. Saint Hilarion Monastery/ Tell Umm Amer) — архітектурно-археологічна пам'ятка — залишки заснованого святим Іларіоном найстародавнішого християнського монастиря на Святій Землі у м. Нусейрат (Палестина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- Святої Катерини монастир і околиці** (англ. Saint Catherine Area) — православний монастир 6 ст. на Синайському півострові біля підніжжя гори Хорив (Єгипет); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.
- Святої Трійці колона в Оломоуці** (англ. Holy Trinity Column in Olomouc) — архітектурно-скульптурний монумент початку 18 ст. у стилі «оломоуцького бароко» (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Священні місця та маршрути паломництва у гірському хребті Кій** (англ. Sacred Sites and Pilgrimage Routes in the Kii Mountain Range) — 3 священні місця в природному ландшафті, що охороняється (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Севелл, шахтарське місто** (англ. Sewell Mining Town) — поселення біля найбільшої в світі підземної шахти з добування міді 19–20 ст. (Чилі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Севільї кафедральний собор, Алькасар та Архів Індій** (англ. Cathedral, Alcazar and Archivo de Indias in Seville) — архітектурний

комплекс 14–16 ст. у м. Севілья (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987 та 2010.

Сеговії старе місто та його акведук (англ. Old Town of Segovia and its Aqueduct) — античні й середньовічні архітектурні пам'ятки (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985 та 2015.

Селіміє, мечеть та її соціальний комплекс (англ. Selimiye Mosque and its Social Complex) — соборна мечеть із соціально-культурним комплексом (бібліотека, лазні, лікарня, крамниці, медресе) у м. Едірне (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Селус, заповідник (англ. Selous Game Reserve) — природний ландшафт, що охороняється (Танзанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982 та 2012.

Сенегамбії кам'яні кола (англ. Stone Circles of Senegambia) — 4 групи мегалітичних споруд сакрального призначення з поховальними курганами (Гамбія, Сенегал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.

Сен-Луї, острів (англ. Island of Saint-Louis) — архітектурне середовище міста 17–19 ст. на острові (Сенегал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Сен-Педро-де-ла-Рока замок, Сантьяго-де-Куба (англ. San Pedro de la Roca Castle, Santiago de Cuba) — бастіонні укріплення портового міста (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Сент-Джордж, історичне місто та прилеглі оборонні споруди на Бермудах (англ. Historic Town of St. George and Related Fortifications, Bermuda) — (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Сент-Емільйон, район виноробства (франц. Juridiction de Saint-Émilion) — культурний ландшафт (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Сент-Кілда (англ. St. Kilda) — природний ландшафт архіпелагу вулканічного походження, що охороняється (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 2004, 2005.

Серенгети, національний парк (англ. Serengeti National Park) — природний ландшафт савани, що охороняється (Танзанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Серра-да-Капівара, національний парк (англ. Serra da Capivara National Park) — печери з наскельним живописом віком понад 25 тисяч років (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Серрадо заповідні території: національні парки Шапада дос Веадейрус і Емас (англ. Cerrado Protected Areas: Chapada dos Veadeiros and Emas National Parks) — лісисті тропічні савани (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Серце неолітичного Оркнею (англ. Heart of Neolithic Orkney) — культурний ландшафт із комплексами мегалітичних споруд на Оркнейських островах (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999 та 2015.

Симен, національний парк (англ. Simien National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1978.

Сичуанські священні території великої панди — Волон, гора Цюнлай і гори Цзяцзін (англ. Sichuan Giant Panda Sanctuaries — Wolong, Mt Siguniang and Jiajin Mountains) — 7 природних заповідників і 9 пейзажних парків із популяцією великої панди (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.

Сіан-Каан (англ. Sian Kaan) — біосферний заповідник на півострові Юкатан (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Сігірія, стародавнє місто (англ. Ancient City of Sigiriya) — руїни укріпленої королівської резиденції 5 ст. (Шрі-Ланка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Сігішоари історичний центр (англ. Historic Centre of Sighishoara) — архітектурне середовище середньовічного міста-фортеці (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Сідаде-Велья, історичний центр Рібейра-Гранде (англ. Cidade Velha, Historic Centre of Ribeira Grande) — історико-архітектурний комплекс (Кабо-Верде); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

- Сіді та Хунцунь, старовинні села в Південному Аньхой** (англ. Ancient Villages in Southern Anhui — Xidi and Hongcun) — традиційна забудова сіл із гідротехнічними спорудами (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Сіднейської опери будівля** (англ. Sydney Opera House) — театраль-но-видовищний комплекс у м. Сідней, штат Новий Південний Вельс (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.
- Сієни історичний центр** (англ. Historic Centre of Siena) — архітектурне середовище і пам'ятки середньовічного міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Сінгапуру ботанічні сади** (англ. Singapore Botanic Gardens) — ботанічні сади 1859–1875 (Сінгапур); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.
- Сінтри культурний ландшафт** (англ. Cultural Landscape of Sintra) — архітектурне середовище замкового комплексу з парком у стилістиці історизму (еклектики) (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Сінхараджа, лісовий заповідник** (англ. Sinharaja Forest Reserve) — природний ландшафт вологого тропічного лісу (Шрі-Ланка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.
- Сіракава-го та Гокаяма, історичні села** (англ. Historic Villages of Shirakawa-go and Gokayama) — традиційні села в гірському районі (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Сіракамі, гори** (англ. Shirakami-Sanchi) — природний ландшафт, що охороняється (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Сіракузи і скельний некрополь Панталіки** (англ. Syracuse and the Rocky Necropolis of Pantalica) — 2 архітектурно-археологічні комплекси, пов'язані з Давньою Грецією і Стародавнім Римом (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Сіретокі** (англ. Shiretoko) — природний ландшафт, що охороняється, на півострові острова Хоккайдо (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Сі-Тхеп, стародавнє місто і пов'язані з ним пам'ятки Двараваті** (англ. The Ancient Town of Si Thep and its Associated Dvaravati Monuments) — 3 архітектурні комплекси 6–10 ст. (місто-фортеця,

- храмовий комплекс і печера; Таїланд); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.
- Скейлг Мічїл** (англ. Sceilg Mhichil) — архітектурний комплекс монастиря Святого Михаїла 7 ст., розташований на острові (Ірландія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Скелястих островів південна лагуна** (англ. Rock Islands Southern Lagoon) — природний ландшафт 445 вулканічних островів з акваторією і кораловими рифами (Палау); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Соборна площа в Пізі** (англ. Piazza del Duomo, Pisa) — ансамбль архітектурних пам'яток (собор, баптистерій, дзвіниця, інші споруди; область Тоскана, Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Совон, корейські неоконфуціанські академії** (англ. Seowon, Korean Neo-Confucian Academies) — 9 архітектурних комплексів освітнього призначення 15–19 ст. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Соккурам, печера і храм Булгукса** (англ. Seokguram Grotto and Bulguksa Temple) — буддистський сакральний архітектурний комплекс 8 ст. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Сокотра, архіпелаг** (англ. Socotra Archipelago) — острівний природний ландшафт, що охороняється (Ємен); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.
- Соловецьких островів культурний та історичний ансамбль** (англ. Cultural and Historic Ensemble of the Solovetsky Islands) — культурний ландшафт 6 островів Соловецького архіпелагу (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.
- Солтаніє** (англ. Soltaniyeh) — купольний мавзолей Ольджейту 1312 у м. Солтаніє (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Солтейр** (англ. Saltaire) — архітектурне середовище індустріального містечка другої половини 19 ст. (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Спліта історичний комплекс із палацом Діоклетіана** (англ. Historical Complex of Split with the Palace of Diocletian) — історико-архітек-

- турний комплекс античної і середньовічної епох (Хорватія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Сребирна, природний заповідник** (англ. Srebarna Nature Reserve) — озерний ландшафт у долині р. Дунаю (Болгарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Стадлі, королівський парк із включенням руїн монастиря Фаунтіз** (англ. Studley Royal Park including the Ruins of Fountains Abbey) — культурний ландшафт парку із замком, церквою та монастирськими руїнами (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 2012.
- Стамбула історичні райони** (англ. Historic Areas of Istanbul) — архітектурне середовище і пам'ятки старовинного міста (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985 та 2017.
- Стара Гавана та її система укріплень** (англ. Old Havana and its Fortification System) — історичний центр міста (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Стари-Рас і Сопочани** (англ. Stari Ras and Sopocani) — комплекси середньовічних архітектурних пам'яток — фортеці, монастир і церкви (Сербія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Старого Квебека історичний район** (англ. Historic District of Old Quebec) — архітектурний ансамбль колоніального міста-фортеці (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Старого Леона руїни** (англ. Ruins of Leon Viejo) — архітектурно-археологічний комплекс іспанського колоніального міста 16 ст. (Нікарагуа); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Староградська рівнина** (англ. Stari Grad Plain) — культурний ландшафт на острові Хвар (Хорватія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.
- Стародавні й первісні букові ліси Карпат й інших регіонів Європи** (англ. Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe) — мережа природоохоронних територій (Албанія, Австрія, Бельгія, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Іспанія, Італія, Німеччина, Північна Македонія, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Україна, Франція, Хорватія, Чехія, Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007 та 2023.

Статуя Свободи (англ. Statue of Liberty) — пам'ятка монументального мистецтва 1886 біля входу в гавань м. Нью-Йорка (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Стечки — середньовічні надгробки могильників (англ. Stecci Medieval Tombstone Graveyards) — 30 некрополів із кам'яними надгробками (Боснія і Герцеговина, Сербія, Хорватія, Чорногорія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Стівнс-Клінт (англ. Stevens Klint) — прибережна скеля зі скам'янілостями (Данія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.

Стокле, дім (англ. Stoclet House) — особняк банкіра Адольфа Стокле 1905—1911 у м. Брюсселі (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

Стоунхендж, Ейвбері та прилеглі комплекси (англ. Stonehenge, Avebury and Associated Sites) — групи мегалітичних споруд (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986 та 2008.

Страсбург Гранд-Іль і Нове місто (франц. Strasbourg, Grande-Île et Neustadt) — історичний центр м. Страсбурга довкола собору, а також збудоване німцями 1871–1918 Нове місто (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Струве геодезична дуга (англ. Struve Geodetic Arc) — мережа триангуляційних пунктів завдовжки 2820 км із півночі на південь 1816–1855, які дозволили встановити точну форму Землі (Білорусь, Естонія, Латвія, Литва, Молдова, Норвегія, Росія, Україна, Фінляндія, Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Студениця, монастир (англ. Studenica Monastery) — ансамбль архітектурних і мистецьких пам'яток 13–14 ст. (Сербія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Суданського стилю мечеті на Півночі Кот-д'Івуару (англ. Sudanese Style Mosques in Northern Cote d'Ivoire) — 8 глинобитних мечетей 16–19 ст. (Кот-д'Івуар); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Сузи (англ. Susa) — археологічний комплекс стародавнього міста трьох цивілізацій — еламської, персидської та парфянської (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

- Сукре, історичне місто** (англ. Historic City of Sucre) — ансамбль міської забудови 16 ст. (Болівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Сукур, культурний ландшафт** (англ. Sukur Cultural Landscape) — сільськогосподарський ландшафт із поселеннями й архітектурним комплексом (Нігерія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Сукхотай, історичне місто і прилеглі історичні міста** (англ. Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns) — історико-архітектурний комплекс 12–18 ст. (Таїланд); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Сулейман-Тоо, священна гора** (англ. Sulaiman-Too Sacred Mountain) — природний і культурний ландшафт, що охороняється (Киргизстан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.
- Суматра, спадщина тропічних дощових лісів** (англ. Tropical Rainforest Heritage of Sumatra) — 3 національні парки з ендемічною флорою і фауною (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Сундарбан** (англ. The Sundarbans) — найбільший на Землі мангровий ліс, національний парк (Бангладеш); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Сундарбан, національний парк** (англ. Sundarbans National Park) — природний ландшафт дельти річок Гангу, Брахмапутри, Мегхни (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Суоменлінна фортеця** (англ. Fortress of Suomenlinna) — шведська бастионна фортеця 18 ст. на острові при вході в гавань м. Гельсінкі (Фінляндія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Сурінамський центральний природний заповідник** (англ. Central Suriname Nature Reserve) — природний ландшафт, що охороняється (Сурінам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Суртсей** (англ. Surtsey) — вулканічний острів, що виник 1963–1967 (Ісландія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.
- Суса медіна, старе місто** (англ. Medina of Sousse) — архітектурне середовище середньовічного міста (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988 та 2010.

Сучжоу класичні сади (англ. Classical Gardens of Suzhou) — комплекс 9 садів — взірців китайського садово-паркового мистецтва (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997 та 2000.

Східний Реннелл (англ. East Rennell) — природний ландшафт східної частини острова Реннелл, що охороняється (Соломонові Острови); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Схокланд і довкілля (англ. Schokland and Surroundings) — культурний ландшафт польдера (Нідерланди); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Сьєнфугос, історичний центр міста (англ. Urban Historic Centre of Cienfuegos) — архітектурне середовище колоніального міста 19 ст. (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Сьєрра-Горде, францисканські місії у Керетаро (англ. Franciscan Missions in the Sierra Gorda of Queretaro) — архітектурні комплекси 5 францисканських місій середини 18 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Сьєрра-де-Сан-Франсиско наскельний живопис (англ. Rock Paintings of the Sierra de San Francisco) — гірська місцевість із наскельними розписами 100–1300 (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Сьєрра-де-Трамунтана, культурний ландшафт (англ. Cultural Landscape of the Serra de Tramuntana) — сільськогосподарський ландшафт зі стародавньою зрошувальною системою (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Табрізький комплекс історичного базару (англ. Tabriz Historic Bazaar Complex) — архітектурний комплекс доби середньовіччя (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Таджицький національний парк (гори Паміру) (англ. Tajik National Park (Mountains of the Pamirs) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Таджикистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Тадж-Махал (англ. Taj Mahal) — ісламський мавзолей 17 ст. у м. Агрі (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Тадрарт-Акакуса пам'ятки наскельного мистецтва (англ. Rock-Art Sites of Tadrart Acacus) — печерні розписи від 12 тисячоліття до н. е. (Лівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Таї, національний парк (англ. Tai National Park) — природний ландшафт вологих тропічних лісів (Кот-д'Івуар); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Тайшань, гора (англ. Mount Taishan) — священна гора даосизму, місце паломництва (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Такалик-Абах, національний археологічний парк (англ. National Archaeological Park Tak'alik Ab'aj) — комплекс архітектурних й археологічних пам'яток ольмеків і мая (Гватемала); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Таксіла (англ. Taxila) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього міста (Пакистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Талайотської Менорки доісторичні комплекси пам'яток (англ. Prehistoric Sites of Talayotic Menorca) — археологічні пам'ятки острова Менорка з мегалітичними спорудами (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Таламанка Рейндж — Ла Амістад заповідники / Національний парк Ла Амістад (англ. Talamanca Range-La Amistad Reserves / La Amistad National Park) — природний ландшафт із вологими тропічними лісами (Коста-Рика, Панама); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983 та 1990.

Таллінна історичний центр (Старе місто) [англ. Historic Centre (Old Town) of Tallinn] — архітектурне середовище середньовічного міста навколо замку (Естонія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Танбали археологічного ландшафту петрогліфи (англ. Petroglyphs of the Archaeological Landscape of Tanbaly) — 5 тисяч петрогліфів і некрополь у гірській ущелині (Казахстан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Танума наскельні рельєфи (англ. Rock Carvings in Tanum) — петрогліфи бронзової доби (Швеція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.

Таос-Пуєбло (англ. Taos Pueblo) — архітектурне середовище індіанського поселення (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Тапутапугатеа (франц. Taputapuātea) — природний і культурний ландшафт на полінезійському острові в Тихому океані (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Тарновські Гури, свинцево-срібно-цинковий рудник і його система управління підземними водами (англ. Tarnowskie Gory Lead-Silver-Zinc Mine and its Underground Water Management System) — культурний ландшафт із шахтою (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Таррако археологічний ансамбль (англ. Archaeological Ensemble of Tarraco) — археологічний ансамбль 1 ст. до н. е. — 3 ст. н. е., м. Таррагона (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Тасманії дика природа (англ. Tasmanian Wilderness) — мережа природних парків і заповідників у лісистій місцевості з археологічними пам'ятками в печерах (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Тассілі-Адджер (англ. Tassili n'Ajjer) — історико-археологічний комплекс пам'яток однойменного плато в пустелі Сахара (Алжир); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

Тауер Лондонський (англ. Tower of London) — королівський замок із донжоном 11 ст. (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Тахт-і-Бахі, буддійські руїни й сусідні залишки міста Шахр-і-Бахлол (англ. Buddhist Ruins of Takht-i-Bahi and Neighbouring City Remains at Sahr-i-Bahlol) — монастирський комплекс 1 ст. та археологічні залишки давнього міста (Пакистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Твіфелфонтейн або Уї-Аїс (англ. Twyfelfontein or Ui-Aes) — 6 комплексів наскельного мистецтва палеоліту (Намібія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Те Хенуа Ената — Маркізькі острови (франц. Te Henua Enata — Les îles Marquises) — природний ландшафт тропічного архіпелага, що охороняється разом з археологічними пам'ятками (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Те-Вахіпоунаму — **Південний Захід Нової Зеландії** (англ. Te Wāhīpounamu — South West New Zealand) — природний ландшафт, що охороняється (Нова Зеландія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Тейде, національний парк (англ. Teide National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Тельча історичний центр (англ. Historic Centre of Telch) — ансамбль середньовічного міста з готичним замком (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Теотіуакан, доіспанське місто (англ. Pre-Hispanic City of Teotihuacan) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього міста — сакрального центру (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.

Тетуана медіна (раніше відомого як Тітавін) [англ. Medina of Tetouan (formerly known as Titawin)] — архітектурне середовище історичного центру міста (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Теуакана-Куікатлана долина: первісне середовище проживання Мезоамерики (англ. Tehuacan-Cuicatlan Valley: originary habitat of Mesoamerica) — природний і культурний ландшафти (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Техт-е Солейман (англ. Takht-e Soleyman) — археологічний комплекс стародавнього зороатрійського святилища (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Тія (англ. Tiya) — комплекс археологічних пам'яток (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.

Тікаль, національний парк (англ. Tikal National Park) — архітектурний ансамбль старовинного міста — центру цивілізації мая (Гватемала); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Тімбукту (англ. Timbuktu) — архітектурні комплекси міста, яке в 15–16 ст. було центром поширення ісламу в Африці (Малі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.

Тімгад (англ. Timgad) — руїни давньоримського міста (Алжир); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.

- Тінгвеллір, національний парк** (англ. Þingvellir National Park) — культурний ландшафт (Ісландія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Тіпаса** (англ. Tírasa) — руїни стародавнього міста (Алжир); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Тір** (англ. Tyre) — архітектурно-археологічний комплекс античного міста (Ліван); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.
- Тіуанако: духовний і політичний центр культури Тіуанако** (англ. Tiwanaku: Spiritual and Political Centre of the Tiwanaku Culture) — залишки столиці індіанської культури 1500 до н. е. — 10 ст. (Болівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Тлакотальпана, комплекс історичних пам'яток** (англ. Historic Monuments Zone of Tlacotalpan) — архітектурне середовище іспанського міста-річкового порту 16 ст. (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Токайського виноробного регіону історичний культурний ландшафт** (англ. Tokaj Wine Region Historic Cultural Landscape) — ландшафт, пов'язаний із виготовленням токайських вин (Угорщина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.
- Толедо, історичне місто** (англ. Historic City of Toledo) — архітектурне середовище середньовічного міста (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.
- Томарський монастир Христа** (англ. Convent of Christ in Tomar) — архітектурний комплекс монастиря тамплієрів (Португалія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.
- Томіоки шовкова фабрика та пов'язані пам'ятки** (англ. Tomioka Silk Mill and Related Sites) — виробничий комплекс кінця 19 ст. (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Тонгаріро, національний парк** (англ. Tongariro National Park) — природний і культурний ландшафт, що охороняється (Нова Зеландія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990 та 1993.
- Торунь, середньовічне місто** (англ. Medieval Town of Torun) — архітектурне середовище історичного центру міста 13–15 ст. (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Тосканські вілли і сади Медічі** (англ. Medici Villas and Gardens in Tuscany) — 12 вілл і 2 сади династії Медічі 15–17 ст. на території

- Тоскани (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.
- Транг-Ан, ландшафтний комплекс** (англ. Trang An Landscape Complex) — карстовий ландшафт з археологічними й архітектурними пам'ятками (В'єтнам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014 та 2016.
- Трансільванії села з інкастельованими церквами** (англ. Villages with Fortified Churches in Transylvania) — 7 німецьких сіл із мурованими храмами 13–16 ст. (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993 та 1999.
- Трансіранська залізниця** (англ. Trans-Iranian Railway) — комплекс інженерних споруд залізниці, збудованої 1927–1939 (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Три Паралельні Ріки Юньнана, заповідники** (англ. Three Parallel Rivers of Yunnan Protected Areas) — національний парк, що складається з 8 окремих територій (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003 та 2010.
- Тринідад і долина де-лос-Інгеньйос** (англ. Trinidad and the Valley de los Ingenios) — культурний ландшафт міста 16–19 ст. (Куба); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.
- Тріра римські пам'ятки, собор Святого Петра і церква Богородиці** (англ. Roman Monuments, Cathedral of St. Peter and Church of Our Lady in Trier) — комплекс античних римських та середньовічних архітектурних пам'яток (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.
- Трогір, історичне місто** (англ. Historic City of Trogir) — архітектурний ансамбль забудови старовинного міста (Хорватія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.
- Трої археологічний комплекс** (англ. Archaeological Site of Troy) — архітектурно-археологічний комплекс пам'яток міста-фортеці 3 тисячоліття до н. е. — 5 ст. до н. е. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Троїце-Сергієвої лаври архітектурний ансамбль у Сергієвому Посаді** (англ. Architectural Ensemble of the Trinity Sergius Lavra in Sergiev Posad) — архітектурний ансамбль сакральних споруд 15–18 ст. (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Трондек-Клондайк (англ. Trondek-Klondike) — культурний ландшафт території Клондайкської золотої лихоманки кінця 19 ст. (Канада); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Тршебича єврейський квартал і базиліка Святого Прокопа (англ. Jewish Quarter and St. Procopius' Basilica in Trshebych) — архітектурне середовище історичного центру міста (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

Туббатаха рифи, природний парк (англ. Tubbataha Reefs Natural Park) — природний ландшафт атольного коралового рифу, що охороняється (Філіппіни); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993 та 2009.

Тугайні ліси природного заповідника Тигрова Балка (англ. Tugay forests of the Tigrovaya Balka Nature Reserve) — природний ландшафт, що охороняється (Таджикистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Тугендхата вілла у Брно (англ. Tugendhat Villa in Brno) — твір архітектури авторства Л. Міс ван дер Роє (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Тулоу Фуцзяня (англ. Fujian Tulou) — комплекс глинобитних інкастельованих общинних будинків 12–20 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008

Тунісу медіна, старе місто (англ. Medina of Tunis) — архітектурне середовище середньовічного міста 12–16 ст. (Туніс); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979 та 2010.

Туранські холодні зимові пустелі (англ. Cold Winter Deserts of Turan) — 4 природні ландшафти, що охороняються (Казахстан, Туркменістан, Узбекистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Туркана озера, національні парки (англ. Lake Turkana National Parks) — 3 національні парки на берегах озера та на його островах (Кенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Тусі визначні місця (англ. Tusi Sites) — культурний ландшафт етнічної меншини (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Тхімліч Охінга, археологічний комплекс (англ. Thimlich Ohinga Archaeological Site) — оборонна споруда 16 ст. (Кенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Тхунгяй і Хуайкхакхенг, природні заповідники (англ. Thungyai-Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuaries) — лісові природні ландшафти, що охороняються (Таїланд); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.

Тьбеле королівський двір (Royal Court of Tiébélé) — архітектурний комплекс 16 ст. (Буркіна-Фасо); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Тьеррадентро, національний археологічний парк (англ. National Archeological Park of Tierradentro) — комплекс підземних гробниць 6–10 ст. (Колумбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Тянь-Шань Західний (англ. Western Tien-Shan) — гірський природний ландшафт, що охороняється (Казахстан, Киргизстан, Узбекистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.

Тянь-Шань у Сінцзяні (англ. Xinjiang Tianshan) — високогірний природний ландшафт (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Уадана, Шингетті, Тішіта й Уалата стародавні ксари (англ. Ancient Ksour of Ouadane, Chinguetti, Tichitt and Oualata) — архітектурне середовище інкастельованих поселень із ксарами (інкастельованими житловими будинками) довкола мечетей (Мавританія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Уаді-Кадіша (Священна Долина) і ліс кедрів Бога (Хорш Арз ель-Раб) [англ. Ouadi Qadisha (the Holy Valley) and the Forest of the Cedars of God (Horsh Arz el-Rab)] — культурний ландшафт ранньохристиянських монастирів (Ліван); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Уаскаран, національний парк (англ. Huascarán National Park) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.

Убеди і Баеси ренесансні монументальні ансамблі (англ. Renaissance Monumental Ensembles of Ubeda and Baeza) — архітектурні пам'ятки й ансамблі 16 ст. у містах Убеда і Баеса (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.

- Убсунурська котловина** (англ.Uvs Nuur Basin) — 12 ділянок природного ландшафту, що охороняється (Монголія, Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Уданшань, гірський комплекс стародавніх будівель** (англ. Ancient Building Complex in the Wudang Mountains) — забудований даоськими храмами та монастирями гірський хребет (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Уджунг-Кулон, національний парк** (англ. Ujung Kulon National Park) — природний ландшафт острова Яви і групи островів Кракатау (Індонезія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Уї, гора (Уїшань)** (англ. Mount Wuyi) — цінний біологічною різноманітністю гірський хребет і культурний ландшафт із руїнами храмів і монастирів, залишки столиці китайських імператорів династії Хань (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999 та 2017.
- Уліньюань, ландшафтна та історична територія** (англ. Wulingyuan Scenic and Historic Interest Area) — гірський природний ландшафт (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.
- Улуру-Ката Т'юта, національний парк** (англ. Uluru-Kata Tjuta National Park) — національний парк з унікальними геологічними утвореннями, священними для племені анагу (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987 та 1994.
- Ум ер-Расас (Кастром Мефаа)** [англ. Um er-Rasas (Kastrom Mefa'a)] — архітектурно-археологічний комплекс 3–9 ст. (Йорданія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Умм Аль-Джималь** (англ. Umm Al-Jimāl) — архітектурно-археологічний комплекс історичного міста 1–8 ст. (Йорданія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- Уніанга, озера** (англ. Lakes of Ounianga) — 18 прісноводних і солоних озер у пустелі Сахара (Чад); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Урбіно історичний центр** (англ. Historic Centre of Urbino) — архітектурне середовище середньовічного й ранньомодерного міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Урнеська дерев'яна церква** (англ. Urnes Stave Church) — дерев'яна архітектурна пам'ятка 12–13 ст. (Норвегія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Урук-Бані-Маарид (англ. Uruq Bani Maarid) — природний заповідник у пустелі Руб-ель-Халі (Саудівська Аравія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.

Успенський собор і монастир міста-острова Свіязька (англ. Assumption Cathedral and Monastery of the Town-Island of Sviyazhsk) — архітектурні пам'ятки міста 16–17 ст. (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Ушмаль, доіспанське місто (англ. Pre-Hispanic Town of Uxmal) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього міста мая на півострові Юкатан (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

Фагуса фабрика в Альфельді (англ. Fagus Factory in Alfeld) — комплекс промислової архітектури 1910 авторства В. Гропіуса (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Фаньцзиншань (англ. Fanjingshan) — гірський природний ландшафт із буковими лісами (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Фасіл-Геббі, район Гондара (англ. Fasil Ghebbi, Gondar Region) — місто-фортеця 16–17 ст. (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Фатехпур-Сікрі (англ. Fatehpur Sikri) — архітектурне середовище ісламського міста 16 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.

Феніксових островів заповідник (англ. Phoenix Islands Protected Area) — океанічна система коралових островів, що охороняється (Кірібаті); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Ферапонтового монастиря ансамбль (англ. Ensemble of the Ferapontov Monastery) — архітектурний ансамбль сакральних споруд 15–17 ст. (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Ферара, місто ренесансу і його дельта річки По (англ. Ferrara, City of the Renaissance, and its Po Delta) — архітектурне середовище середньовічного міста і його ландшафт (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995 та 1999.

Фертьо — Нойзідлерського озера культурний ландшафт (англ. Ferto — Neusiedlersee Cultural Landscape) — старовинні поселення

- й палацові ансамблі довкола озера (Австрія, Угорщина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Феса медіна** (англ. Medina of Fez) — архітектурне середовище історичного центру міста 9–14 ст. (Марокко); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Фіви стародавні з їхніми некрополями** (англ. Ancient Thebes with its Necropolis) — столиця Стародавнього Єгипту з храмами й палацами Карнака і Луксора й некрополями Долини Царів (Єгипет); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Філіппи, археологічний комплекс** (англ. Archaeological Site of Philippi) — архітектурне середовище античного міста-фортеці (Греція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.
- Філіппінських Кордільєрів рисові тераси** (англ. Rice Terraces of the Philippine Cordilleras) — сільськогосподарський культурний ландшафт (Філіппіни); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.
- Філіппінські барокові церкви** (англ. Baroque Churches of the Philippines) — 4 католицькі храми в стилі бароко (Філіппіни); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Фламандські бегінажі** (англ. Flemish Beguinages) — архітектурні ансамблі жіночих спільнот пізньосередньовічного й ранньомодерного часів (Бельгія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Флоренції історичний центр** (англ. Historic Centre of Florence) — архітектурне середовище старовинного міста (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982 та 2015, 2021, 2023.
- Фольклінгенський металургійний завод** (англ. Volklingen Ironworks) — пам'ятка індустріального розвитку 19–20 ст. (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Фонг-Ня-Ке-Банг, національний парк** (англ. Phong Nha-Ke Bang National Park) — природний ландшафт, що охороняється (В'єтнам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003 та 2015.
- Фонтенбло, палац і парк** (франц. Palais et parc de Fontainebleau) — палацово-парковий ансамбль 16 ст. у стилі французького ренесансу (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.
- Фонтене, цистерціанське абатство** (франц. Abbaye cistercienne de Fontenay) — монастир ордену цистерціанців 12 ст. (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Форт Самайпата (англ. Fuerte de Samaipata) — археологічна пам'ятка 14–16 ст. (Болівія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Фортеці даків у горах Орештіє (англ. Dacian Fortresses of the Orastie Mountains) — архітектурно-археологічні залишки 6 фортець 1 ст. до н. е. — 1 ст. (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.

Фортеця і Сен-Хуан, національний історичний комплекс у Пуерто-Ріко (англ. La Fortaleza and San Juan National Historic Site in Puerto Rico) — архітектурний комплекс фортеці портового міста 16–20 ст. (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983 та 2016.

Фортський міст (англ. The Forth Bridge) — залізничний міст 1890 через р. Форт (Велика Британія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Фрай-Бентос, індустріальний ландшафт (англ. Fray Bentos Industrial Landscape) — архітектурне середовище приміського промислового комплексу другої половини 19 ст. (Уругвай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Французькі південні землі й моря (франц. Terres et mers australes françaises) — акваторії та острови у південній частині Індійського океану (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Френка Ллойда Райта архітектура 20 сторіччя (англ. The 20th Century Architecture of Frank Lloyd Wright) — 8 будівель видатного американського архітектора (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.

Фудзісан, священне місце та джерело мистецького натхнення (англ. Fujisan, sacred place and source of artistic inspiration) — культурний ландшафт гори Фудзіями (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Хаврамана / Ураманата, культурний ландшафт (англ. Cultural Landscape of Hawraman / Uramanat) — архітектурне і природне середовище 12 курдських сіл (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

- Халонг бухта — Катба архіпелаг** (англ. Ha Long Bay — Cat Ba Archipelago) — природний ландшафт бухти й островів, що охороняється (В'єтнам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Хал-Сафлієні іпогей** (англ. Hal Saflieni Hypogeum) — підземні катакомби сакрального призначення 3 тисячоліття до н. е. (Мальта); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1980.
- Хамігуїтан гори, природний заповідник** (англ. Mount Hamiguitan Range Wildlife Sanctuary) — природний ландшафт гірського хребта з ендемічною флорою і фауною (Філіппіни); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Хампі, комплекс пам'яток** (англ. Group of Monuments at Hampi) — архітектурно-археологічні пам'ятки стародавнього міста (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.
- Ханчжоу, культурний ландшафт Західного озера** (англ. West Lake Cultural Landscape of Hangzhou) — культурний ландшафт навколо озера посеред міста Ханчжоу (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.
- Харар-Джуголь, історичне місто-фортеця** (англ. Harar Jugol, the Fortified Historic Town) — архітектурне середовище історичного центру міста 13–16 ст. (Ефіопія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.
- Хатра** (англ. Hatra) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього міста-фортеці (Ірак); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Хаттуса: столиця хеттів** (англ. Hattusha: the Hittite Capital) — архітектурно-археологічні пам'ятки столиці Хеттського царства (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.
- Хахое і Яньдон, історичні села Кореї** (англ. Historic Villages of Korea: Nahoe and Yangdong) — архітектурне й ландшафтне середовище двох сіл 14–15 ст., створених за конфуціанськими принципами (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.
- Хвасон, фортеця** (англ. Hwaseong Fortress) — комплекс оборонних споруд кінця 18–19 ст. у м. Суwon (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Хегматане (англ. Hegmataneh) — архітектурно-археологічний комплекс поселення 7 ст. до н. е. – 7 ст. (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.

Хегра, археологічний комплекс [англ. Hegra Archaeological Site)] — комплекс споруд і некрополь Набатеїської цивілізації 1 ст. до н. е. — 1 ст. (Саудівська Аравія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2008.

Хейнса храм Чангьон Пханджон, сховище дерев'яних табличок Кореїської Трипітаки (англ. Haeinsa Temple Janggyeong Panjeon, the Depositories for the Tripitaka Koreana Woodblocks) — храмовий комплекс, у якому зберігають найповнішу збірку 80 тисяч дерев'яних табличок буддійських текстів 1237–1248 (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Херсонес Таврійський та його хора, стародавнє місто (англ. Ancient City of Tauric Chersonese and its Chora) — архітектурно-археологічний комплекс античного міста у м. Севастополі (Україна); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Хіма культурний район (англ. Hima Cultural Area) — місце розташування численних петрогліфів та інших археологічних пам'яток (Саудівська Аравія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.

Хімедзі, замок (англ. Himeji-jo) — архітектурний комплекс оборонних споруд початку 17 ст. (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Хіраїдзумі — храми, сади й археологічні пам'ятки представників буддизму Чистої Землі (англ. Hiraizumi — Temples, Gardens and Archaeological Sites Representing the Buddhist Pure Land) — буддійський сакральний комплекс із 5 частин (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.

Хірокітія (англ. Choירוkoitia) — комплекс археологічних пам'яток неолітичного поселення (Кіпр); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Хіросіми меморіал миру (купол Генбаку) [англ. Hiroshima Peace Memorial (Genbaku Dome)] — меморіальний комплекс у пам'ять про атомне бомбардування м. Хіросіми (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.

- Ходжа Ахмеда Ясаві мавзолей** (англ. Mausoleum of Khoja Ahmed Yasawi) — архітектурна пам'ятка 14–15 ст. у м. Туркестані (Казахстан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2003.
- Холлоко, історичне село та його оточення** (англ. Old Village of Hollókő and its Surroundings) — архітектурне середовище і ландшафт традиційного села 17–18 ст. (Угорщина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Хомані, культурний ландшафт** (англ. †Khomani Cultural Landscape) — пустельний ландшафт, у якому мешкає народ хомані (Південно-Африканська Республіка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Хорезу, монастир** (англ. Monastery of Horezu) — архітектурний ансамбль сакральних споруд 17–18 ст. (Румунія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Хорюджі теренів буддійські пам'ятки** (англ. Buddhist Monuments in the Horyu-ji Area) — комплекс буддійських пам'яток дерев'яної архітектури і мистецтва 7–8 ст. (Ікаруга, префектура Нара, Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Хочікалько, комплекс археологічних пам'яток** (англ. Archaeological Monuments Zone of Xochicalco) — архітектурно-археологічний комплекс інкастельованого міста — сакрального центру 650–900 (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Хоя-де-Серен, археологічний комплекс** (англ. Joya de Cerén Archaeological Site) — поселення доколумбової доби, засипане попелом вулкана 600 (Сальвадор); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.
- Хоян, стародавнє місто** (англ. Hoi An Ancient Town) — архітектурне середовище і пам'ятки старовинного міста (В'єтнам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1999.
- Храм Неба: імператорський жертвний вівтар у Пекіні** (англ. Temple of Heaven: an Imperial Sacrificial Altar in Beijing) — комплекс архітектурних пам'яток (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.
- Хуанлун, ландшафтна та історична територія** (англ. Huanglong Scenic and Historic Interest Area) — гірський природний ландшафт (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.

Хуаншань, гора (англ. Mount Huangshan) — гірське пасмо, «улюблена гора китайців» (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1990.

Хунхе-Хані, рисових терас культурний ландшафт (англ. Cultural Landscape of Honghe Hani Rice Terraces) — штучно створені гірські тераси рисових полів з іригаційними спорудами (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2013.

Хюе, комплекс пам'яток (англ. Complex of Hue Monuments) — архітектурне середовище і пам'ятки старовинного міста (В'єтнам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Центральне університетське містечко Національного автономного університету Мехіко (УНАМ) [англ. Central University City Campus of the Universidad Nacional Autonoma de Mexico (UNAM)] — архітектурно-мистецький ансамбль 1949–1952 як зразок латиноамериканського модернізму (Мексика); об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.

Центральний сектор імперської цитаделі Тханг Лонг — Ханой (англ. Central Sector of the Imperial Citadel of Thang Long — Hanoi) — архітектурний ансамбль інкастельованого історичного центру міста (В'єтнам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Центральний Сіхоте-Алінь (англ. Central Sikhote-Alin) — гірські природні ландшафти, що охороняються (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001 та 2018.

Центральної Амазонії заповідний комплекс (англ. Central Amazon Conservation Complex) — водна система річкових проток і озер із лісами (Бразилія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Церква абатства Сен-Савен на Гартемпі (франц. Abbatale de Saint-Savin sur Gartempe) — монастирська церква з фресками 11–12 ст. (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1983.

Церкви Миру в Яворі й Свидниці (англ. Churches of Peace in Jawor and Swidnica) — дерев'яні архітектурні пам'ятки середини 17 ст. (Польща); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Цзоцзян Хуашань, культурний ландшафт наскельного мистецтва (англ. Zuojiang Huashan Rock Art Cultural Landscape) — місцезнахо-

- дження наскельних зображень 5 ст. до н. е. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.
- Цзючжайгоу долини ландшафтна та історична територія** (англ. Jiuzhaigou Valley Scenic and Historic Interest Area) — високогірний природний ландшафт (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.
- Цинхай Хох Сіль** (англ. Qinghai Hoh Xil) — природний ландшафт високогірного плато (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Цинченшань гора та Дуцзяньян ́їригаційна система** (англ. Mount Qingcheng and the Dujiangyan Irrigation System) — священна гора даосів та зрошувальна система, що діє від 3 ст. до н. е. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Цитадель династії Хо** (англ. Citadel of the Ho Dynasty) — комплекс оборонних споруд 14 ст. (В'єтнам); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2011.
- Цитадель, Сан-Сусі, Рам'єр — національний історичний парк** (англ. National History Park — Citadel, Sans Souci, Ramiers) — архітектурні пам'ятки 19 ст. (Гаїті); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Цоділо** (англ. Tsodilo) — місце зосередження доісторичних наскельних зображень у пустелі Калахарі (Ботсвана); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.
- Цюаньчжоу: світовий торговельний центр у Китаї епохи династій Сун-Юань** (англ. Quanzhou: Emporium of the World in Song-Yuan China) — комплекс старовинної забудови приморського міста 10–14 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Чавін, археологічний комплекс** [англ. Chavin (Archaeological Site)] — архітектурно-археологічний комплекс 1500–300 до н. е. (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1985.
- Чако культура** (англ. Chaco Culture) — комплекс архітектурно-археологічних пам'яток 850–1250 у каньйоні Чако (США); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987.
- Чампанер-Падагадх, археологічний парк** (англ. Champaner-Pavagadh Archaeological Park) — культурний ландшафт з архітектурними та

- археологічними пам'ятками (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.
- Чанкілло, археоастрономічний комплекс** (англ. Chankillo Archaeo-astronomical Complex) — архітектурно-археологічна пам'ятка (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Чан-Чан, археологічна зона** (англ. Chan Chan Archaeological Zone) — архітектурно-археологічне середовище стародавнього міста, найбільшого в доколумбовій Америці (Перу); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.
- Чатал-Хююк, неолітичний комплекс** (англ. Neolithic Site of Chatal-hoyuk) — археологічні залишки поселення 7,5 тис. — 5,7 тис. до н. е. (Туреччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Ченде, гірський курорт та його віддалені храми** (англ. Mountain Resort and its Outlying Temples, Chengde) — літня резиденція китайської імператорської династії Цін, 1703–1792 (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1994.
- Ченцзянське місцезнаходження скам'янілостей** (англ. Chengjiang Fossil Site) — морські скам'янілості кембрійського періоду (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2012.
- Червоного форту комплекс** (англ. Red Fort Complex) — інкастельований палац першої половини 17 ст. (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2007.
- Чеського Крумлова історичний центр** (англ. Historic Centre of Cesky Krumlov) — ансамбль середньовічного міста з замком (Чехія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1992.
- Чичен-Іца, доіспанське місто** (англ. Pre-Hispanic City of Chichen-Itza) — архітектурно-археологічний комплекс стародавнього міста мая і тольтеків (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1988.
- Чіленто і Валло-ді-Діано, національний парк з археологічним комплексом Пестума і Велли, і Чертоза в Падуї** (англ. Cilento and Vallo di Diano National Park with the Archeological Sites of Paestum and Velia, and the Certosa di Padula) — культурний ландшафт з археологічними та архітектурними комплексами (Італія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1998.

Чілоє церкви (англ. Churches of Chiloe) — комплекс католицьких храмів 18–19 ст. на острові Чілоє (Чилі); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.

Чірібікете, національний парк — «Малока Ягуара» (англ. Chiribiquete National Park — «The Maloca of the Jaguar») — 60 печер із наскельними малюнками 20 тисячоліття до н. е. (Колумбія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.

Чітван, національний парк (англ. Chitwan National Park) — природний ландшафт, що охороняється (Непал); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1984.

Чога-Занбіл (англ. Tchogha Zanbil) — архітектурний ансамбль священного міста Еламського царства (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.

Чоли великі храми (англ. Great Living Chola Temples) — 3 індуїстські храми 11 ст. імперії Чола на півдні Індії (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1987 та 2004.

Чонгоні, комплекс наскельного мистецтва (англ. Chongoni Rock-Art Area) — природний ландшафт зі 127 ділянками наскельних зображень (Малаві); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2006.

Чонмьо, храм (англ. Jongmyo Shrine) — конфуціанська культова споруда 16 ст. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1995.

Чосон династії королівські гробниці (англ. Royal Tombs of the Joseon Dynasty) — 40 гробниць 1408–1966 у 18 локаціях (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

Чхандоккун, палацовий комплекс (англ. Changdeokgung Palace Complex) — палацово-парковий ансамбль 15 ст. (Південна Корея); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1997.

Чхатрапаті Шиваджі вокзал (колишній вокзал Вікторія) [англ. Chhatrapati Shivaji Terminus (formerly Victoria Terminus)] — залізничний вокзал 1878–1888 у м. Мумбаї (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2004.

Шаламар, фортеця і сади у Лахорі (англ. Fort and Shalamar Gardens in Lahore) — 2 архітектурні ансамблі ранньомодерного часу (Пакистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

- Шампані пагорби, будинки й винні погребки** (франц. Coteaux, Maisons et Caves de Champagne) — культурний ландшафт, пов'язаний із виготовленням шампанських вин (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.
- Шантінікетан** (англ. Santiniketan) — архітектурний ансамбль освітнього і культурного центру, заснованого 1901 Р. Тагором (Індія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.
- Шарк** (Акуляча) затока у Західній Австралії (англ. Shark Bay, Western Australia) — затока Індійського океану з унікальними водоростями й морською фауною (Австралія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1991.
- Шартрський собор** (франц. Cathédrale de Chartres) — готичний собор 12–13 ст. (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1979.
- Шарх-і Сохта** (англ. Shahr-i Sokhta) — археологічний комплекс стародавнього міста 3200–1800 до н. е. (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Шахрисабза історичний центр** (англ. Historic Centre of Shakhrisayabz) — архітектурне середовище і пам'ятки середньовічного міста 14–15 ст. (Узбекистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2000.
- Швабської Юри печери і мистецтво льодовикової доби** (англ. Caves and Ice Age Art in the Swabian Jura) — 6 печер 43–33 тисячоліть до н. е. з творами тогочасного мистецтва (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.
- Шверинської резиденції ансамбль** (англ. Schwerin Residence Ensemble) — архітектурний ансамбль 19 ст. у стилі історизму (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2024.
- ШВМ пам'ятки Шпаєра, Вормса, Майнца** (англ. ShUM Sites of Speyer, Worms and Mainz) — єврейські пам'ятки та їхні комплекси у трьох старовинних містах (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2021.
- Шейха Сафі ал-діна ханега та ансамбль святилища в Ардебілі** (англ. Sheikh Safi al-din Khanegah and Shrine Ensemble in Ardabil) — ансамбль сакральних споруд суфіїв 16–18 ст. (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

- Шекі історичний центр із ханським палацом** (англ. Historic Centre of Sheki with the Khan's Palace) — комплекс історичної забудови (м. Шекі, Азербайджан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2019.
- Шен-де-Пюї, тектонічна формація — розлом Лимань** (франц. Haut lieu tectonique Chaîne des Puys — faille de Limagne) — природний ландшафт, що охороняється (Франція); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2018.
- Шеньнунцзя Хубейська** (англ. Hubei Shennongjia) — лісовий природний ландшафт (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2016.
- Шибам, старовинне інкастельоване місто** (англ. Old Walled City of Shibam) — архітектурне середовище міста-фортеці 16 ст. (Ємен); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1982.
- Шкоцьянські печери** (англ. Shkotsyan Caves) — вапнякові карстові печери (Словенія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1986.
- Шлях ладану — міста в пустелі Негев** (англ. Incense Route — Desert Cities in the Negev) — архітектурно-археологічні комплекси чотирьох стародавніх набатейських міст (Ізраїль); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.
- Шовкова біржа у Валенсії** (англ. La Lonja de la Seda de Valencia) — ансамбль архітектурних пам'яток доби готики 1482–1533 (Іспанія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1996.
- Шовкові шляхи: Зарафшан-Каракумський коридор** (англ. Silk Roads: Zarafshan-Karakum Corridor) — культурний ландшафт і пам'ятки 866-кілометрової ділянки Великого шовкового шляху (Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2023.
- Шовкові шляхи: мережа маршрутів коридору Чан-Ань — Тянь-Шань** (англ. Silk Roads: the Routes Network of Chang'an-Tianshan Corridor) — природний і культурний ландшафт та пам'ятки уздовж стародавнього торгового шляху (Китай, Казахстан, Киргизстан); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2014.
- Шпаєрський собор** (англ. Speyer Cathedral) — романський кафедральний собор у м. Шпаєрі (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1981.

Шпайхерштадт і район конторських будинків із чилійським будинком (англ. Speicherstadt and Kontorhaus District with Chilehaus) — 2 центральні квартали м. Гамбурга, комплекси складських і офісних споруд 1920-х — 1940-х (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2015.

Шрі-Ланка центральне високогір'я (англ. Central Highlands of Sri Lanka) — високогірний природний ландшафт, що охороняється (Шрі-Ланка); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Штральзунда й Вісмара історичні центри (англ. Historic Centres of Stralsund and Wismar) — архітектурне середовище середньовічних ганзейських міст (Німеччина); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2002.

Шуштарська історична гідротехнічна система (англ. Shushtar Historical Hydraulic System) — пов'язана з р. Карун гідротехнічна система 5 ст. до н. е., що забезпечує водою м. Шуштар (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2009.

Юнгфрау-Алеч Швейцарські Альпи (англ. Swiss Alps Jungfrau-Aletsch) — високогірний льодовиковий природний ландшафт, що охороняється (Швейцарія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001 та 2007.

Юньган, гроти (англ. Yungang Grottoes) — буддистський печерний храмовий комплекс 5–6 ст. (Китай); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2001.

Ягула і Мітли доісторичні печери у Центральній долині Оаксака (англ. Prehistoric Caves of Yagul and Mitla in the Central Valley of Oaxaca) — 2 археологічні печерні комплекси з наскельними зображеннями (Мексика); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2010.

Язд, історичне місто (англ. Historic City of Yazd) — архітектурне середовище стародавнього міста в пустелі (Іран); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2017.

Якусіма (англ. Yakushima) — природний ландшафт однойменного острова, що охороняється (Японія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 1993.

Ярославля історичний центр (англ. Historical Centre of the City of Yaroslavl) — архітектурне середовище міста 17–18 ст. (Росія); пам'ятка всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з 2005.

Наукове видання

**ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ.
ТЕМАТИЧНИЙ РЕЄСТР ГАСЕЛ
з напрямку «Культурологія»,
розділ «Пам'яткознавство»**

Пам'ятки всесвітньої спадщини
ЮНЕСКО

Укладач:

Вечерський В. В.;
за заг. ред. д. і. н., проф. Киридон А. М.

Комп'ютерна верстка

М. Б. Гутман

Підписано до друку 23.10.2024 р.
Формат 60x84/16 Друк офсетний. Ум. друк. арк. 8,14
Наклад 100 прим.
Зам. № 000